

SPRAWOZDANIE Z WYKONANIA ZADANIA PUBLICZNEGO,
O KTÓRYM MOWA W ART. 18 UST. 4 USTAWY Z DNIA 24 KWIETNIA 2003 R. O DZIAŁALNOŚCI
POŻYTKU
PUBLICZNEGO I O WOLONTARIACIE (DZ. U. Z 2018 R. POZ. 450, Z PÓŹN. ZM.)

Pouczenie co do sposobu wypełniania sprawozdania:

Sprawozdanie należy wypełnić wyłącznie w białych pustych polach, zgodnie z instrukcjami umieszczonymi przy poszczególnych polach oraz w przypisach

W przypadku pól, które nie dotyczą danego sprawozdania, należy wpisać „nie dotyczy” lub przekreślić pole.

Zaznaczenie „*”, np. „Częściowe* / Końcowe*” oznacza, że należy skreślić niewłaściwą odpowiedź i pozostawić prawidłową. Przykład: „Częściowe*/ Końcowe*”.

Rodzaj sprawozdania	Częściowe* / Końcowe*		
Okres, za jaki jest składane sprawozdanie	17.02.2023 r. do 31.12.2023 r.		
Tytuł zadania publicznego	"Instytut Demokracji Bezpośredniej"		
Nazwa Zleceniobiorcy(-ców)	Fundacja "Potrafisz Polsko"		
Data zawarcia umowy	17.02.2023 r.	Numer umowy, o ile został nadany	192/BPRM/23

Część I. Sprawozdanie merytoryczne

1. Opis osiągniętych rezultatów wraz z liczbowym określeniem skali działań zrealizowanych w ramach zadania (należy opisać osiągnięte rezultaty zadania publicznego i sposób, w jaki zostały zmierzone; należy wskazać rezultaty trwałe oraz w jakim stopniu realizacja zadania przyczyniła się do osiągnięcia jego celu)

Osiągnięte rezultaty zadania publicznego:

1. Zgodnie z założeniem Oferty i wskaźnikami rezultatów przedstawionymi w punkcie 6. części III Oferty stworzono i opublikowano w pełni funkcjonalną platformę do e-votingu opartą na technologii blockchain. Jest ona dostępna pod adresem internetowym <https://decyduj.lubbezposrednio.pl/>.

Platforma wykonana została na podstawie „umowy o współpracy w zakresie stworzenia i wdrożenia w pełni działającej platformy e-votingowej opartej na technologii blockchain gwarantującej transparentność i pewność wyników głosowania, w tym dającej pewność weryfikacji oddanego głosu i zabezpieczającej przed możliwością sfałszowania wyniku” przez

firmę Cyber World Space s.r.o. zwanego dalej Wykonawcą. Szczegółowy harmonogram prac nad platformą opisany zostanie w punkcie 2. części I niniejszego sprawozdania.

Platforma decyduj.lubbezposrednio.pl to darmowe i bezpieczne narzędzie do przeprowadzania wiarygodnych głosowań na najniższym szczeblu. Może być wykorzystywana przez obywateli w ich organizacjach lub nieformalnym otoczeniu, by demokratycznie podejmować decyzje np. w stowarzyszeniu, spółdzielni mieszkaniowej, samorządzie uczniowskim, związku zawodowym albo lokalnej wspólnocie.

Platformę stworzono zgodnie z założeniami Oferty, wedle których prawdziwa zmiana społeczna zaczyna się od najbliższych obywatelowi wspólnot. Dlatego w pierwszej kolejności służyć ma swoistej rewolucji demokracji bezpośredniej w instytucjach społeczeństwa obywatelskiego: stowarzyszeniach, wspólnotach mieszkaniowych, spółdzielniach, parafiach, związkach zawodowych, samorządach uczniowskich i studenckich etc. Każda taka organizacja – jak również np. partia polityczna, a także osoba prywatna lub organizacja nieformalna – może przeprowadzić za pośrednictwem platformy własne głosowanie, którego wynik będzie wiarygodny dzięki zastosowaniu technologii blockchain i weryfikowalny dzięki zastosowanym rozwiązaniom kryptograficznym.

Za pośrednictwem platformy możliwe jest również prowadzenie głosowań konsultacyjnych przez organy samorządu terytorialnego (np. budżety obywatelskie, konsultacje społeczne w formie e-referendum), instytucje publiczne (np. głosowanie użytkowników biblioteki publicznej ws. zakupów bibliotecznych), polityków (np. głosowanie sympatyków posła nt. tego jak ma się zachować w ważnym głosowaniu). Platforma działa z zachowaniem z jednej strony najwyższych standardów bezpieczeństwa, z drugiej – w oparciu o rygor transparentności i dostępności.

Zgodnie z założeniami projektu i w celu budowania pełnego zaufania do demokracji na szczeblu najbliższym obywatelowi jej funkcjonowanie oparte jest o technologię blockchain oraz rozwiązania kryptograficzne (protokół SHA-512). Stworzono również stronę eksploratora bloków dostępną pod adresem <https://decyduj.lubbezposrednio.pl/explorer>, dzięki której możliwe jest weryfikowanie prawidłowości głosowań. Sposób tej weryfikacji opisany jest również w punkcie 2. części I niniejszego sprawozdania.

Kluczowym założeniem w pracach nad platformą było połączenie zaawansowanych rozwiązań technologicznych (blockchain, kryptografia) z możliwie niskim „progiem wejścia” dla zwykłych użytkowników. Analogicznie do popularnych portali ze zrzutkami pieniędzy na cele charytatywne każdy zainteresowany może w możliwie najprostszy sposób i całkiem za darmo zorganizować głosowanie. Dla samych głosujących udział w nim jest banalnie prosty i włączający osoby o niższych kompetencjach cyfrowych.

Stworzona platforma oferuje użytkownikom szersze możliwości, niż tylko określone w Ofercie minimum w postaci możliwości tworzenia, przeprowadzania i weryfikowania przebiegu głosowań. Tworzy też dodatkową, darmową możliwość dla organizacji pozarządowych i grup nieformalnych – tj. funkcjonalność pozyskiwania za jej pośrednictwem adresów e-mail osób zainteresowanych udziałem w głosowaniach poprzez możliwość tworzenia specjalnych podstron danej organizacji / grupy nieformalnej pozwalających na ich pozyskiwanie (tzw. *landing page*).

Poza stworzeniem samego narzędzia w postaci działającej platformy internetowej, przeprowadzono audyt jej bezpieczeństwa przez renomowaną, całkowicie niezależną i zewnętrzną wobec Wykonawcy i Zamawiającego-Oferenta (Fundacji Potrafisz Polsko) firmę Securitum Audyty sp. z o.o. Przeprowadzono go w celu stwierdzenia poprawności zastosowanych rozwiązań oraz zagwarantowania bezpieczeństwa użytkownikom i samej platformie. Wyniki audytu zostały przeanalizowane, a jego rekomendacje wdrożone. Na podstawie umowy z firmą audytującą planowane są w 2024 roku również tzw. *retesty*, tj. jednokrotne powtórne sprawdzenie czy podatności wskazane w raportach z audytu zostały skutecznie usunięte. Szczegółowe omówienie zakresu audytu przedstawione zostanie w punkcie 2. części I niniejszego sprawozdania. Wnioskodawca dysponuje szczegółowymi raportami z poszczególnych części audytu oraz raportem z jego wdrożenia przygotowanym przez Wykonawcę.

Dodatkowo nadmienić należy, że w toku realizacji zadania potwierdzono społeczną potrzebę i oczekiwanie stworzenia tego rodzaju narzędzia. W realizowanych w ramach Zadania badaniach opinii publicznej podczas tury badawczej dotyczącej cyfryzacji procesów decyzyjnych i związanych z korzystaniem narzędzi demokracji bezpośredniej oraz procedur wyborczych, ankietowanym zadano pytanie o ocenę możliwości głosowania on-line w oddolnych wspólnotach. Twierdząco na pytanie „Czy uważa Pan, że powinno umożliwić się głosowanie przez Internet w wyborach i przy podejmowaniu innych decyzji w spółdzielniach mieszkaniowych, wspólnotach mieszkaniowych, stowarzyszeniach, radach rodziców i innych oddolnych bliskich obywatelowi takiemu jak Pan/Pani wspólnotach?” odpowiedziało 60% badanych. Przeciwnego zdania było 34% badanych. To wynik potwierdzający założenie Wnioskodawcy, iż zwiększanie kultury demokratycznego zaangażowania ze szczególnym uwzględnieniem możliwości podejmowania decyzji przez internet powinno rozpoczynać się właśnie od działań skierowanych do oddolnych wspólnot. Wynik aprobatywny wobec tworzenia takiej możliwości jest bowiem zauważalnie wyższy niż w przypadku pytania o umożliwienie głosowania przez Internet w wyborach powszechnych (48% badanych „za”, 48% badanych „przeciw”) czy referendach ogólnokrajowych i lokalnych (52% badanych „za”, 42% badanych „przeciw”).

Stworzenie platformy ma charakter trwały.

Po pierwsze, zgodnie z deklaracją zawartą w ofercie Wnioskodawca deklaruje jej utrzymanie ze środków własnych przez minimum 5 miesięcy, który to czas zostanie spożytkowany na jej dodatkową promocję, upowszechnienie w grupach docelowych oraz pozyskanie funduszy na dalsze utrzymanie. Koszt utrzymania platformy po zakończeniu zadania Wnioskodawca w całości finansuje ze środków własnych.

W przyszłości planowane są działania promocyjne skierowane do zidentyfikowanych w czasie realizacji Zadania osób zainteresowanych (odbiorcy mediów społecznościowych, osoby i organizacje zapisane na listy newsletterowe etc.), a także szersze działania skierowane do potencjalnych grup docelowych m.in. za pośrednictwem mediów.

Po drugie, zgodnie z umową Wykonawca przeniósł na Wnioskodawcę prawo udostępniania platformy, w tym jej kodu źródłowego, na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa oraz licencji Open Source GNU Affero General Public License v3, co pozwala na szerokie i darmowe wykorzystanie efektów przeprowadzonych prac przez wszystkie

zainteresowane podmioty prywatne i publiczne. Wnioskodawca zamierza prowadzić działania nie tylko na rzecz korzystania ze stworzonej platformy będącej własnością Wnioskodawcy, ale również do wykorzystania efektów Zadania przez inne podmioty, choćby w postaci wykorzystania powstałego kodu do tworzenia analogicznych platform dla potrzeb własnych innych podmiotów.

Po trzecie, planowane jest również zwrócenie się do podmiotów publicznych (państwowych i samorządowych) w celu wykorzystania platformy przez państwo polskie do promowania oddolnej kultury demokratycznej w organizacjach i lokalnych wspólnotach. W tym celu Wnioskodawca zamierza zwrócić się m.in. do: Ministra Cyfryzacji (w celu wykorzystania doświadczeń ze stworzenia platformy w deklarowanych na najbliższe lata działaniach ministerstwa na rzecz popularyzacji e-votingu oraz rozwoju technologii blockchain), Minister ds. Społeczeństwa Obywatelskiego – przewodniczącej Komitetu ds. Pożytku Publicznego oraz Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (w celu popularyzacji wykorzystania platformy w organizacjach pozarządowych i innych strukturach społeczeństwa obywatelskiego), Minister Edukacji oraz Rzecznik Praw Dziecka (w celu popularyzacji wykorzystania platformy w samorządach szkolnych i radach rodziców), Ministra Sportu i Turystyki (w celu popularyzacji wykorzystania platformy w klubach sportowych i organizacjach turystycznych), Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (w celu popularyzacji wykorzystania platformy np. w Kołach Gospodyń Wiejskich oraz radach sołeckich), Ministra Nauki (w celu popularyzacji wykorzystania platformy w samorządach studenckich) czy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (w celu popularyzacji wykorzystania platformy w organizacjach zbiorowego zarządzania prawami autorskimi).

Dodatkowo nadmienić należy, że w toku realizacji Zadania zostały już wykonane pierwsze działania promocyjne dot. platformy. Opublikowano stosowny wpis na stronie Zadania. Stworzono cztery animacje edukacyjne prezentujące potrzebę i możliwość wykorzystania platformy, które odnotowały dotąd tylko na platformie YouTube ponad 250 000 wyświetleń. Adres i opis platformy zawarty jest w książce wydanej w ramach Zadania w nakładzie 15 000 egzemplarzy. W 9000 listów do szkół, bibliotek oraz odbiorców indywidualnych dołączonych do przesyłek z książką i broszurą zachęcono odbiorców do wykorzystywania platformy do celów podmiotów-odbiorców przesyłek (np. w celu organizacji głosowań dot. listy zakupów bibliotecznych w przypadku bibliotek publicznych lub referendum szkolnych w przypadku szkół).

2. Zgodnie z założeniem oferty i wskaźnikami rezultatów przedstawionymi w punkcie 6. części III oferty stworzono i opublikowano stronę internetową zachęcającą do praktycznego korzystania z instrumentów demokracji bezpośredniej. Jest ona dostępna pod adresem internetowym <https://lubbezosrednio.pl/>.

Strona internetowa opublikowana została 3 maja 2023 roku. Obejmuje między innymi:

a) cykl podstawowych artykułów edukacyjno-informacyjnych dot. zasad wykorzystania podstawowych mechanizmów demokracji bezpośredniej i partycypacji obywatelskiej na szczeblu lokalnym, tj. 1) referendum lokalnych o charakterze odwoławczym, 2) referendum lokalnych o charakterze merytorycznym 3) korzystania z prawa petycji do władz lokalnych 4) kierowania do władz lokalnych wniosków o udostępnienie informacji publicznej 5) tworzenia obywatelskich projektów uchwał i wykorzystania inicjatywy uchwałodawczej mieszkańców oraz 6) korzystania z

obywateli z biernego prawa wyborczego w wyborach samorządowych. Materiały te dostępne są od chwili opublikowania strony internetowej pod adresem:

<https://lubbezosrednio.pl/dzialanie-lokalne/>,

b) cykl podstawowych artykułów edukacyjno-informacyjnych dot. zasad wykorzystania podstawowych mechanizmów demokracji bezpośredniej i partycypacji obywatelskiej na szczeblu centralnym, tj. 1) tworzenia obywatelskich projektów ustaw i korzystania z obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej, 2) organizowania i udziału w referendum ogólnokrajowym, 3) korzystania z prawa petycji do władz centralnych, 4) kierowania do władz centralnych wniosków o udostępnienie informacji publicznej 5) udziału w konsultacjach publicznych ustaw, 6) udziału w konsultacjach aktów prawnych w toku prac Sejmu i Senatu oraz 7) korzystania z obywateli z biernego prawa wyborczego w wyborach posła, senatora, posła do Parlamentu Europejskiego, Prezydenta RP oraz ławnika Sądu Najwyższego. Materiały te dostępne są od chwili opublikowania strony internetowej pod adresem: <https://lubbezosrednio.pl/dzialanie-ogolnopolskie/>,

c) kilkudziesięciu publikowanych sukcesywnie w toku realizacji zadania artykułów dotyczących m.in. różnych aspektów (teoretycznych, politycznych, prawnych) demokracji bezpośredniej oraz bieżących wydarzeń dotyczących tej tematyki, między innymi opisów przeprowadzanych w Polsce i na świecie referendum w czasie realizacji Zadania,

d) wpisów i stron agregujących i promujących stworzone w toku działania ponad 200 filmów, w tym rozmów, animacji oraz relacji ze zrealizowanych spotkań. Szczegółowa lista rozmów i animacji przedstawiona zostanie w punkcie 2. części I niniejszego sprawozdania,

e) relacji opisowych, audiowizualnych i zdjęciowych, a także archiwalnych zaproszeń na zrealizowane w toku działania spotkania: wykłady, debaty oraz warsztaty oraz materiały z tych spotkań (np. grafiki promocyjne, prezentacje multimedialne). Szczegółowa lista spotkań przedstawiona zostanie w punkcie 2. części I niniejszego sprawozdania,

f) strony zawierającej stworzone w ramach realizacji Zadania publikacje (książkę i broszurę edukacyjną omówioną w kolejnych punktach) oraz pełne tabele z wynikami badań opinii publicznej przeprowadzonych w ramach Zadania,

g) stron z informacjami dot. projektu i realizacji Zadania, w tym: opisu kampanii, kopię Oferty, kopię umowy na realizację Zadania, informacji o Wnioskodawcy, informacji dot. finansowania Zadania, rejestru umów zawartych w toku realizacji Zadania, dokumentów polityki prywatności i deklaracji dostępności,

f) stron z danymi kontaktowymi, formularzami zapisu na newsletter czy kontakt ws. zaproszenia na spotkanie.

Wszystkie publikowane na stronie informacje i materiały, jeżeli nie zaznaczono inaczej (wyjątkiem są niektóre ilustracje nie tworzone w ramach Zadania, ale pozyskane zewnętrznie), udostępniane są na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa. Informacja zarówno o źródle finansowania zadania, jak i licencji dostępna jest na stronie cały czas za pośrednictwem widocznej na każdej z podstron stopki (*footer*).

W opisie Zadania w ramach przygotowanej oferty prognozowano liczbę odwiedzin na stronie, od chwili jej publikacji, na poziomie 2000 użytkowników miesięcznie. Prognozowany wskaźnik został nie tylko osiągnięty, ale więcej niż podwojony. Zgodnie z danymi z Google Analytics całkowita liczba użytkowników wyniosła w okresie od 3 maja do 31 grudnia 2023 roku 41 642 osoby, co daje średnią liczbę użytkowników miesięcznie w tym okresie na poziomie 4627. Całkowita liczba wyświetleń stron (*page views*) wyniosła 78351 (tj. 8706 wyświetleń miesięcznie). Wskaźnik *user engagement* wyniósł 40188 (4456 miesięcznie), a liczba rozpoczętych sesji: 50484 (5609 miesięcznie).

Stworzenie strony internetowej ma charakter trwały. Będzie ona dostępna on-line i prowadzona w przyszłości. Opublikowane treści pozostaną dostępne, a dodatkowo dzięki udostępnieniom na otwartej licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa będą one mogły być kopiowane i publikowane w innych źródłach. Bezpośrednio do strony internetowej referuje również marka i logo, pod którą prowadzone były działania Instytutu Demokracji Bezpośredniej: posługiwano się w nich właśnie grafiką opartą o adres internetowy lubbezosrednio.pl. Dzięki temu można spodziewać się dalszego ruchu na stronie dzięki prowadzonym działaniom w mediach społecznościowych, dalszemu dotarciu organicznemu stworzonych materiałów video etc.

Dodatkowo w toku Zadania zgodnie z Ofertą i kalkulacją kosztów realizacji zadania publicznego przeprowadzane były analizy pod kątem pozycjonowania strony internetowej i publikowanych na niej treści. W każdym miesiącu od maja do grudnia 2023 roku firma odpowiedzialna za pozycjonowanie treści na stronie i w mediach społecznościowych przygotowywała rekomendacje do tworzenia artykułów powiązanych z tematyką Zadania wraz z sugestiami ich optymalizacji pod kątem SEO/SEM. Artykuły tworzone były przez zespół projektu (osobę zbierającą aktualne informacje dot. demokracji bezpośredniej w Polsce i na świecie) i zostały opublikowane w toku Zadania. Zgodnie ze specyfiką działań w zakresie pozycjonowania efekty ich opublikowania będą widoczne dopiero w kolejnych miesiącach, po zakończeniu projektu, co zwiększy trwałość efektów działania.

3. Zgodnie z założeniem oferty i wskaźnikami rezultatów przedstawionymi w punkcie 6. części III oferty stworzono i opublikowano kanał edukacyjny, na którym opublikowano ponad 150 filmów: nagranych wywiadów, wykładów, warsztatów i dyskusji. Jest on dostępny pod adresem internetowym <https://www.youtube.com/@LubBezposrednioPL> .

W maju 2023 roku stworzono kanał LubBezposrednioPL w serwisie YouTube. Od początku maja do końca grudnia opublikowano na nim 208 filmów powstałych w ramach Zadania. Na nagrania składają się:

a) wywiady – z ekspertami z zakresu demokracji bezpośredniej i partycypacji obywatelskiej, działaczami organizacji pozarządowych, praktykami partycypacji obywatelskiej, samorządowcami, działaczami młodzieżowymi, przedstawicielami ruchów miejskich, inicjatorami inicjatyw referendalnych i oddolnych projektów obywatelskich etc.,

b) relacje z przeprowadzonych wykładów, warsztatów i dyskusji (opisanych w dalszej części niniejszego punktu Sprawozdania),

c) animacje (opisane w dalszej części niniejszego punktu Sprawozdania).

Podkreślić należy, że zakres tematyczny kanału jest bardzo szeroki. Zawiera materiały dot. m.in. prawa związanego ze stosowaniem narzędzi demokracji bezpośredniej w Polsce, doświadczeń w tym zakresie innych państw, inspirujących oddolnych akcji obywatelskich i rozmaitych przykładów skutecznego obywatelskiego rzecznictwa w konkretnych tematach istotnych z perspektywy dobra wspólnego. Starano się również zachować możliwie wysoki pluralizm polityczny i ideowy zapraszanych gości. Można znaleźć wśród nich ekspertów i działaczy związanych z tradycjami: liberalną, konserwatywną, chadecką, lewicową, jak i (szczególnie w przypadku działaczy samorządowych) przedstawicieli rozmaitych ugrupowań politycznych. Celem troski o wysoki poziom pluralizmu było przekonanie Wnioskodawcy o potrzebie realizacji Zadania w sposób umożliwiający dotarcie do osób o rozmaitych poglądach, wartościach i przekonaniach politycznych.

Do każdego z opublikowanych filmów opracowano grafiki promocyjno-ilustracyjne (tzw. covery), do większości z nich również dodatkowe grafiki promocyjne służące ich wykorzystaniu w pozostałych mediach społecznościowych (w formie kwadratów preferowanych np. na Instagramie). Wszystkie opracowane materiały, zarówno filmy jak i grafiki, powstały w wersjach zawierających adnotacje o finansowaniu i wykonaniu w ramach zadania publicznego. Filmy zostały również opublikowane w serwisie YouTube na licencji Creative Commons. Każdy z opisów filmów zamieszczony w serwisie YouTube zawiera szczegółowe informacje o projekcie, w tym link do jego strony internetowej.

W czasie realizacji Zadania, tj. od maja do grudnia 2023 roku, kanał odnotował według oficjalnych i ogólnodostępnych statystyki serwisu YouTube 2 883 670 wyświetleń materiałów. Materiały opublikowane na kanale oglądane były w tym czasie łącznie przez 120 034 godzin. Miniatury opracowanych filmów wyświetlono w serwisie YouTube 1 373 430 razy. Dodatkowo według danych pozyskanych z narzędzia do promocji internetowej (*Looker studio*) w ramach płatnej promocji łącznie wygenerowano 7 103 833 wyświetleń zawartych na kanale treści (analityka YouTube zlicza obejrzenie filmu dopiero po obejrzeniu określonej długości materiału, który przy wyświetlaniu w ramach promocji można „pomiąć” – stąd różnica pomiędzy wynikami).

Stworzenie kanału w serwisie YouTube ma charakter trwały.

Opublikowane filmy pozostaną dostępne on-line, a dodatkowo jako dostępne na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa będą one mogły być kopiowane i publikowane w innych źródłach (część z filmów już była zresztą kopiowana i publikowana na innych kanałach w serwisie YouTube pozyskując tam dalsze, dodatkowe obejrzenia). Filmy osadzone są również na stronie internetowej lubbezpośrednio.pl. Filmy są w serwisie YouTube opisane i oznaczone tagami tematycznymi, dzięki czemu będą mogły być w przyszłości wyszukiwane przez osoby zainteresowane poszczególnymi zagadnieniami. Wreszcie w ramach Zadania przygotowano również kilkaset dodatkowych filmów – krótkich materiałów dostosowanych do mediów społecznościowych (głównie Instagram, TikTok i Facebook) w

formacie odpowiednim do ich publikacji w formie tzw. rolek i kwadratów zawierających krótkie fragmenty z ponad 200 opisywanych tu filmów, oznaczone również stosownymi oznaczeniami o zrealizowaniu w ramach Zadania publicznego. Częściowo zostały już one opublikowane, a częściowo będą wykorzystywane przez Wnioskodawcę w przyszłości do przypominania o materiałach dostępnych na YouTube i zrealizowanych w ramach Zadania w celu zapewnienia trwałości i dalszemu dotarciu efektów Zadania.

4. Zgodnie z założeniem oferty i wskaźnikami rezultatów przedstawionymi w punkcie 6. części III oferty wydano dwie publikacje edukacyjne w łącznym nakładzie 30 000 egzemplarzy (po 15 000 egzemplarzy każdej z publikacji), które w liczbie 9000 pakietów (łącznie 18 000 egzemplarzy obu publikacji) rozesłano do bibliotek publicznych i szkół (bibliotek szkolnych), a także osób indywidualnych, które zgodziły się na podanie odpowiednich danych.

W toku zadania powstały dwie publikacje edukacyjne.

Broszura edukacyjna

Pierwszą z nich jest broszura edukacyjna pt. „Demokracja bezpośrednia. Podstawowe informacje”. Stanowi ona materiał informacyjno-edukacyjny zawierający przystępny zestaw podstawowych informacji dotyczących demokracji, demokracji bezpośredniej i partycypacji obywatelskiej. Broszura opracowana została przez zespół Instytutu Demokracji Bezpośredniej, a jej autorem jest Mirosław Matyja, koordynator merytoryczny Instytutu Demokracji Bezpośredniej. Poddana została profesjonalnemu procesowi edytorskiemu w postaci redakcji merytorycznej i językowej, korekty, ilustracji, składu i łamania.

Broszura opublikowana została we wrześniu 2023 roku. Promowana była przede wszystkim w mediach społecznościowych i na stronie internetowej powstałej w ramach realizacji Zadania, a także w ramach realizowanych spotkań. Bogato ilustrowana broszura napisana jest przystępnym językiem dostosowanym do poziomu uczniów szkół średnich. Zgodnie z założeniami przedstawionymi w ofercie obejmuje 40 stron w formacie a4 (ponad 40 000 znaków tekstu zasadniczego). Jest również uzupełniona fragmentami interaktywnymi, między innymi odniesieniami w postaci kodów QR do zrealizowanych w ramach zadania animacji edukacyjnych.

Składa się 8 rozdziałów: 1) Co rozumiemy pod pojęciem demokracji?, 2) Podstawy demokracji bezpośredniej, 3) Instrumenty demokracji bezpośredniej, 4) Przykłady i kryteria, 5) Demokracja bezpośrednia w Polsce, 6) Wady i zalety, 7), Co zmieniłoby wzmocnienie demokracji bezpośredniej oraz 8) Najczęściej zadawane pytania.

Dodatkowo broszura zawiera też informacje dotyczące pozostałych, najważniejszych form aktywności prowadzonych przez Wnioskodawcę w ramach Zadania.

W toku realizacji Zadania Wnioskodawcy otrzymali informacje o zainteresowaniu ministerstwa właściwego ds. edukacji włączeniem się w promocję rozwiązań z zakresu demokracji bezpośredniej w ramach zajęć szkolnych. W związku z tym publikacja została dopracowana właśnie biorąc pod uwagę tę potrzebę. Po jej publikacji została ona zaprezentowana na ogólnopolskim spotkaniu kuratorów oświaty i przedstawiona przez ówczesne Ministerstwo

Edukacji i Nauki jako materiał rekomendowany do wykorzystania w ramach zajęć szkolnych jako materiał fakultatywny, co pozwoliło na jej dodatkowe, szersze dotarcie do szczególnie istotnej z punktu widzenia celów Zadania grupy odbiorców, jaką są uczniowie szkół oraz nauczyciele.

Jednocześnie, co należy podkreślić wobec nieprawdziwych doniesień medialnych i formułowanych zarzutów w debacie publicznej, broszura jest neutralna pod kątem światopoglądowym i politycznym. Jej treść w żadnym stopniu nie mogłaby być wykorzystywana do prowadzenia agitacji np. na rzecz jakiegokolwiek określonej postawy względem referendum ogólnokrajowego 15 października 2023 roku ani tym bardziej do celów agitacji partyjnej. Wprost przeciwnie, zawiera ona krytyczne opinie na temat uregulowań prawnych pozwalających na uwikłanie instytucji demokracji bezpośredniej w bieżący spór polityczny i umożliwiających wykorzystanie ich do celów partyjnych. Szerzej o stosunku Wnioskodawcy do referendum ogólnokrajowego z 15 X 2023 roku i wynikających dla realizacji Zadania implikacji z tytułu jego zarządzenia Wnioskodawca odnosi się w części III niniejszego Sprawozdania.

Broszura opublikowana została na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa. Wydrukowana została w nakładzie 15 000 egzemplarzy. Od września w wersji elektronicznej jest również dostępna całkowicie za darmo na stronie www.lubbezposrednio.pl (link bezpośrednio do pliku: <https://lubbezposrednio.pl/wp-content/uploads/2023/09/broszura-o-demokracji-bezposredniej.pdf>). Wedle informacji zebranych przez Wnioskodawcę została opublikowana również na stronach internetowych co najmniej 14 z 16 wojewódzkich kuratoriów oświaty, gdzie dotarła do co najmniej kilku tysięcy dodatkowych odbiorców (część ze stron kuratoriów prowadzonych w ramach BIP informuje o liczbie wyświetleń materiałów).

Książka

Drugą z opracowanych i wydanych publikacji jest książka pt. „Demokracja bezpośrednia. Wizja – postulaty – doświadczenia – badania”.

Książka opublikowana została w grudniu 2023 roku. Promowana była przede wszystkim w mediach społecznościowych i na stronie internetowej powstałej w ramach realizacji Zadania. Ma charakter pracy z pogranicza publicystyki politycznej i pracy popularno-naukowej. Jej objętość istotnie przekroczyła pierwotne założenia minimum przedstawione w ofercie – w miejsce deklarowanych wstępnie 200 stron liczy 284 strony w formacie a5 (ponad 310 000 znaków). Poddana została profesjonalnemu procesowi edytorskiemu w postaci redakcji merytorycznej i językowej, korekty, ilustracji, składu i łamania.

Książka składa się z czterech zasadniczych części. Autorami trzech pierwszych części są członkowie zespołu realizującego Zadanie prowadzący wykłady i warsztaty w jego ramach: Mirosław Matyja, Piotr Trudnowski i Tomasz Synowiec. Część czwarta autorstwa Rocha Zygmunta ma charakter podsumowawczy i prezentuje omówienie wyników badań opinii publicznej zrealizowanych w toku Zadania.

W części I prof. Mirosław Matyja prezentuje kompleksową wizję wprowadzenia w Polsce mechanizmów demokracji bezpośredniej na wzór szwajcarski. To propozycja całościowa i

konsekwentna, obejmująca fundamentalną korektę polskiego ustroju konstytucyjnego. Autor w sposób przekonujący wyjaśnia, jak te zmiany odpowiedzą na deficyty dzisiejszego życia politycznego diagnozowane i sygnalizowane nie tylko w dyskursie eksperckim, ale również na problemy znane doskonale z „rozmów przy polskim stole”.

W części II Piotr Trudnowski proponuje szereg konkretnych postulatów zmian prawa, które mogłyby uczynić istniejące w Polsce narzędzia demokracji bezpośredniej bardziej użytecznymi, a sam proces decydowania znacznie bardziej drożnym. Specyfiką tego rozdziału, w przeciwieństwie do kompleksowej wizji i propozycji prof. Matyi, jest jego charakter pozwalający zrealizować większość z 14 postulatów osobno, bez konieczności kompleksowej zmiany ustrojowej i każdorazowego budowania mała realnej z dzisiejszej perspektywy politycznej większości konstytucyjnej w polskim parlamencie. Istotnym punktem odniesienia do formułowanych w nim postulatów są także doświadczenia referendum z 15 października 2023 r.

W części III Tomasz Synowiec ukazuje szeroką panoramę doświadczeń z referendum na całym świecie. Rozdział ten zadaje kłam popularnej opinii, że „demokracja bezpośrednia jest stosowana tylko w Szwajcarii”. Autor przedstawia informacje o setkach referendów zrealizowanych w najrozmaitszych prężnych i demokratycznych państwach. Część ta może być inspiracją dla tych, którzy szukają argumentów na rzecz rozstrzygnięcia palących sporów właśnie drogą demokracji bezpośredniej.

W części IV Roch Zygmunt omawia wyniki badań opinii publicznej zrealizowanych przez Instytut Demokracji Bezpośredniej. Można dowiedzieć się z nich, na podstawie reprezentatywnych i profesjonalnych sondaży, co Polacy sądzą na temat referendów lokalnych, cyfryzacji procesów demokratycznych czy rozstrzygnięcia palących kwestii polskiej debaty publicznej drogą ogólnopolskich głosowań.

Książka opublikowana została na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa. Wydrukowana została w nakładzie 15 000 egzemplarzy. Od grudnia w wersji elektronicznej jest również dostępna całkowicie za darmo na stronie www.lubbezposrednio.pl (link bezpośrednio do pliku: <https://lubbezposrednio.pl/wp-content/uploads/2023/12/demokracja-bezposrednia-web.pdf>).

Dystrybucja publikacji i trwałość rezultatu działania

Zgodnie z założeniami i wskaźnikami rezultatów 9000 pakietów zawierających broszurę i książkę rozesłanych zostało do bibliotek, w szczególności bibliotek publicznych i pedagogicznych (2954 placówki) oraz szkół średnich (5963) wraz z rekomendacją umieszczenia ich w zbiorach biblioteki szkolnej oraz prośbą o poinformowanie nauczycieli i liderów samorządu uczniowskiego o dostarczeniu publikacji. Pozostałe pakiety zostały skierowane do odbiorców wcześniejszych działań realizowanych w ramach Zadania, którzy pozostawili swoje adresy w celu otrzymania pakietów edukacyjnych.

Szczegółowe informacje na temat typologii odbiorców, do których skierowano pakiety, przedstawiona zostanie w punkcie 2. części I niniejszego sprawozdania. Wspomnieć należy

jednak, że wedle pozyskanych przez Wnioskodawcę informacji do szkół, do których skierowana została publikacja, uczęszcza 1 807 611 uczniów. Lista podmiotów, do których skierowano pakiety została również opublikowana na stronie internetowej Zadania, dzięki czemu osoby poszukujące dostępu do papierowych wersji książki i broszury mogą sprawdzić np. w której z najbliższych bibliotek publicznych mogą ich poszukiwać.

Wydanie publikacji ma charakter rezultatu trwałego.

Książki i broszury trafiły do bibliotek i szkół, dzięki czemu mają szansę być szeroko i za darmo wykorzystywane. Również ich publikacje w wersji elektronicznej mają charakter darmowy. Udostępnienie ich na otwartych licencjach Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa pozwala na wykorzystywanie ich treści w dalszych publikacjach oraz przedruki przez inne, zainteresowane podmioty. Część treści zawartych w publikacjach, szczególnie poszczególne fragmenty książki (np. rozdział w omówieniem doświadczeń referendalnych innych państwa oraz prezentacja wyników badań opinii publicznej) mają charakter nowatorski dla polskiej debaty publicznej i mogą być źródłem cytowań zarówno w mediach, jak i pracach naukowych i eksperckich.

Wnioskodawca zamierza również w sposób otwarty i darmowy udostępniać w ramach swojej działalności pozostałe egzemplarze wydrukowanych pozycji. Na stronie internetowej Zadania opublikowano warunki, zgodnie z którymi papierowe egzemplarze mogą być za darmo przekazane organizacjom pozarządowym, instytucjom publicznym i zainteresowanym osobom indywidualnym.

5. Zgodnie z założeniem oferty i wskaźnikami rezultatów przedstawionymi w punkcie 6. części III oferty przeprowadzono 52 spośród planowanych 96 spotkań i wykładów w formie stacjonarnej, w których udział wzięło ok. 1500 uczestników stacjonarnych oraz które dotarły do ok. 43 263 odbiorców na YouTube. Na stronie internetowej, w mediach społecznościowych i YouTube opublikowano dokumentację w formie fotograficznej i audio-video.

Jest to jedyna część zadania, w której wskaźniki rezultatów nie zostały zrealizowane w 100%. W toku realizacji zadania zrealizowano 52 spotkania o charakterze warsztatowo-szkoleniowym (30), wykładów (12) i debat (10). Szczegółowa lista spotkań wraz z datami, tematami i uczestnikami przedstawiona zostanie w punkcie 2. części I niniejszego sprawozdania. Na stronie internetowej, w serwisie YouTube oraz mediach społecznościowych opublikowano relacje fotograficzne lub audiowizualne ze wszystkich spotkań. Są one dostępne w wydzielonej zakładce: <https://lubbezposrednio.pl/wiedza/szkolenia-i-warsztaty/>. W spotkaniach wzięło udział ok. 1500 uczestników stacjonarnych. Jednocześnie relacje audiowizualne w serwisie YouTube obejrzały ponad 43 000 widzów, tj. blisko 11-krotnie więcej, niż prognozowana w Ofercie liczba ich odbiorców.

Spotkania zrealizowano w 15 województwach, we wszystkich województwach z wyjątkiem województwa podlaskiego. W 14 województwach, z wyjątkiem województwa warmińsko-mazurskiego, liczba zrealizowanych spotkań wahała się w przedziale od dwóch do sześciu (po 6

spotkań w 4 województwach, 5 spotkań w jednym województwie, po 3 spotkania w 4 województwach, po 2 spotkania w 5 województwach).

W województwach warmińsko-mazurskim i podkarpackim zaplanowana była realizacja kolejnych (łącznie) 6 spotkań. Wymaga wyjaśnienia okoliczność, zgodnie z którą w celu realizacji założenia o przeprowadzeniu spotkań we wszystkich województwach Wnioskodawca podpisał umowy z partnerami w zakresie ich realizacji, jednak ostatecznie doszło do odstąpienia od tych umów ze względu na wskazane przez partnera okoliczności zewnętrzne i niezależne od Wnioskodawcy i partnera. Środki z tytułu ich przeprowadzenia nie zostały ostatecznie wydatkowane.

Podkreślić należy, wydatkowane środki tytułem organizacji spotkań i przeprowadzenia ich były ostatecznie niższe, niż przewidziane na to zgodnie z ofertą. Według prognozowanego budżetu na związane z organizacją i przeprowadzeniem spotkań koszty (pozycje 1.4.10, 1.4.11 oraz 1.4.12) przewidziano łącznie 304 000 złotych. Tymczasem faktyczne koszty poniesione z tytułu tych pozycji wyniosły 108 009 zł 60 groszy. Wskaźnik w zakresie liczby spotkań zrealizowano zatem w wymiarze 54%, jednak koszty poniesione z tego tytułu wyniosły jedynie ok. 35%.

Zgodnie z założeniami Zadania uczestnikami spotkań byli liderzy społeczności lokalnych, osoby aktywnie zaangażowane w życie obywatelskie i społeczne. Partnerami w realizacji przytłaczającej większości spotkań były organizacje pozarządowe lub lokalne, mniej lub bardziej formalne grupy zaangażowanych obywateli.

Spotkania miały charakter pluralistyczny i zróżnicowany.

W celu realizacji założenia dotarcia do wyróżniających się aktywnością społeczną młodych liderów skierowano liczne propozycje włączenia realizowanych w ramach Zadania spotkań w większe wydarzenia (konferencje, szkoły letnie etc.) o różnym profilu. Udało się skutecznie zagościć z programem Instytutu Demokracji Bezpośredniej przez przeprowadzenie spotkań w ramach prestiżowych wydarzeń o różnych afiliacjach ideowych (np. liberalny: Campus Polska Przyszłości; lewicowo-społeczny: Kuźnia Kampanierów; chadecki: Konferencja Tygiel 2.0. Instytutu Tertio Millennio, narodowo-konserwatywny: Szkoła Letnia Młodzieży Wszechpolskiej), jak również wydarzeń o wymiarze neutralnym światopoglądowo (np. Forum Geopolityczne, Kongres Aglomeracji, Forum GEN, Konferencja „Uwaga! Smartfon”, Konferencja „Jak pojmujemy zrównoważony rozwój?”).

Spotkania o tym charakterze miały charakter przekrojowy i dotyczyły szeroko rozumianych zagadnień i instrumentów demokracji bezpośredniej. Przeprowadzeniu części z warsztatów w ramach szerszych wydarzeń towarzyszył dodatkowo udział przedstawicieli Instytutu Demokracji Bezpośredniej w roli dyskutanta w debatach w ramach tych wydarzeń (m.in. Campus Polska Przyszłości, Konferencja „Uwaga! Smartfon”, Konferencja „Jak pojmujemy zrównoważony rozwój?”, Konferencja „Młodzi w obliczu wyzwań społecznych współczesności”). Debaty te nie są wliczane do puli spotkań zrealizowanych w ramach Zadania, jednak pozwoliły na bezpośrednie dotarcie z informacjami i programem Zadania do kolejnych kilkuset odbiorców. Głównym prowadzącym warsztaty i/lub debaty w tej formule był koordynator projektu Piotr Trudnowski.

Istotną część spotkań o charakterze szkoleniowym realizowana była w partnerstwie z mniejszymi organizacjami o specyfice lokalnej. Przeprowadzono je w sposób co do zasady powtarzalny, w ramach całościowego, komplementarnego „dnia szkoleniowego” złożonego z trzech warsztatów. W ich ramy wchodziły: warsztat poświęcony wykorzystaniu mechanizmów demokracji bezpośredniej wewnątrz organizacji, warsztat poświęcony wykorzystaniu mechanizmów demokracji w budowaniu niezależności finansowej organizacji oraz warsztat poświęcony stosowaniu instrumentów demokracji bezpośredniej na szczeblu gminy i powiatu, w ramach aktywności lokalnej. Możliwość organizacji takich spotkań w partnerstwie była szeroko promowana przez Wnioskodawcę m.in. poprzez reklamę w mediach społecznościowych oraz telefony do organizacji pozarządowych i odpowiednich wydziałów urzędów gmin i powiatów w różnych częściach kraju. Stworzono formalną ścieżkę rekrutacyjną pozwalającą na zostanie partnerem w organizacji wydarzeń różnym organizacjom. Głównymi prowadzącymi warsztaty w tej formule byli szkoleniowcy: Tomasz Synowiec, Arkadiusz Regiec oraz Piotr Zajac.

Część spotkań organizowana była przez Wnioskodawcę w pełni samodzielnie, bez udziału lokalnych lub instytucjonalnych partnerów. Były to szczególnie spotkania o charakterze debat i wykładów. Wykładowcami w toku spotkań byli: prof. Mirosław Matyja, prof. Jarosław Flis oraz dr Jan Śpiewak. W dyskusjach udział wzięli naukowcy oraz aktywiści lokalni, w tym m.in. prof. Maciej Drzonek, prof. Przemysław Rotengruber, dr Mateusz Radajewski, dr Katarzyna Daniel, dr Michał Zieliński, a także Mateusz Bartoszewicz, Robert Bagiński, Anna Czepiel, Kacper Nowicki, Tomasz Dworek, Dawid Błaszczewicz, Konrad Ślizień-Kuczapski, Agnieszka Chojnacka oraz Mariusz Maciołek.

Istotnym założeniem realizacji tej części Zadania było zachowanie pluralizmu ideowego, światopoglądowego i politycznego wydarzeń. Udało się to zarówno przez dobór gości, jak i partnerstwa różnych i różnorodnych pod względem profilu organizacji, które były partnerami organizowanych wydarzeń lub umożliwiły przeprowadzenie spotkań w ramach Zadania w toku własnych, większych wydarzeń.

Z tego tytułu na osobne potraktowanie zasługuje przypadek dwóch zrealizowanych w toku projektu debat z udziałem czynnych polityków. Również w ich przypadku stosowano wysokie standardy pluralizmu. W debacie dot. samorządowego wymiaru demokracji bezpośredniej zrealizowanej w czerwcu w ramach Kongresu Aglomeracji udział wzięli przedstawiciele: Koalicji Obywatelskiej (radna i b. przewodnicząca Stowarzyszenia Młodzi Demokracji), Prawa i Sprawiedliwości (poseł na Sejm), Suwerennej Polski, partii Wolnościowcy (poseł na Sejm startujący jesienią z list komitetu wyborczego Trzecia Droga PSL-PL2050) oraz przedstawiciel środowiska niezależnych samorządowców (OK Samorząd). Z kolei do jesiennej debaty w ramach Forum Geopolitycznego zaproszono przedstawicieli ogólnopolskich komitetów: Lewicy, Prawa i Sprawiedliwości, Trzeciej Drogi, Konfederacji oraz Koalicji Obywatelskiej. Udział w debacie wzięli wszyscy zaproszeni goście z wyjątkiem przedstawiciela KO, który odwołał swój udział ze względu na inne zobowiązania (ogłoszoną na ten sam dzień manifestację polityczną).

Podkreślić należy również, że spotkania miały bardzo zróżnicowany charakter pod kątem miejsca ich przeprowadzania. Odbываły się zarówno we wsiach (Czarna Góra, Ślipcze), gdzie partnerami ich realizacji były koła gospodyń wiejskich, jak i w miastach średnich (m.in. Piotrków

Trybunalski, Starachowice, Zduńska Wola, Kalisz, Nysa, Płock, Brzeg, Namysłów) oraz stolicach województw.

Spotkania o charakterze warsztatowym przeprowadzane były z naciskiem na aspekt zaangażowania uczestników poprzez przygotowanie przez nich własnych propozycji: np. rozwiązania wewnętrznych problemów organizacji drogą demokratyczną, propozycji projektów o charakterze obywatelskim z wykorzystaniem demokratycznych form pozyskiwania finansowania oraz tworzenia propozycji inicjatyw uchwałodawczych, tematów referendów lokalnych lub petycji do władz publicznych.

Przeprowadzenie spotkań uznać należy za rezultat o charakterze trwałym. Materiały z nich (relacje fotograficzne, relacje audiowizualne, prezentacje multimedialne) dostępne są na stronie internetowej i w mediach społecznościowych, a także na platformie YouTube. Odbiorcy zostali wyposażeni w podstawową wiedzę i kompetencje na temat narzędzi demokracji bezpośredniej. Zaprezentowano im rozmaite efekty projektu (m.in. informacje o broszurze edukacyjnej, platformie do głosowań, książce, animacjach edukacyjnych etc.).

6. Zgodnie z założeniem oferty i opisem rezultatów przedstawionym w punkcie 5. części III oferty stworzono 30 krótkich filmów rysunkowych tłumaczących zagadnienia demokracji bezpośredniej

W toku realizacji zadania stworzono 31 krótkich filmów edukacyjno-promocyjnych, spośród których zgodnie z założeniami 30 miało charakter krótkich filmów rysunkowych, animacji edukacyjnych. Tylko na platformie YouTube filmy te obejrzano 2 600 242 razy. Dodatkowo filmy te publikowane były na innych platformach, tj. Facebooku, Twitterze oraz Tiktoku, gdzie wygenerowały kolejne dziesiątki tysięcy obejrzeń. Lista animacji przedstawiona zostanie w punkcie 2. części I niniejszego sprawozdania. 30 animacji wykonanych zostało przez firmę Renata pisze sp. z o.o. na podstawie scenariuszy opracowanych przez zespół realizujący Zadanie. 31. film wykonany został w całości przez zespół realizujący Zadanie. Dodatkowo do każdego z filmów wykorzystano również z profesjonalnego lektora.

Tematyka filmów była zróżnicowana. Dotyczyły one zarówno stricte prezentacji narzędzi demokracji bezpośredniej (referendum lokalne, obywatelska inicjatywa ustawodawcza, referendum ogólnokrajowe, inicjatywa uchwałodawcza mieszkańców), jak i szeregu innych zagadnień ustrojowych związanych z potrzebą wzmocnienia podmiotowości obywatelskiej (m.in. możliwość cyfryzacji procedur demokratycznych; reforma prawa wyborczego na rzecz ustanowienia realnego, biernego prawa wyborczego zgodnie z rekomendacjami OBWE dla Polski; sposób funkcjonowania wyborów uzupełniających do rad gminy etc.). Część animacji postulowała rozmaite innowacje ustrojowe mogące zwiększyć efektywność narzędzi demokracji bezpośredniej i pozytywnie wpłynąć na poczucie podmiotowości obywatelskiej: m.in. ustanowienie dnia referendalnego lub wprowadzenie do polskiego porządku mechanizmu weta ludowego.

Animacje odnosiły się zarówno do rzeczywistości lokalnej (np. historia referendów odwoławczych w Murowanej Goślinie; studium przypadku skutecznej inicjatywy

uchwałodawczej mieszkańców w Krakowie), na szczeblu ogólnokrajowym (większość zrealizowanych materiałów), jak i prezentacji doświadczeń z demokracją bezpośrednią w rozmaitych państwach (np. europejskie referenda dot. prawa aborcyjnego; funkcjonowanie referendum stanowych w USA w połączeniu z wyborami powszechnymi; szereg doświadczeń z funkcjonowania demokracji bezpośredniej w Szwajcarii). Część animacji ma również charakter promujący kulturę demokratyczną wewnątrz organizacji obywatelskich o charakterze formalnym i nieformalnym oraz bezpośrednio zachęcają one do zapoznania się z platformą do głosowań decyduj.lubbezposrednio.pl

Po ogłoszeniu planu przeprowadzenia w roku 2023 referendum ogólnokrajowego wraz z wyborami, a później rozpoczęcia kampanii referendalnej, przygotowano również cykl animacji zwracających uwagę na konieczne zmiany w prawie dot. referendum ogólnokrajowych w Polsce. Animacje te nie miały w żaden sposób charakteru agitacyjnego. Wprost przeciwnie – w związku z podnoszonymi w debacie publicznej zastrzeżeniami do sposobu organizacji referendum zwracano w nich uwagę na systemowy wymiar tych problemów i konieczności ich uporządkowania w przyszłości, ze wskazaniem kierunków pożądaných zmian w postaci postulatów *de lege ferenda*. Jedyny materiał o charakterze „zachęty” do określonego zachowania odbiorców względem referendum skierowany był do organizacji pozarządowych w celu zachęcenia ich do możliwości udziału w referendum poprzez korzystanie z darmowego czasu antenowego w mediach publicznych i zainspirowany został artykułem w tym duchu opublikowanym na łamach renomowanego portalu ngo.pl. Szerzej o stosunku Wnioskodawcy do referendum ogólnokrajowego z 15 X 2023 roku i wynikających dla realizacji Zadania implikacji z tytułu jego zarządzenia Wnioskodawca odnosi się w części III niniejszego Sprawozdania.

Dodatkowy, 31. film miał charakter klipu multimedialnego przedstawiającego argumenty na rzecz konieczności poważnej refleksji ustrojowej i wzmocnienia uprawnień obywateli wynikających z art. 4 Konstytucji wobec palących problemów rzeczywistości społeczno-politycznej: konsekwencji wojny na Ukrainie, postępującej polaryzacji politycznej Polaków i wyzwań związanych z problematyką transformacji energetycznej oraz wzmocnienia bezpieczeństwa państwa.

Stworzenie animacji ma charakter trwały. Opublikowane filmy pozostaną dostępne on-line, a dodatkowo jako dostępne na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa będą one mogły być kopiowane i publikowane w innych źródłach (część z filmów już była zresztą kopiowana i publikowana na innych kanałach w serwisie YouTube pozyskując tam dalsze, dodatkowe obejrzenia). Filmy osadzone są również na stronie internetowej lubbezposrednio.pl. Filmy są w serwisie YouTube opisane i oznaczone tagami tematycznymi, dzięki czemu będą mogły być w przyszłości wyszukiwane przez osoby zainteresowane poszczególnymi zagadnieniami. Dodatkowo wiele z nich zachęca do zapoznania się z innymi materiałami zrealizowanymi w toku Zadania.

7. Zgodnie z syntetycznym opisem zadania przedstawionym w punkcie 3 części III Ofert zrealizowano badania opinii publicznej dot. ważnych problemów społecznych i możliwości

rozwiązania ich drogą demokracji bezpośredniej, a także stosunku Polaków do narzędzi demokracji bezpośredniej i innowacji w tym zakresie.

W toku realizacji zadania publicznego Instytut Demokracji Bezpośredniej przeprowadzono szereg badań dotyczących stosunku Polaków do różnych postulatów związanych z demokracją bezpośrednią. Badania realizowane były w kilku turach, pomiędzy majem a grudniem 2023 roku przez Instytut Badań Rynkowych i Społecznych IBRiS w reprezentatywnych badaniach ogólnopolskich CATI. Na etapie planowania wnioskowano, że przeprowadzonych zostanie 10 tur badawczych, a w ramach każdej zostaną uzyskane odpowiedzi na 4 pytania, co da ostatecznie liczbę zbadanych zagadnień w postaci odpowiedzi na ok. 40 pytań. W tym kierunku prowadzono również pierwszą turę negocjacji z potencjalnym wykonawcą: z Fundacją Centrum Badania Opinii Społecznej. W związku z brakiem ostatecznego porozumienia z potencjalnym partnerem zdecydowano się na współpracę z IBRiS, która przedstawiła również korzystniejszą ofertę w zakresie realizacji badań. W efekcie w toku 6 rund zadano ankietowanym 48 pytań. Uzyskany rezultat jest więc zakresowo istotnie szerszy od przewidywanego, przy jednocześnie zauważalnie niższych kosztach (wydatkowano na ten cel 59 040 zł z przewidzianych w Ofercie 110 000 zł).

W toku kolejnych rund badawczych złożonych łącznie z kilkudziesięciu pytań (48) uzyskano unikatową wiedzę na temat stosunku Polaków nie tylko do demokracji bezpośredniej, ale również szeregu innowacji demokratycznych oraz budzących emocje społeczne i polityczne zagadnień. Wśród zadawanych pytań były zarówno te dotyczące samych przepisów referendalnych, jak i pomysłów na rozstrzygnięcie określonych kwestii drogą referendum. Zebrany materiał badawczy przedstawia zatem niedostępną polskiej opinii publicznej i debacie naukowej wiedzę na temat stosunku Polaków do rozwiązań systemowych z zakresu prawno-ustrojowego, w tym postulatów formułowanych przez Instytut Demokracji Bezpośredniej, jak i bieżących tematów debaty publicznej. Badaliśmy zarówno opinię badanych na temat ewentualnego rozstrzygnięcia tych zagadnień drogą referendalną, jak i odpowiedzi w ewentualnych referendach tych osób, które nie odrzucają udziału w takich hipotetycznych głosowaniach.

Pierwsza tura badań, realizowana w maju 2023 roku, dotyczyła stricte opinii Polaków na temat referendum lokalnych. Ich oczywistym kontekstem były trwające wówczas w parlamencie – ale raczej nieznanie szerszej opinii publicznej ze względu na nikłe zainteresowanie mediów tą tematyką – prace nad nowelizacją przepisów o referendum lokalnym, która miała znacząco ułatwić ich przeprowadzanie. Zbadano stosunek Polaków do konkretnych propozycji zmian, a także ich gotowość do udziału w referendach lokalnych w konkretnych tematach. Jakkolwiek prace nad nowelizacją przepisów ostatecznie nie zakończyły się pomyślnie – przyjętą przez Sejm ustawę zawetował Senat, a następnie senackie weto nie było głosowane przez Sejm IX kadencji – zebrane dane dostarczają szeregu argumentów na rzecz ułatwienia w przyszłości udziału Polaków w referendach lokalnych.

Drugie badanie zrealizowano w czerwcu. Dotyczyło w największym stopniu stosunku Polaków do pomysłu możliwości blokowania kontrowersyjnych zmian przepisów drogą referendum. Kontekstem były wielkie emocje społeczne, które wzbudziło wówczas uchwalenie *Ustawy o Państwowej Komisji do spraw badania wpływów rosyjskich na bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej* ochrzczonej mianem „lex Tusk”. Zapytano zarówno o ocenę pomysłu

organizacji referendum w tej sprawie, ewentualny jego wyniki, jak też szerzej o stosunek Polaków do wprowadzenia do polskiego porządku prawnego instytucji weta ludowego (referendum abrogacyjnego) i przykłady wcześniejszych kontrowersyjnych zmian prawnych, które potencjalnie należałoby rozstrzygnąć w drodze takiego głosowania. To prawdopodobnie pierwsze w historii Polski badanie, w którym podejmowano temat innowacji demokratycznej, jaką jest referendum abrogacyjne.

W okresie kampanii wyborczej i referendalnej oraz w czasie bezpośrednio go poprzedzającym – gdy wiadomo było, że na 15 X planowane jest referendum towarzyszące wyborom do Sejmu i Senatu – nie prowadzono badań ze względu na zdiagnozowane ryzyko wypaczenia odpowiedzi na pytania systemowe dotyczące referendum przez kontekst planowanego głosowania budzącego duże emocje polityczne. Niemniej po tym okresie, w pierwszych dniach listopada, przeprowadzono dalsze badania. Dotyczyły rzeczywistości po referendum 15 X oraz potencjalnych tematów referendów realizowanych w nowej kadencji Sejmu. Zbadaliśmy stosunek Polaków do proponowanych kierunków zmian prawa o referendum, a także kilku konkretnych kwestii, które znalazły się w propozycjach programowych nowej sejmowej większości. Wyniki pokazały, że pomimo kontrowersji związanych z głosowaniem referendalnym 15 X i brakiem osiągnięcia przez nie prognozy wiążącego charakteru większość Polaków nie straciła entuzjazmu do instytucji referendum, jednak są oni świadomi koniecznych zmian ustawowych.

Tematyka kolejnego badania przeprowadzonego w drugiej połowie listopada dotyczyła kwestii wykorzystania referendum do decyzji dotyczących przyszłości Unii Europejskiej. Przyczynkiem do zajęcia się tą kwestią była rozbrzmiewająca coraz głośniejsza dyskusja na temat rozszerzenia i reformy Unii oraz potencjalnej zmiany traktatów, która może okazać się ich efektem. Zapytano również o ewentualne referenda w innych kwestiach okołounijnych, w tym ewentualnych referendów ws. rozszerzenia grona państwa członkowskich, przyjęcia w Polsce waluty euro czy pakietu Fit for 55.

Ostatnia, realizowana również w listopadzie, pula zagadnień wiąże się z kwestiami proceduralnymi przeprowadzania wyborów i funkcjonowania instytucji demokracji bezpośredniej. Zapytaliśmy m.in. o stosunek Polaków do cyfryzacji procedury zbiorów podpisów pod inicjatywami obywatelskimi czy wnioskami o referendum, a także opinie na temat głosowania elektronicznego: w wyborach i referendach ogólnokrajowych oraz lokalnych.

Rezultat w postaci przeprowadzonych badań ma charakter trwały.

Po pierwsze, pełne i szczegółowe wyniki badań (pełne tabele wraz z podziałem wyników w określonych grupach demograficznych, co jest znacznie szerszym od powszechnie przyjętego standardem publikacji wyników badań opinii publicznej) opublikowane zostały na stronie internetowej Zadania. Po drugie, omówienie tych wyników wraz z ilustracjami (wykresy) zamieszczone zostały, zgodnie z deklaracją zawartą w syntetycznym opisie zadania, w książce stanowiącej publikację podsumowującą realizację Zadania. Po trzecie, wyniki badań rozsyłane były do mediów informacjami prasowymi i w efekcie tego zaprezentowane zostały w wysokozasięgowych mediach: m.in. w portalach interia.pl oraz ngo.pl, gdzie wedle szacunków Wnioskodawcy dotarły do grona minimum kilkuset tysięcy odbiorców. Po czwarte, wyniki badań pierwszej tury prezentowane były w publikacjach w mediach tradycyjnych – gazetach i portalach

lokalnych, za pośrednictwem czego dotarły do kolejnej grupy szacowanej co najmniej na kilkaset tysięcy osób. Po piąte, wyniki części badań prezentowane były w ramach działań komunikacyjnych Zadania i w mediach społecznościowych: prezentowano je na specjalnych grafikach, w specjalnym raporcie podsumowującym pierwszą turę badań oraz kilku ze zrealizowanych w toku zadania animacjach. Po szóste wreszcie, wyniki te prezentowane są w bieżącej działalności osób zaangażowanych w realizację Zadania w 2023 roku, w tym także w wystąpieniach medialnych już po zakończeniu Zadania. Tylko w grudniu 2023 i styczniu 2024 przywoływano je w czasie audycji m.in. w programie „Gość Wydarzeń” w Polsacie i Polsat News (24 grudnia 2023), programie publicystycznym „Minęła 9” w TVP Info (8 stycznia 2023), podcastach (Układ Otwarty, 8 stycznia 2024) i programach radiowych (np. Polskie Radio RDC 16 stycznia 2024).

8. Zgodnie z syntetycznym opisem zadania przedstawionym w punkcie 3 części III Oferty prowadzono szeroką współpracę z organizacjami pozarządowymi w zakresie wzrostu ich kompetencji w wykorzystywaniu narzędzi prawnych przysługującym obywatelom w sferze wpływania na proces stanowienia prawa.

Większość podejmowanych w toku Zadania działań w dużym stopniu kierowanych było do przedstawicieli organizacji pozarządowych. Z myślą o nich tworzone były materiały filmowe (np. animacja dot. warunków udziału NGO w kampanii referendalnej, szereg rozmów z ekspertami i praktykami na kanale), szereg artykułów publikowanych na stronie Zadania, a także z myślą o nich stworzone podstawowe funkcjonalności serwisu decyduj.lubbezposrednio.pl.

W sposób szczególny podkreślić należy jednak współpracę z przedstawicielami rozmaitych środowisk pozarządowych i obywatelskich w toku realizacji szkoleń i spotkań. Spotkania o charakterze warsztatowym promowano z podkreśleniem ich szczególnej wartości dla przedstawicieli stowarzyszeń, fundacji, kół gospodyń wiejskich i nieformalnych organizacji obywatelskich. Partnerami i uczestnikami debat byli przedstawiciele co najmniej kilkudziesięciu rozmaitych organizacji.

Wyliczyć należy przynajmniej te organizacje, z którymi współpracowano w zakresie organizacji wydarzeń: Instytut Tertio Millennio, Fundacja im. Bolesława Pobożnego, Fundacja Projekt PL, Fundacja Kuźnia Kampanierów, Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich, Fundacja Campus Polska Przyszłości, Stowarzyszenie im. Przemysła II, Stowarzyszenie Młodzież Wszechpolska, Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej VITALIS, Fundacja „MUNDI”, Stowarzyszenie Wrażliwi Społecznie, Krajowa Izba Targowa, Łódzka Federacja Kupiecka, grupa inicjatorów referendum w Piotrkowie Trybunalskim RPT’23, Ogólnopolska Federacja Małych i Średnich Przedsiębiorców, Fundacja Klaster Innowacji Społecznych, Koło Gospodyń Wiejskich Babiniec – Czarna i Przyjaciele, Klub Jagielloński, Koło Gospodyń Wiejskich w Ślipczach, Fundacja Kosmos, Centrum Integracji Łącznik, Fundacja GEKO, Stowarzyszenie Klub Sportowy „Focus” oraz Fundacja Wczoraj i Jutro. Dodatkowo nadmienić należy, że – mając na uwadze ambicję w postaci możliwie szerokiej inkluzywności sposobu realizacji Zadania oraz chęć zapewnienia możliwie najwyższego stopnia pluralizmu odbiorców – współpracę przy organizacji wydarzeń lub ich wspólnym przygotowaniem proponowano również innym środowiskom, w tym m.in. Fundacji im. Stefana Batorego, stowarzyszeniu „Miasto jest nasze” czy Fundacji Równanie.

Kolejnych kilkadziesiąt organizacji i środowisk obywatelskich o zróżnicowanym profilu ideowym reprezentowanych było w rozmowach na kanale YouTube i wśród gości organizowanych w toku Zadania debat.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi ma charakter trwały: pozyskane przez ich przedstawicieli kompetencje w toku współpracy mogą być w przyszłości wykorzystywane do podejmowanych przez nie działań obywatelskich, w tym w korzystaniu z mechanizmów demokracji bezpośredniej.

9. Zgodnie z syntetycznym opisem zadania przedstawionym w punkcie 3 części III Oferty zwiększono świadomości obywatelską w zakresie demokracji bezpośredniej poprzez publikacje w mediach tradycyjnych i ekspercką aktywność medialna

W toku realizacji Zadania w mediach lokalnych i ogólnokrajowych ukazało się kilkaset materiałów dotyczących problematyki demokracji bezpośredniej oraz zachęcających do udziału i współpracy przy organizacji wydarzeń realizowanych w toku Zadania. Typy publikacji medialnych podzielić można na kilka grup.

Po pierwsze, na wstępnym etapie Zadania zdecydowano się na promocję jego marki, założeń i celów w mediach tradycyjnych poprzez współpracę ze Stowarzyszeniem Gazet Lokalnych oraz jego Biurem Reklamy. Przez cztery miesiące – w maju, czerwcu, lipcu i sierpniu – w gazetach lokalnych zrzeszonych w sieci (głównie dwutygodnikach) oraz lokalnych portalach internetowych ukazywały się materiały partnerskie informujące o celach Zadania, podstawowych mechanizmach demokracji bezpośredniej, wynikach zrealizowanych w toku Zadania badań oraz zachęcających do współpracy z Wnioskodawcą w zakresie organizacji spotkań.

Na współpracę ze Stowarzyszeniem i Biurem Reklamy Gazet Lokalnych zdecydowano się z kilku powodów. Po pierwsze, w przeciwieństwie do „spolaryzowanych” ideowo i politycznie mediów ogólnopolskich pozwalają one na dotarcie do zróżnicowanej ideowo grupy odbiorców. Po drugie, skoncentrowane na sprawach lokalnych tytuły gromadzą grupę czytelników najistotniejszą z punktu widzenia projektów: osób zaangażowanych w życie małych, lokalnych wspólnot. Po trzecie, pozostając niezależne zarówno od wielkich grup kapitałowych, jak i centralnych, regionalnych i lokalnych ośrodków władzy, wydają się te tytuły w sposób szczególnie adekwatnym partnerem w zakresie budowy kapitału społecznego i podmiotowości obywatelskiej. Na marginesie zauważyć należy, że problematyka słabości mediów lokalnych, diagnozowana m.in. przez Rzecznika Praw Obywatelskich czy Sieć Obywatelską Watchdog Polska jako istotny czynnik wpływający na rozliczalność władzy i poczucie podmiotowości obywatelskiej, była podnoszona również w innych działaniach w toku Zadania (m.in. debaty, wykłady i rozmowy na kanale YouTube).

W maju i czerwcu pierwsza edycja materiału partnerskiego ukazała się w 50 tytułach drukowanych i ok. 50 lokalnych portalach internetowych z województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, opolskiego, podkarpackiego, podlaskiego i pomorskiego. W lipcu i sierpniu druga edycja materiału partnerskiego ukazała się w 58 tytułach drukowanych i ok. 50 lokalnych portalach internetowych

z województw: małopolskiego, mazowieckiego, opolskiego, podkarpackiego, śląskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego. Łączny nakład wydań papierowych (drukowanych) tych tytułów wynosi 596 690 egzemplarzy. Lista tytułów, w których ukazały się partnerskie materiały informacyjne przedstawiona zostanie w punkcie 2. części I niniejszego sprawozdania.

Drugim typem publikacji były publikacje informujące o konkretnych, planowanych i zrealizowanych wydarzeniach. Publikacje takie w bardzo ograniczonym stopniu miały charakter odpłatny, ponieważ efekty (frekwencja) pierwszych takich współprac w formule odpłatnej była mało satysfakcjonująca. W zdecydowanej części projektu skoncentrowano się więc na informowaniu mediów lokalnych o planowanych spotkaniach drogą tradycyjnych informacji prasowej, bez współpracy odpłatnej. W niektórych przypadkach zorganizowano również konferencje prasowe, a prowadzący warsztaty lub wykłady udzielali wypowiedzi dla mediów. W ten sposób o wydarzeniach realizowanych w toku zadania informowały m.in. Nowiny Nyskie, namysłowianie.pl, portal ePiotrkow.pl, piotrkowski24.pl, Radio Wrocław, Dziennik Zachodni, Głos Wielkopolski czy Radio Poznań.

Trzecim typem publikacji były publikacje w mediach ogólnopolskich (artykuły, wywiady, audycje radiowe i telewizyjne, materiały w serwisach informacyjnych), w których bądź to informowano o działaniach podejmowanych w toku Zadania, bądź też członkowie zespołu realizującego go udzielali wypowiedzi eksperckich na zagadnienia związane z problematyką demokracji bezpośredniej. W toku realizacji Zadania doszło do co najmniej kilkudziesięciu takich sytuacji. Wymienić należy m.in. obszerne wywiady dot. problematyki referendum ogólnokrajowego na łamach Tygodnika „Plus Minus” Rzeczypospolitej i Tygodnika Interia.pl, autorskie artykuły publikowane na łamach „Rzeczypospolitej”, portalu „Wirtualna Polska” i portalu ngo.pl, wystąpienia na żywo w telewizjach TVN24, Polsat i Polsat News, wPolsce.pl, Radiu Plus, Radiu Wnet, Poranku Rozgłośni Katolickich Siódma9 czy telewizji internetowej radia Supernova. Dodatkowo realizujący Zadanie udzielali wypowiedzi w zakresie Zadania i jego obszaru tematycznego m.in. do potrzeb programów informacyjnych stacji TVN24, Polsat News, TVP3, publikacji prasowych i internetowych (SuperExpress, „Gazeta Wyborcza”, tvn24.pl i inne). Wypowiadano się także w renomowanych podcastach tematycznych (m.in. podcast miejski „Międzymiastowo”, podcast międzynarodowy „Podróż bez paszportu”). Przez rozmaite media transmitowane i omawiane były również dwie konferencje prasowe organizowane poza tokiem Zadania, ale dot. wydania w jego ramach broszury edukacyjnej „Demokracja bezpośrednia. Podstawowe informacje”.

Rezultaty w postaci promocji celów Zadania w mediach mają charakter trwały. Choć jest to w większości niezależne od Wnioskodawcy, to większość z wymienionych materiałów jest nadal dostępna w internecie. Publikacje o charakterze drukowanym dostępne są w archiwach medialnych i bibliotecznych. Wiedza przekazana za ich pośrednictwem może być w przyszłości wykorzystywana przez odbiorców.

10. Próba oszacowania wpływu zrealizowanych działań na wykorzystanie mechanizmów demokracji bezpośredniej

Zgodnie z założeniami Zadania przedstawionymi w Ofercie podstawowe jego cele nie są możliwe do precyzyjnego zmierzenia prostymi wskaźnikami rezultatów. Zadanie to jest szczególnie trudne, jeśli weźmiemy pod uwagę towarzyszące jego realizacji okoliczności, tj. budzące duże emocje społeczne, pierwsze od 8 lat ogólnokrajowe referendum oraz wybory parlamentarne, w których osiągnięto zaskakującą i rekordową w historii III RP frekwencję. Dlatego próba posiłkowania się w tym zakresie powszechnie dostępnymi wynikami badań opinii publicznej, jakkolwiek potencjalnie korzystne dla Wnioskodawcy (według badań CBOS w ciągu ostatniego roku bardzo istotnie wzrósł poziom poczucia podmiotowości obywatelskiej i przywiązania do demokracji) nie wydaje się poprawne metodologicznie. Również, jakkolwiek wśród długofalowych efektów Zadania deklarowano podniesienie w Polsce frekwencji wyborczej, nieuzasadnione wydaje się przypisywanie rekordowej frekwencji 2023 roku do efektów Zadania.

Wskazać można jednak na kilka argumentów pośrednio wskazujących na wzrost popularności pewnych mechanizmów demokracji bezpośredniej promowanych w toku Zadania, a także na możliwy wzrost świadomości niektórych związanych z tym problemów.

Zarówno w działaniach edukacyjno-informacyjnych prowadzonych w internecie, jak i na warsztatach szczególnie nacisk kładziono na popularyzację narzędzia, jakim jest inicjatywa uchwałodawcza mieszkańców. Zdecydowano się na to m.in. z uwagi na rzadkie wykorzystywanie i niską znajomość tego narzędzia wśród obywateli, co wielokrotnie potwierdzali uczestnicy warsztatów. Często znali oni mechanizmy petycji i referendum lokalnego, a także inicjatywy ustawodawczej na szczeblu krajowym, zaś inicjatywa uchwałodawcza na szczeblu samorządowym była dla nich novum.

Wiele uwagi w toku Zadania poświęcono m.in. pierwszemu od lat głośnemu sukcesowi tego mechanizmu w postaci powstałej z inicjatywy obywateli uchwały Rady Miasta Krakowa o likwidacji spółki Kraków 5020. Stworzono na ten temat animację, przeprowadzono kilka rozmów na kanał na YT, było to wielokrotnie przywoływanym na spotkaniach (w tym w czasie wykład i debaty w Krakowie) przykładem sukcesu narzędzia demokracji bezpośredniej. Odnotować należy zatem, że w Krakowie istotnie wzrosła popularność tego narzędzia, a jedna ze zrealizowanych inicjatyw uchwałodawczych zyskała rekordowe poparcie ponad 7000 podpisów (przy wymaganych 300). Była ona zresztą również tematem jednej z przeprowadzonych na kanale rozmów.

Kilka dni po dniu warsztatowym i debacie w Piotrkowie Trybunalskim lokalne środowisko będące partnerem wydarzenia przedstawiło również własny projekt inicjatywy uchwałodawczej mieszkańców.

Wreszcie, na początku 2024 roku ogłoszono nową inicjatywę uchwałodawczą w Warszawie, która dotyczyć ma kwestii regulacji sprzedaży i spożywania alkoholu. Tematyka ta wielokrotnie była promowana w toku projektu jako wręcz „naturalny” temat wykorzystania mechanizmów demokracji bezpośredniej, w tym inicjatywy uchwałodawczej, na szczeblu lokalnym.

Bez ryzyka dużego błędu można założyć, że działania w toku Zadania miały wpływ na przygotowanie co najmniej trzech wzmiankowanych tutaj inicjatyw uchwałodawczych. Co jednak

szczególnie istotne – kolejnych takich inicjatyw, inspirowanych materiałami informacyjnymi i edukacyjnymi przedstawionymi w toku projektu, a także spotkaniami i warsztatami, można oczekiwać w nieodległej przyszłości.

Innym przykładem pozwalającym na postawienie tezy o pośrednim pozytywnym wpływie realizacji Zadania na świadomość społeczną w zakresie demokracji bezpośredniej są wyniki jednej z rund badania przeprowadzonego w jego toku. Otóż, jak wspomniano wcześniej, w okresie kampanii referendalnej działania edukacyjne (rozmowy na kanale YouTube, animacje, wystąpienia medialne) w znacznym stopniu koncentrowały się na wskazaniu niedoskonałości obecnych regulacji dot. referendum ogólnokrajowego. Zwracano uwagę na potrzebę uregulowania kwestii łączenia referendum z dniem wyborów, zmiany przepisów dotyczących finansowania kampanii referendalnej czy wzmocnienia czynnika obywatelskiego i konsultacyjnego w procesie układania pytań.

O stosunek do tych postulatów zapytano w jednej z tur badań przeprowadzonych w ramach Zadania na początku listopada, już po referendum 15 X 2023. 63% ankietowanych wskazało, że „należy zmienić przepisy prawo dotyczące finansowania kampanii referendalnej dla większej kontroli nad jej finansowaniem przez różne podmioty” (przeciwnego zdania było niespełna 23% badanych). Co ciekawe, poparcie dla tego postulatu w grupie osób, które nie wzięły udziału w referendum 15 X, było jeszcze wyższe – i wyniosło 69%. Według sondażu również 54,4% chciałoby „wzmocnienia roli obywateli w procesie organizowania referendum np. poprzez umożliwienie dodawania pytań do referendum”, zaś 49,7% ankietowanych – „obowiązkowych konsultacji społecznych pytań zadawanych w referendum”. Z ogólnym stwierdzeniem, że „biorąc pod uwagę doświadczenia referendum z 15 października uważa Pan/Pani, że należy wprowadzić zmiany w prawie dot. referendum” zgodziło się 53,7% badanych.

Ambicją Wnioskodawcy w toku realizacji Zadania było wykorzystanie okoliczności zarządzenia budżącego duże emocje referendum do podniesienia jakości debaty systemowej na temat regulacji prawnych jego dotyczących i uświadomienie obywatelom konieczności zmian o charakterze prawnym w tym zakresie, które zwiększyłyby zaufanie do podstawowej instytucji demokracji bezpośredniej. Powyższe wyniki badań wydają się wskazywać, że cel ten został w istotnej mierze osiągnięty.

Na podsumowanie podkreślić należy, że chociaż frekwencja w referendum 15 X wyniosła zaledwie 40,9%, to wedle wzmiankowanego wyżej badania wciąż 52,6% badanych uważa, że referenda w Polsce są dotychczas organizowane zbyt rzadko. Można więc postawić tezę, że wbrew obawom kontrowersje wokół przebiegu kampanii referendalnej i głosowania 15 X nie wpłynęły na samo postrzeganie podstawowego instrumentu demokracji bezpośredniej. Działania edukacyjne (animacje) i informacyjne (aktywność medialna) w czasie trwania kampanii referendalnej miały na celu właśnie nie dopuszczenie do sytuacji, w której kontrowersje wokół konkretnego referendum wpłyną na negatywny stosunek Polaków do samej idei demokracji bezpośredniej.

11. Zgodnie z założeniem oferty i wskaźnikami rezultatów przedstawionymi w punkcie 3. części III Oferty osiągnięto i przekroczone wielokrotnie wskaźnik w postaci bezpośredniego

dotarcia efektów Zadania do kilkunastu tysięcy odbiorców oraz osiągnięto i przekroczone wielokrotnie wskaźnik w postaci pośredniego dotarcia do grona kilkuset tysięcy osób.

W punkcie 3. części III oferty wskazano, że „efekty projektu dotrą bezpośrednio do co najmniej kilkunastu tysięcy osób”, a za odbiorców bezpośrednich uznano: uczestników spotkań stacjonarnych, widzów materiałów na YouTube, odbiorców treści w mediach społecznościowych oraz użytkowników strony internetowej.

Z kolei liczbę pośrednich odbiorców projektu oszacowano na kilkaset tysięcy osób, a wliczono do tego gremium: odbiorców informacji w mediach, użytkowników bibliotek do których dostarczono publikacje oraz mieszkańców miast, w których bezpośredni beneficjenci będą realizowali inicjatywy obywatelskie.

W obu przypadkach wskaźniki rezultatów uznać należy za wielokrotnie przekroczone.

Odbiorcy bezpośredni

Wskaźnik w postaci kilkunastu tysięcy bezpośrednich odbiorców osiągnięty i przekroczony ponad dwukrotnie zostałby, gdyby działania medialne ograniczyły się zaledwie do prowadzenia strony lub bezpośrednio.pl. Jak wskazano wcześniej – całkowita liczba unikalnych użytkowników strony (pierwsze wizyty) w okresie od maja do grudnia wyniosła 39 324 osoby. Liczba wygenerowanych przez nie odsłon wyniosła 78 351 (dane za Google Analytics).

Liczba obserwujących (trwałe kliknięcia „obserwuj” i „polub”) na platformie Facebook wyniosła ponad 19 500 osób, co również świadczyłoby samodzielnie o realizacji wskaźnika za pośrednictwem konta w tym serwisie. Dotarcie do bezpośrednich odbiorców na platformach firmy Meta należy określić na poziomie przekraczającym milion użytkowników. Łączny zasięg konta na Facebooku wyniósł 1 191 692 konta. Według danych z menedżera reklam w platformach firmy Meta, a więc łącznych danych dla Facebooka i Instagrama, zasięg płatny wyniósł 1 275 378 kont. Wygenerowano w ten sposób ponad 4,2 miliona odsłon materiałów. Dodatkowo zasięg organiczny tylko na Platformie Facebook wyniósł 145 068 kont.

Na platformie YouTube wygenerowano od maja do grudnia 2 883 670 obejrzenia materiałów. Jednocześnie materiały w postaci reklam wyświetlono 7 103 833 razy (dane: Looker Studio). Ze względu na inną niż w serwisach Meta metodę zliczania odbiorców nie pozwala to na precyzyjne określenie liczby kont, do których dotarły materiały, jednak kampanie reklamowe konfigurowane były w ten sposób, by maksymalizować dotarcie do nowych użytkowników, a nie koncentrować się na wielokrotnym pokazywaniu tych samych materiałów tym samym użytkownikom. Uprawnione wydaje się zatem stanowisko, że również na tej platformie liczba odbiorców przekroczyła milion osób.

Dodatkowe dziesiątki tysięcy odbiorców wygenerowano na platforma Twitter i TikTok, gdzie nie prowadzono działań wspieranych budżetem reklamowym. Wszystkie osiągnięte wskaźniki na tych platformach mają charakter efektów działań organicznych. Na Twitterze od maja do grudnia wygenerowano 252 703 wyświetlenia materiałów, zaś na TikToku – 48 385.

Podsumowując – wskaźnik dotarcia bezpośredniego w postaci kilkunastu tysięcy odbiorców został zrealizowany osobno na każdej z platform społecznościowych przewidzianych w ofercie realizacji Zadania, a na większości platform – wielokrotnie przekroczony o co najmniej rząd wielkości. Spotkania w toku realizacji Zadania wygenerowały, jak wskazano wcześniej, 1500 uczestników stacjonarnych i ok. 43 263 odbiorców na YouTube.

Całościowa liczba wyświetleń materiałów w toku Zadania wyniosła ponad 7,6 miliona tylko według wyświetleń zliczanych przez platformy. W przypadku dodania do tego liczby wyświetlonych reklam „pomijanych” przez użytkowników przed zakwalifikowaniem filmu na YouTube jako obejrzanego (dane: Looker Studio) – mówimy o ponad 11 milionach 800 tysiącach wyświetleń bezpośrednich. Pozwala to racjonalnie oszacować liczbę odbiorców bezpośrednich na co najmniej 2 miliony osób, tj. co najmniej 100 razy więcej, niż przewidziano w opisie zakładanych rezultatów.

Odbiorcy pośredni

Wskaźniki rezultatu zostały również osiągnięte i przekroczone w stosunku do odbiorców pośrednich zgodnie ze sposobem ich zdefiniowania w Ofercie.

Nie dysponujemy danymi dotyczącymi liczby użytkowników 2954 bibliotek publicznych, do których wysłano książki i broszury promocyjne (wedle wiedzy Wnioskodawcy dane takie nie są dostępne w domenie publicznej). Zachowawcze założenie, że każda z tych bibliotek ma średnio minimum 100 realnych użytkowników, pozwala oszacować liczbę odbiorców pośrednich z tego tytułu na blisko 3 miliony osób.

Precyzyjnie wskazać można jednak liczbę uczniów szkół, do których wysłano pakiety z publikacjami. Wedle dostępnych danych to 1 807 611 osób.

Liczba odbiorców ok. 100 materiałów partnerskich publikowanych przez Wnioskodawcę w mediach papierowych oszacowana na podstawie zsumowanego nakładu czasopism wynosi 596 690. Dodatkowo nadmienić należy, że wedle badań zaprezentowanych przez Stowarzyszenie Gazet Lokalnych jeden tytuł prasowy jest zwykle czytany przez kilka osób – członków jednego gospodarstwa domowego. Na kolejne minimum kilkaset tysięcy szacować należy też odbiorców ok. 100 materiałów partnerskich publikowanych w lokalnych portalach internetowych.

Na rząd wielkości kilkaset tysięcy odbiorców szacować należy również odbiorców co najmniej kilku materiałów prasowych/wystąpień medialnych z udziałem realizujących Zadanie, w których omawiano jego cele bądź komentowano istotne z perspektywy Zadania zagadnienia. Dotyczy to m.in. dwukrotnej publikacji wyników badań w serwisie Interia.pl, wywiadu w Tygodniku.Interia.pl, rozmowy w telewizji Polsat i Polsat News w Programie „Gość Wydarzeń” czy wypowiedzi w materiałach głównych wydań serwisów informacyjnych: „Fakty” TVN i „Wydarzenia” Polsatu. Pozostałe wystąpienia medialne, których łącznie było co najmniej kilkadziesiąt, generowały liczbę odbiorców od kilkuset do kilkudziesięciu tysięcy odbiorców pośrednich.

Podsumowując liczbę odbiorców pośrednich tylko na podstawie powyższych danych szacować można co najmniej na 5-6 milionów osób. Oznacza to ok. 10 razy więcej, niż prognozowano w Ofercie.

2. Szczegółowy opis wykonania poszczególnych działań (opis powinien zawierać szczegółową informację o zrealizowanych działaniach zgodnie z umową, z uwzględnieniem stopnia oraz skali ich wykonania, a także wyjaśnić ewentualne odstępstwa w ich realizacji; w opisie należy przedstawić również informację o zaangażowanym wkładzie osobowym i wkładzie rzeczowym w realizację działań; w przypadku realizacji działania przez podmiot niebędący stroną umowy¹⁾ należy to wyraźnie wskazać w opisie tego działania)

Działanie nr 1. Przygotowanie organizacyjne projektu

W ramach przygotowania organizacyjnego projektu:

a) przeprowadzono rozpoznanie cenowe rynku w celu zakupu sprzętu niezbędnego do realizacji projektu (pomiędzy 17 lutego a 8 marca)

b) zakupiono niezbędny sprzęt (9 marca):

- aparat SONY ZV-E10LBD – 4 sztuki
- laptopy montażowe HP (HP Pavilion 15,6" R5-5600H, RAM 16 GB, HDD 512GB, RTX3050, Win11) – 2 sztuki
- kamera internetowa Jabra PanaCast 20 – 4 sztuki
- zestaw: prompter, tablet, statyw (Dogster 14,5" + Beetrionics FHD 12", Elgato Stream Deck Pedal, Smallrig Heavy-Duty z głowicą AD-01)
- zestaw: mikrofony bezprzewodowe Shudder mikrofony, 2x ręka i 2x bodypack z akcesoriami wraz z osprzętem i okablowaniem
- dyski zewnętrzne 1T Samsung – 2 sztuki
- monitory zewnętrzne montażowe (Lenovo T27i) – 2 sztuki
- statywy (Manfrotto COMPACT ADVANCED) – 4 sztuki
- zestaw: karty pamięci, akcesoria (Smallrig klatka operatorska do Sony ZV-E10 z Battery Grip Cage, Sandisk SDXC EXTREME PRO 128GB, zacisk i płytki Smallrig Quich Release)
- zakup sprzętu do streamingu (zestaw: Blackmagic ATEM mini Pro ISO, Elgato Stream Deck XL, Sony ECM-B1M, mikrofon kierunkowy ze stopką Multi Interface, Smallrig Adapter Ultra SLIM 4k Micro na Full HDMI, Hama KABEL HDMI 2.0B 4K 3M, Lampa LED Quadralite VideoLED Bi-color 3200K-5600K mocowanie Bowens, Softbox prostokątny GlareOne PRO 60×90 cm mocowanie Bowens, Manfrotto Płyta z bolcem F810 16mm i przegubem kulowym)

c) zawarto umowę z koordynatorem projektu: Piotra Trudnowskiego (1 marca; potwierdzenie pisemne zawarcia umowy sporządzono 9 maja, po otrzymaniu właściwych wyjaśnień od Zleceniodawcy)

d) prowadzono działania na rzecz skompletowania zespołu realizującego projekt (rekrutacja członków zespołu, rozmowy kwalifikacyjne, zlecenie zadań testowych potwierdzających kwalifikacje do realizacji działań, opracowywanie zakresów obowiązków, przygotowywanie wzorów umów etc.). Umowę ze specjalistą ds. organizacji spotkań, Magdaleną Woźniak, zawarto z dniem 1 kwietnia (potwierdzenie pisemne sporządzone 24 kwietnia 2023 r.). Umowy z

ekspertami ds. przygotowywania materiałów edukacyjnych, tj. wywiadów na YouTube zawarto 1 marca (eksperti techniczni: Wojciech Józwiak, Marcin Bączkowski - potwierdzenia pisemne 3 maja), zaś z prowadzącą wywiady Agatą Kempą - 1 maja (w tym przypadku późniejszy termin był spowodowany dostępnością zawodową eksperta). Pisemne potwierdzenia zwartych umów w terminie późniejszym wynikały z faktu pojawienia się po stronie Oferenta wątpliwości dotyczących m.in. kształtu umów i rozliczeń, w związku z którymi to wątpliwościami 21 marca skierowano pismo do KPRM w celu uzyskania wyjaśnień; Odpowiedź na pismo wpłynęła do Oferenta 19 kwietnia.

e) podjęto współpracę z podmiotem odpowiedzialnym za obsługę finansowo-księgową

Zadania: Grand Livre Sp. z o.o. (od dnia podpisania umowy; rozszerzenie zakresu dotychczasowej współpracy)

f) podjęto współpracę z podmiotem odpowiedzialnym za obsługę prawną Zadania: Kancelarią Radcy Prawnego Michała Kardasza (18 lutego)

g) rozpoczęto działania na rzecz wyłonienia wykonawcy platformy do e-votingu:

- koordynator projektu przeprowadził szereg spotkań z zewnętrznymi, niezależnymi konsultantami – ekspertami w zakresie realizacji innowacyjnych projektów IT w celu doprecyzowania koncepcji platformy oraz pozyskania rekomendacji co do metody realizacji działań w celu maksymalizacji jakości i terminowości planowanych działań (luty-marzec),
- przeanalizowano oferty przedstawione na etapie przygotowawczym do realizacji Zadania (luty-marzec),
- przeprowadzono spotkania z przedstawicielami podmiotów, które przygotowały i przedstawiły oferty wykonania platformy (luty-marzec).

h) do podjęcia współpracy z osobą odpowiedzialną za obsługę administracyjną projektu doszło 1 maja. Opóźnienie wynikało z faktu pojawienia się po stronie Oferenta wątpliwości dotyczących m.in. rozliczeń, w związku z którymi to wątpliwościami 21 marca skierowano pismo do KPRM w celu uzyskania wyjaśnień; Odpowiedź na pismo wpłynęła do Oferenta 19 kwietnia.

Działanie nr 2. Przygotowanie platform do komunikacji projektu oraz skompletowanie zespołów obsługujących je

a) stworzono stronę internetową projektu:

- zarezerwowano domeny internetowe niezbędne do realizacji zadania (20 lutego)
- przeprowadzono negocjacje i zawarto umowę z wykonawcą strony internetowej: Michałem Szotą (23 lutego)
- opracowano koncepcję merytoryczną (brief) strony internetowej (27 lutego)
- wykupiono hosting (20 marca)
- opracowano pierwsze treści na stronę internetową, w tym przede wszystkim treści zawarte w częściach „Działanie lokalne”, „Działanie ogólnopolskie” oraz „Nasza wiarygodność”
- stworzono stronę internetową (29 marca), a następnie wprowadzono na niej korekty i poprawki oraz uzupełniano ją treściami

b) na przełomie kwietnia i maja stworzono kanały w mediach społecznościowych:

- konto na platformie Facebook (<https://www.facebook.com/LubBezposrednioPL>),
- konto na platformie Twitter/X (<https://twitter.com/lubBezposrednio/>)
- konto na platformie TikTok (<https://www.tiktok.com/@lubbezposrednio.pl>)
- konto na platformie Instagram (<https://www.instagram.com/LubBezposrednioPL/>)

c) 29 kwietnia założono kanał edukacyjny na YouTube dostępny pod adresem:

<https://www.youtube.com/@LubBezposrednioPL>

d) zrekrutowano zespół odpowiedzialny za realizację działań komunikacyjnych (media, sociala media, grafika, filmy) w składzie:

- Wojciech Józwiak – osoba odpowiedzialna za przygotowanie i edycję materiałów filmowych (umowa zawarta 1 marca, potwierdzenie pisemne sporządzone 4 maja)
- Marcin Bączkowski prowadzący działalność gospodarczą pn. „Szanowny Pan Marcin Bączkowski” – osoba odpowiedzialna za przygotowywanie treści na potrzeby kanałów w mediach społecznościowych ze szczególnym uwzględnieniem treści video oraz obsługująca debaty internetowe (wywiady on-line) (umowa zawarta 1 marca, potwierdzenie pisemne sporządzone 4 maja)
- Tomasz Synowiec – osoba odpowiedzialna za zbieranie aktualnych informacji dot. demokracji bezpośredniej w Polsce i za granicą (umowa zawarta 1 kwietnia 2023 r., potwierdzenie pisemne sporządzone 24 kwietnia 2023 r.)
- Grzegorz Karasiński prowadzący działalność gospodarczą pn. „Grzegorz Karasiński” – osoba odpowiedzialna za obsługę graficzną projektu (umowa zawarta 1 kwietnia 2023 r., potwierdzenie pisemne sporządzone 27 kwietnia 2023 r.)
- Agata Kempa – osoba odpowiedzialna za przeprowadzanie wywiadów on-line

Dodatkowo w okresie najintensywniejszych działań związanych z przygotowywaniem (sierpień) i realizacją (październik-grudzień) spotkań zespół odpowiedzialny za realizację działań komunikacyjnych wspierany był przez Rocha Zygmunta (umowa z 1 sierpnia 2023 r.) oraz Arkadiusz Regieca (umowa z 1 października 2023 r.) jako osoby odpowiedzialne za prowadzenie i wsparcie tradycyjnych działań promocyjnych, w tym w mediach tradycyjnych. W pozostałych miesiącach zadania związane z komunikacją w mediach tradycyjnych realizował głównie koordynator projektu, co pozwoliło na istotne oszczędności w realizacji projektu.

Podjęto również współpracę z firmą Renata Pisze sp. z o.o. w zakresie wykonania filmów rysunkowych (daty umów na pojedyncze filmy: 25 kwietnia, 4 maja, 29 maja, 1 czerwca oraz umowa ramowa na 26 filmów: 15 czerwca), a także z lektorem przygotowującym ścieżkę audio do animacji Wojciechem Najdą (umowa na podkład dźwiękowy do 30 animacji: 26 kwietnia 2023 r.).

Uruchomienie działań komunikacyjnych na początku maja wynikało z konieczności z faktu wyjaśnienia wątpliwości Oferenta dotyczących m.in. rozliczeń i dopuszczalnego kształtu zawieranych umów, w związku z którymi to wątpliwościami 21 marca skierowano pismo do KPRM w celu uzyskania wyjaśnień; Odpowiedź na pismo wpłynęła do Oferenta 19 kwietnia. Wobec znacznego zainteresowania medialnego wygenerowanego nieprzychylnym wobec Zadania publikacjami w początku kwietnia Oferent uznał za niezbędne z uwagi na cele i

wiarygodność projektu uruchomienie jego publicznej realizacji w momencie, gdy wszystkie wątpliwości zostaną rozstrzygnięte.

Działanie nr 3. Kampania informacyjno-promocyjna projektu (debat, spotkań, warsztatów, kanałów komunikacji w social media oraz kanału edukacyjnego na YouTube)

a) w ramach funkcjonowania zespołu komunikacyjnego projektu prowadzono następujące działania organiczne (tj. odrębne od działań prowadzonych z wykorzystaniem płatnej promocji, które opisane zostaną w jednym z kolejnych podpunktów) w mediach społecznościowych i na stronie internetowej:

- opublikowano 816 wpisów na platformie Twitter ,
- opublikowano ponad 1300 publikacji (postów i relacji) w serwisach Meta (Facebook i Instagram),
- opublikowano 40 materiałów na platformie TikTok,
- opublikowano 265 wpisów na stronie internetowej www.lubbezposrednio.pl, w tym ze wsparciem koordynatora merytorycznego i koordynatora projektu kilkadziesiąt autorskich artykułów dot. systemowych i bieżących kontekstów stosowania demokracji bezpośredniej na szczeblu lokalnym, ogólnokrajowym i zagranicą.

b) zrealizowano 137 rozmów – wywiadów on-line, które zostały przeprowadzone przez Agatę Kempę oraz zmontowane i umieszczone na platformie YouTube:

1. Czy w Piotrkowie Trybunalskim wygra demokracja? (czas trwania rozmowy: 22:42)
2. Jak podwyżka cen biletów prawie zmieniła konstytucję w Chile? (czas trwania rozmowy: 23:03)
3. Witczak: W działaniu i demokracji bezpośredniej ważna jest komunikacja. (czas trwania rozmowy: 27:00)
4. Czego nauczyliśmy się, szkoląc Polki i Polaków? (czas trwania rozmowy: 36:36)
5. Czy rodzice mają wpływ na edukację dzieci? Cyfrowy dialog (czas trwania rozmowy: 54:41)
6. Młodzieżowa Rada Miasta, CAS i samorząd. O aktywizmie lokalnym z perspektywy młodego dorosłego (czas trwania rozmowy: 28:51)
7. Jak działa finansowanie społecznościowe? (czas trwania rozmowy: 39:21)
8. Samorząd uczniowski od podszewki. Rozmowa z Przewodniczącą Samorządu Szkolnego (czas trwania rozmowy: 21:25)
9. Dysproporcje, efektywność i sprawczość. O obywatelskiej inicjatywie uchwałodawczej (czas trwania rozmowy: 33:35)
10. Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza. Historia, prawo i rozwój (czas trwania rozmowy: 26:35)
11. Finansowanie kampanii i traktat z Indianami. Jak wyglądało referendum w Maine? (czas trwania rozmowy: 26:32)
12. Jak powinna wyglądać kolejna kadencja samorządów? Rady dla przyszłych włodarzy miast (czas trwania rozmowy: 30:19)
13. Teksas w referendum odrzucił podatki (czas trwania rozmowy: 25:35)
14. O demokracji bezpośredniej w Giżycku (czas trwania rozmowy: 27:26)
15. Jak zreformować polskie referenda? (czas trwania rozmowy: 32:56)
16. Referenda konstytucyjne w Luizjanie (czas trwania rozmowy: 21:39)

17. Czy o podatkach można głosować w referendum? Sprawdź, jak robią to w Kolorado (czas trwania rozmowy: 23:27)
18. Walka między tronem a demokracją. Referenda monarchiczne (czas trwania rozmowy: 23:36)
19. Czy jawność informacji to tylko BIP? O dostępie do informacji publicznej (czas trwania rozmowy: 25:16)
20. Jak wyglądają i czego dotyczą referenda w innych państwach? (czas trwania rozmowy: 22:58)
21. Zygmunt: Polacy są za prawem do współdecydowania. (czas trwania rozmowy: 22:34)
22. Inicjatywa uchwałodawcza, petycja i budżet obywatelski. Jak wygląda demokracja w samorządach? (czas trwania rozmowy: 31:39)
23. Czy zmiany w prawie są korzystne dla trzeciego sektora? Nawigator legislacyjny dla NGO (czas trwania rozmowy: 28:49)
24. Kanalizacja i szkolnictwo jako tematy referendalne w Nowym Jorku (czas trwania rozmowy: 24:28)
25. Wypior: Petycja jest skutecznym narzędziem, aby coś zmienić. (czas trwania rozmowy: 29:31)
26. Pierwszy ogród społeczny w Siemianowicach Śląski dzięki budżetowi obywatelskiemu (czas trwania rozmowy: 22:30)
27. Referendum obligatoryjne od 250 000 podpisów? (czas trwania rozmowy: 20:06)
28. Matyja: Demokracja bezpośrednia i działalność NGO funkcjonują na zasadzie sprzężenia zwrotnego. (czas trwania rozmowy: 29:16)
29. Błaszczyk: Budżet obywatelski to proces. (czas trwania rozmowy: 39:54)
30. Rodzoch: Debaty rozwijają umiejętności rozmowy, dyskusji i demokrację. (czas trwania rozmowy: 39:17)
31. Jak Stowarzyszenie Vitalis chce edukować o demokracji bezpośredniej? (czas trwania rozmowy: 24:23)
32. Ponad 7500 krakowian za uchynieniem Strefy Czystego Transportu (czas trwania rozmowy: 35:25)
33. Marihuana i aborcja. Jak przebiegało referendum w Ohio? (czas trwania rozmowy: 24:25)
34. O samorządności w praktyce (czas trwania rozmowy: 36:37)
35. Dzwonczyk: W demokracji jesteśmy „my” i „wy”, a w populizmie „my” i „oni”. (czas trwania rozmowy: 40:20)
36. Profesor Matyja podsumowuje wizytę w Polsce (czas trwania rozmowy: 27:55)
37. Czy czeka nas kolejne starcie Biden–Trump? Prawybyory w USA (czas trwania rozmowy: 26:43)
38. Prawybyory w Stanach Zjednoczonych. Teoria (czas trwania rozmowy: 30:23)
39. Milert: Najbliższa okolica to przedłużenie naszego salonu. (czas trwania rozmowy: 29:44)
40. Poloczek: Wolontariat to kula śnieżna, pomoc rośnie i rośnie. (czas trwania rozmowy: 28:11)
41. Demokratyczny styl zarządzania (czas trwania rozmowy: 33:25)
42. Od wsi, przez małe miejscowości, po miasta. Demokracja bezpośrednia w praktyce (czas trwania rozmowy: 27:45)
43. Czy państwo demokratyczne i państwo liberalne to koncepcje, które wykluczają się wzajemnie? (czas trwania rozmowy: 44:26)
44. Czy osoby młode będą mieć swoją reprezentację w Sejmie? (czas trwania rozmowy: 34:23)
45. Prawybyory. Jak to się robi? (czas trwania rozmowy: 45:17)
46. Katolicka nauka społeczna a demokracja bezpośrednia (czas trwania rozmowy: 54:49)

47. Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (czas trwania rozmowy: 25:49)
48. Czy globalizacja niszczy społeczeństwo obywatelskie? Demokracja bezpośrednia a globalizacja (czas trwania rozmowy: 31:52)
49. Czy partycypacja jest ważna w każdym wieku? (czas trwania rozmowy: 41:10)
50. Dylewski: Konstytucja gwarantuje każdemu prawo do składania petycji. (czas trwania rozmowy: 22:37)
51. Referendum: republika czy monarchia? (czas trwania rozmowy: 30:05)
52. Kobięca twarz wyborów parlamentarnych 2023 (czas trwania rozmowy: 29:03)
53. Czy kodeks wyborczy wymaga zmian i poprawek? (czas trwania rozmowy: 41:24)
54. Matyja: Demokracja bezpośrednia jest korzystna dla społeczeństwa i niekorzystna na polityków. (czas trwania rozmowy: 29:53)
55. Czy praktyki referendalne w Luizjanie są podobne do polskich? (czas trwania rozmowy: 23:49)
56. Zrywamy z mitami. Wyciągnijmy wnioski z referendum (czas trwania rozmowy: 36:45)
57. Czy populiści wykorzystują demokrację bezpośrednią? (czas trwania rozmowy: 22:40)
58. Trudnowski: Polski i Polacy są dużo bardziej gotowi na demokrację bezpośrednią niż politycy. (czas trwania rozmowy: 26:02)
59. Synowiec: Wysoka mobilizacja szła w parze z bardzo wysoką świadomością wyborców. (czas trwania rozmowy: 32:12)
60. Fiałek: Politykom zdarza się wykorzystywać demokrację bezpośrednią, żeby zdobyć poparcie obywateli. (czas trwania rozmowy: 20:05)
61. BO idę w to! Jak wygląda budżet obywatelski w Rudzie Śląskiej? (czas trwania rozmowy: 22:33)
62. Demokracja bezpośrednia a wybory 2023 (czas trwania rozmowy: 27:40)
63. Wnioski po kampanii referendalnej (czas trwania rozmowy: 31:06)
64. Matyja: W broszurze można znaleźć kwintesencję demokracji bezpośredniej. (czas trwania rozmowy: 23:00)
65. Cyfryzacja i demokracja już od najmniejszych grup poprzez Wikikrację (czas trwania rozmowy: 33:40)
66. Czy Australia zmieni konstytucję na korzyść Aborygenów? (czas trwania rozmowy: 22:49)
67. Kita: Wyniki były bardzo jednoznaczne, ponieważ 89% Paryżan zagłosowało przeciw hulajnogom. (czas trwania rozmowy: 23:01)
68. Debiutanci 2023. Jakie poglądy mają osoby młode? (czas trwania rozmowy: 40:49)
69. Synowiec: Wiele państw zdecydowało o aborcji w referendum. (czas trwania rozmowy: 29:59)
70. Kita: Ponad 60% Francuzów chciałoby wstrzymania migracji pozaeuropejskiej. (czas trwania rozmowy: 31:55)
71. Matyja: PiS zrobił pół kroku do przodu dla wzmocnienia głosu obywateli (czas trwania rozmowy: 27:32)
72. Czy w Polsce powinniśmy przeprowadzić referendum aborcyjne? (czas trwania rozmowy: 41:40)
73. Sierotnik: Uwzględnianie głosu dzieci i młodzieży to część demokracji (czas trwania rozmowy: 35:04)
74. Synowiec: Bezpartyjni Samorządowcy deklarują, że demokracja bezpośrednia to ich DNA (czas trwania rozmowy: 22:23)
75. Matyja: Kościół i demokracja walczą o to samo (czas trwania rozmowy: 34:44)
76. Trudnowski: W 2015 r. partia KORWIN proponowała zmianę ordynacji na STV (Single Transferable Vote) (czas trwania rozmowy: 25:49)

77. Synowiec: Jeżeli w Argentynie kandydat uzyskał ponad 45% głosów, to wygrywa w pierwszej turze (czas trwania rozmowy: 24:14)
78. Inny sposób na demokrację – demokracja pryncypialna (czas trwania rozmowy: 41:34)
79. Matyja: Partie powinny wyzbyć się niechęci do oddania władzy społeczeństwu (czas trwania rozmowy: 31:54)
80. Trudnowski: Trzecia Droga mówi o demokracji bezpośredniej na poziomie krajowym, ale nie lokalnym (czas trwania rozmowy: 28:58)
81. Synowiec: Z SLD można powiązać jedyne dwa ogólnokrajowe i udane referenda w Polsce (czas trwania rozmowy: 26:49)
82. Kalbarczyk: To, co wyróżnia Gorzowski Budżet Obywatelski, to etap dyskusyjny (czas trwania rozmowy: 37:17)
83. Matyja: Nie wybieramy najlepszych, ale tych, którzy mają najlepszy kontakt z szefem partii (czas trwania rozmowy: 31:19)
84. Synowiec: Obywatele w Ekwadorze nie chcą odwiertów naftowych w Amazonii (czas trwania rozmowy: 22:33)
85. Trudnowski: Platforma Obywatelska wprowadziła JOW-y do Senatu (czas trwania rozmowy: 29:05)
86. Wieczorek: Maturzystom daję dożywotnie zadanie domowe – chodzenie na wybory (czas trwania rozmowy: 34:37)
87. Matyja: Nowelizacja Konstytucji na rzecz wprowadzenia demokracji bezpośredniej jest konieczna (czas trwania rozmowy: 37:07)
88. Co już zrobiliśmy jako Instytut Demokracji Bezpośredniej? (czas trwania rozmowy: 20:04)
89. Synowiec: PiS popierał referenda obligatoryjne inicjowane przez obywateli (czas trwania rozmowy: 25:29)
90. Co wspólnego ma budżet obywatelski w Łodzi z jednoróżcami? (czas trwania rozmowy: 48:16)
91. Wałachowski: Żeby sensownie podejmować decyzje, trzeba tworzyć mechanizmy współdecydowania (czas trwania rozmowy: 24:26)
92. Jakubowski: Wiele mediów lokalnych, tnąc koszty, decyduje się na tematy łatwe i przyjemne (czas trwania rozmowy: 43:56)
93. Nykiel: Jestem wielkim przeciwnikiem warszawocentryzmu (czas trwania rozmowy: 25:07)
94. "Ranczo" nas oszukało | Jak w Polsce NIE działają referenda odwoławcze? (czas trwania rozmowy: 32:51)
95. Szwiec: Gdyby nie Mikołowskie Towarzystwo Historyczne nie byłoby Muzeum (czas trwania rozmowy: 43:07)
96. Synowiec: Ohio proponowało, żeby podnieść próg do 60% podczas referendów konstytucyjnych (czas trwania rozmowy: 22:55)
97. Mazur: Prowadzimy szerokie programy wzmacniające edukację polityczną, wyborczą i obywatelską (czas trwania rozmowy: 35:03)
98. Nykiel: Łódź zaczęła zmieniać się na lepsze dzięki działalności oddolnej (czas trwania rozmowy: 33:58)
99. Synowiec: Podpisy elektroniczne mogłyby usprawnić proces wyborczy (czas trwania rozmowy: 34:01)
100. Trudnowski: Próbuje coś nowego. Wnioski będziemy mogli wyciągać przez wiele lat (czas trwania rozmowy: 22:58)
101. Matyja: Prawdziwa wolność, to wolność do współdecydowania (czas trwania rozmowy: 36:56)

102. Inicjatywa uchwałodawcza drogą do budżetu obywatelskiego w Oświęcimiu (czas trwania rozmowy: 44:46)
103. Konieczna: Demokracja bezpośrednia to nastawienie na dialog (czas trwania rozmowy: 35:34)
104. Ryszkowska: Nie chcemy w samorządzie takich ludzi jak Prezydent Smogorzewski (czas trwania rozmowy: 36:16)
105. Demokracja bezpośrednia była kluczowa, jeśli chodzi o spożycie alkoholu w Nowej Zelandii (czas trwania rozmowy: 51:18)
106. Matyja: Subsydiarność i demokracja bezpośrednia są powiązane, uzupełniają się (czas trwania rozmowy: 36:40)
107. Śpiewak: Korzystajmy z narzędzi, które daje demokracja bezpośrednia (czas trwania rozmowy: 40:54)
108. Widawski: Do zobaczenia w działaniu! (czas trwania rozmowy: 26:38)
109. Martela: Budżet obywatelski jest szczególną formą konsultacji (czas trwania rozmowy: 49:17)
110. Synowiec: Obserwujemy nasilający się trend, że z inicjatywy obywatelskiej zaczęły korzystać partie (czas trwania rozmowy: 35:05)
111. Matyja: Szwajcaria jest na wskroś krajem federacyjnym (czas trwania rozmowy: 43:28)
112. Bednarek: Organizacje rzecznicze napotykać szereg barier w swoich działaniach (czas trwania rozmowy: 40:36)
113. Umówmy się na Polskę! Liberalne województwo marzeń (czas trwania rozmowy: 37:58)
114. Referendum odwoławcze w JST (jednostkach samorządu terytorialnego) (czas trwania rozmowy: 37:05)
115. Kozak: Na Bliskim Wschodzie nie ma ani jednego kraju w pełni demokratycznego (czas trwania rozmowy: 48:18)
116. Matyja: Referendum jest bardzo zbliżone do ideału demokracji bezpośredniej (czas trwania rozmowy: 33:30)
117. Synowiec: Referendum w Ekwadorze zostało potraktowane jako oceniające politykę Guillerma Lasso (czas trwania rozmowy: 21:19)
118. Warecka: CAL to dobry sąsiad na osiedlu (czas trwania rozmowy: 31:40)
119. Jak tworzyć miasta przyjazne dla rodziców i dzieci? (czas trwania rozmowy: 30:46)
120. Uprzejmie donoszę, że ten samochód stoi tu nielegalnie. Przeciwdziałanie nielegalnemu parkowaniu (czas trwania rozmowy: 40:49)
121. Umówmy się na Polskę! Progresywne województwo marzeń (czas trwania rozmowy: 32:11)
122. Gwóźdź: Młodzieżowy Zastępca Prezydenta jest łącznikiem między młodzieżą a prezydentem miasta (czas trwania rozmowy: 30:42)
123. Kudyba-Antonik: Włączanie osób z mniejszości jest kluczowe w wielokulturowym społeczeństwie (czas trwania rozmowy: 52:12)
124. Paszcza: Kwestia technologii to także kwestia regulacji | Państwo dostępne online (czas trwania rozmowy: 38:21)
125. Zielone Wrzosa walczą o toruńskie Wrzosowisko (czas trwania rozmowy: 37:48)
126. Andrysiak: Brak mediów niezależnych to zabójcza sytuacja dla demokracji (czas trwania rozmowy: 35:15)
127. Tomasz Synowiec: WETO ludowe. Jak obywatele mogą zatrzymać złe prawo? | LubBezpośrednio.PL (czas trwania rozmowy: 36:32)
128. Prof. Matyja: W Szwajcarii najwspanialsze jest to, że to ludzie stanowią prawo | LubBezpośrednio.pl (czas trwania rozmowy: 38:26)

129. Trudnowski: REFERENDUM ma sens, bo w wyborach nikt może nie mieć większości | LubBezpośrednio.pl (czas trwania rozmowy: 29:50)
130. Prof. Ogrodniczuk: O tym się mówi w Sejmie! Prosty dostęp do stenogramów | LubBezpośrednio.PL (czas trwania rozmowy: 32:04)
131. Jakub Drożdż: Umówmy się na Polskę! Konserwatywne województwo marzeń | LubBezpośrednio.pl (czas trwania rozmowy: 49:48)
132. Jadwiga Mizerska: Młodzieżowa Rada Miasta to pierwszy krok w partycypacji młodych | LubBezpośrednio.pl (czas trwania rozmowy: 33:42)
133. Rafał Wypior: Potrzebujemy aktywistów, którzy staną się politykami | LubBezpośrednio.PL (czas trwania rozmowy: 37:27)
134. Referendum w sprawie SPALARNI ŚMIECI z perspektywy mieszkańca. Czego zabrakło? | LubBezpośrednio.pl (czas trwania rozmowy: 23:09)
135. Co jest nie tak z Krakowem? MIESZKAŃCY zlikwidowali telewizję Majchrowskiego! | LubBezpośrednio.PL (czas trwania rozmowy: 33:04)
136. Adam Traczyk: Referenda w Niemczech pokazują politykom, że jest przyzwolenie na odważniejsze ruchy (czas trwania rozmowy: 37:34)
137. Trudnowski: Demokracja bezpośrednia to ucieczka przed fałszywą alternatywą: POPULIZM albo OLIGARCHIA (czas trwania rozmowy: 36:04)

Wszystkie rozmowy dostępne są pod niniejszym adresem:

<https://www.youtube.com/watch?v=gNZrU77L9iA&list=PLRh7fNdydi6wRWIBPQmI9yOsEud6-5Q8&pp=iAQB>

c) opracowano co najmniej kilkaset grafik promocyjnych: ilustracji do rozmów i filmów na kanale na YouTube, ilustracji promocyjnych do filmów na potrzeby instagrama, ilustracji o charakterze informacyjny i infograficznym, wzorów plakatów i grafik promocyjnych do potrzeb wydarzeń etc.

d) opracowano ponad 800 krótkich filmów (fragmentów wywiadów o długości od kilkunastu do maks. 200 sekund), które były i będą w przyszłości wykorzystywane od dalszej promocji efektów Zadania i przypomnienia rozmów dostępnych na Youtube przez publikacje promocyjnych fragmentów wywiadów w pozostałych mediach społecznościowych: TikToku, Instagramie i Facebooku

e) w ramach promocji tradycyjnej we współpracy ze Stowarzyszeniem Gazet Lokalnych opublikowano 106 artykułów partnerskich / materiałów informacyjnych w następujących tytułach drukowanych: Kurier Gmin, Co Tydzień Jaworzno, Co Tydzień Mysłowice, Czas Ciechanowa, Dwutygodnik Szydłowiecki, Dziennik Goleniowski, Dziennik Nowogardzki, Dziennik Stargardzki, Echo Turku, Gazeta Gryfińska, Gazeta Kociewska, Gazeta Malborska, Gazeta Myszkowska, Gazeta Ostrowiecka, Gazeta Powiatowa Wiadomości Oławskie, Gazeta Radomszczańska, Gazeta Reporter, Gazeta Słupecka, Gazeta Szamotulska, Gazeta średzka, Gazeta Tczewska, Głos Głogowa, Kontakty Tygodnik, Korso, Korso Kolbuszowskie, Kulisy Powiatu Wieluń - Wieruszów, Kurek Mazurski, Kurier Bytowski, Kurier Kwidziński, Kurier Podlaski Głos Siemiatycz, Kurier Zawierciański, Mazowieckie To i Owo, Nowa Gazeta Lokalna, Nowa Gazeta Trzebnicka, Nowe Życie Pabianic, Nowiny Nyskie, Nowiny Raciborskie, Nowiny Wodzisławskie, Nowy Łowiczanie, Nowy Tydzień Lublin, Nowy Tygodnik Łobeski, Nowy Wyszковиak, Obserwator Lokalny Dębica, Obserwator Lokalny Sławno, Pałuki, Pałuki i Ziemia Mogileńska, Panorama

Oleśnicka, Passa Tygodnik Sąsiadów, Przegląd Kolski, Przegląd Koniński, Przełom, Przemiany na Szlaku Piastowskim, Rzecz Krotoszyńska, Słowo Podlasia, Słowo Regionu Strzeleńskiego, Strzelec Opolski, Sztafeta, TEMI galicyjski tygodnik informacyjny, Tygodnik ABC Leszno, Tygodnik Ciechanowski, Tygodnik Golubsko-Dobrzyński CGD, Tygodnik Konecki, Tygodnik Krapkowicki, Tygodnik Lipnowski CLI, Tygodnik Nowodworski, Tygodnik Płocki, Tygodnik Powiatowy Augustów, Tygodnik Prudnicki, Tygodnik Pułtuski, Tygodnik Regionu Rypińskiego, Tygodnik Siedlecki, Tygodnik Skarżyski, Tygodnik Starachowicki, Tygodnik Szczytno, Tygodnik Tucholski, Tygodnik Wąbrzeski CWA, Tygodnik Zamojski, Tygodnik Ziemi Opolskiej, Wieści Podwarszawskie, Życie Żyrardowa.

f) w ramach promocji tradycyjnej we współpracy ze Stowarzyszeniem Gazet Lokalnych opublikowano 117 artykułów partnerskich / materiałów informacyjnych w następujących tytułach internetowych: www.kurier-gmin.pl, <https://www.olesnica24.com/>, www.beskidzka24.pl, www.ctmyslowice.pl/, www.czasciechanowa.pl, www.dgoleniowski.pl/, www.dzienniknowogardzki.pl/, www.dziennikpowiatowy.pl, www.dziennikstargardzki.pl/, www.gazetaabc.pl/, www.gazetamyszkowska.pl, www.gazeta-olawa.pl, www.gazetaslupecka.pl, www.gazetasredzka.pl, www.gloglogowa.pl, www.golub-cgd.pl, www.gryfinska.pl, www.jaw.pl/co-tydzien/, www.kociewiak.pl, www.konecki24.pl/, www.kontakty-tygodnik.com.pl, www.korso.pl, www.korsokolbuszowskie.pl, www.kulisy.net, www.kurekmazurski.pl, www.kurierbytowski.com.pl/, www.kurierzawiercianski.pl, www.kwidzyn1.pl, www.lipno-cli.pl, www.lokalna24.pl, www.lowiczanie.info, www.malbork1.pl, www.nowagazeta.pl, www.nowezyciepabianic.pl, www.nowiny.pl, www.nowiny.nyskie.com.pl, www.nowodworski.info, www.nowytydzien.pl, www.nowytygodniklobeski.pl/, www.nowywyszkowiak.pl, www.obserwatorlokalny.pl, www.ol.com.pl, www.ostrowiecka.pl, www.palukimogilno.pl, www.palukitv.pl, www.passa.waw.pl, www.przegladkoninski.pl, www.przelom.pl, www.przemiany.gniezno.pl, www.pultuszczak.pl, www.radomszczanska.pl, www.reportergazeta.pl, www.rypin-cry.pl, www.rzecz-krotoszyńska.pl, www.siemiatyczne.com.pl, www.skarzyski.eu/, www.slowopodlasia.pl, www.sloworegionu.pl, www.starachowicki.eu, www.strzelecopolski.pl, www.szamotulska.pl, www.sztafeta.pl, www.szydlowiecki.eu/, www.tc.ciechanow.pl, www.tczevska.pl, www.temi.pl, www.toiowo.eu, www.tp.com.pl, www.tygodnik.pl, www.tygodnik.szczytno.pl, www.tygodnik-krapkowicki.info, www.tygodnikprudnicki.pl, www.tygodniksiedlecki.com, www.tygodnikzamojski.pl, www.tygodnikziemiopolskiej.pl, www.wabrzezno-cwa.pl, www.wiesci.com.pl, www.zyciezyrardowa.pl.

g) promocja w mediach społecznościowych, pozycjonowanie strony internetowej projektu i treści publikowanych na platformach społecznościowych, promocja strony internetowej projektu i kanału edukacyjnego na YouTube

14 czerwca zawarto umowę z firmą Infron sp. z o.o. w zakresie pozycjonowania strony internetowej projektu i treści publikowanych na platformach społecznościowych. W drugiej połowie czerwca uruchomione zostały płatne działania promocyjne w mediach społecznościowych: przede wszystkim na platformach YouTube oraz Facebook. Szczegółowe statystyki efektów (wskaźniki rezultatów) prowadzonej promocji, dzięki którym osiągnięto blisko 12 milionów bezpośrednich wyświetleń treści wygenerowanych w toku Zadania, przedstawiono w punkcie 1. części I niniejszego Sprawozdania. W niniejszym podsumowaniu działań zasadne wydaje się wskazanie podstawowych typów prowadzonych działań promocyjnych w mediach

społecznościowych:

- promocja konkretnych wydarzeń – targetowana geograficznie i poprzez zainteresowania reklama, głównie w kanałach Meta (Facebook i Instagram), której celem było pozyskanie uczestników organizowanych wykładów, warsztatów i debat. Promocja taka towarzyszyła zdecydowanej większości organizowanych wydarzeń: wyjątkiem były te, gdy spotkania Instytutu Demokracji Bezpośredniej odbywały się w partnerstwie z zewnętrznymi podmiotami w ramach większych wydarzeń (konferencji, festiwali etc.),
- promocja współpracy w zakresie organizacji wydarzeń - targetowana geograficznie i poprzez zainteresowania (np. sprawy lokalne, samorząd, organizacje pozarządowe, wolontariat) reklama, głównie w kanałach Meta (Facebook i Instagram), której celem było pozyskanie organizacji partnerskich w zakresie organizacji dni warsztatowych w określonych województwach,
- promocja materiałów video: relacji ze spotkań, animacji, wybranych rozmów – targetowania głównie poprzez zainteresowania reklama w kanale YouTube, której celem było zwiększenie rozpoznawalności Zadania, promocja jego celów oraz zainteresowanie odbiorców możliwością udziału w organizowanych spotkaniach (większość promowanych materiałów zawierała wprost wezwanie do sprawdzenia na stronie internetowej terminu spotkań w najbliższej okolicy; opisy filmów zawierały linki do konkretnych podstron dot. spotkań etc.). Dodatkowo każda z tych kampanii promocyjnych służyła promocji kanału edukacyjnego na YouTube (większość kampanii zachęcała do subskrypcji kanału) oraz strony internetowej projektu (każdy promowany materiał zawierał odesłanie do adresu strony internetowej, a większość bezpośrednią zachętę - call to action - do jej odwiedzenia).
- pozyskanie obserwujących profil na Facebooku – targetowana poprzez zainteresowania reklama mające zwiększyć liczbę stałych odbiorców informacji o projekcie, w tym uczestników organizowanych wydarzeń oraz wypromowanie strony internetowej projektu i kanału edukacyjnego na YouTube.

Sposób prowadzenia promocji, selekcja treści, wybór metod promocyjnych, kanałów oraz budżetów ustalany był regularnie w ramach cyklicznych spotkań on-line pomiędzy koordynatorem projektu a zespołem firmy odpowiadającej za pozycjonowanie treści w mediach społecznościowych, a więc obsługę kont reklamowych i konfigurację reklam. Spotkania takie odbywały się co do zasady nie rzadziej niż 2 razy w miesiącu. Przedstawiciele firmy przekazywali również rekomendacje dot. opracowywanych przez zespół projektu treści (np. kolorystyka grafik, tytuły, sposób montażu filmów) w celu osiągnięcia lepszych rezultatów promocji. Z kolei osoby odpowiedzialne za relację materiałów – np. rozmów – rekomendowały koordynatorowi materiały szczególnie zasługujące na promocję.

W ramach współpracy z firmą Infron prowadzone były również analizy pod kątem pozycjonowania strony internetowej i publikowanych na niej treści. W każdym miesiącu od czerwca do grudnia 2023 roku firma przygotowywała rekomendacje do stworzenia artykułów powiązanych z tematyką Zadania wraz z sugestiami ich optymalizacji pod kątem SEO/SEM. Kilkanaście takich artykułów zostało napisanych przez zespół projektu (osobę zbierającą aktualne

informacje dot. demokracji bezpośredniej w Polsce i na świecie) i zostały opublikowane w toku Zadania.

h) przygotowanie materiałów promocyjnych dot. platformy do e-votingu oraz jej promocja:

- spośród animacji edukacyjnych zrealizowanych w toku zadania cztery dotyczą zagadnień związanych z budową demokracją cyfrową oraz budową demokratycznej kultury wewnątrz oddolnych organizacji oraz wprost referują do stworzonej w toku Zadania platformy zachęcając do jej wykorzystania,
- filmy te były promowane na kanale Youtube w ramach działań płatnych, a także w sposób organiczny; odnotowały dotąd ponad ćwierć miliona wyświetleń,
- przeprowadzono dodatkową kampanię zapisów adresów e-mail osób zainteresowanych korzystaniem z platformy, do której kierowane będą informacje na temat jej rozwoju,
- opublikowano artykuł na stronie lubbezposrednio.pl zachęcający do korzystania z platformy,
- adres i opis platformy zawarty został w książce wydanej w ramach Zadania w nakładzie 15 000 egzemplarzy,
- w 9000 listów do szkół, bibliotek oraz odbiorców indywidualnych dołączonych do przesyłek z książką i broszurą zachęcono odbiorców do wykorzystywania platformy (np. w celu organizacji głosowań dot. listy zakupów bibliotecznych w przypadku bibliotek publicznych lub referendów szkolnych w przypadku szkół).

Działania te miały dotąd charakter ograniczony ze względu na datę oddania platformy do powszechnego użytku i będą kontynuowane przez Oferenta we własnym zakresie w przyszłości, co opisano kierunkowo w punkcie 1 części I niniejszego Sprawozdania.

i) Zamówienie długopisów dla uczestników szkoleń

W ramach optymalizacji planowanych wydatków w kontekście ich efektywności oraz poziomu realizacji całego zadania publicznego Oferent zdecydował się na rezygnację z zakupu długopisów z logiem projektu, co wynika z przeprowadzonej analizy wykonanych działań pod kątem relacji koszt-efekt. Zakup długopisów z logiem projektu w kontekście osiągniętych wskaźników dotarcia wielokrotnie przekraczających założenia, a jednocześnie mniejszej od zakładanej popularności wydarzeń stacjonarnych, uznany został za zbyt drogi i nieefektywny. Decyzja ta wynika z porównania kosztów i efektów prowadzonych działań, co oznacza, że niemożliwe było założenie rezygnacji z nich na etapie tworzenia oferty pierwotnej. Dopiero późniejsze wyniki pozostałej części zadań wskazały na zasadność rezygnacji z ich wykonania w całości lub w części. Jednocześnie Oferent podkreśla, że poinformował o tej decyzji w piśmie skierowanym do KPRM w październiku.

Działanie nr 4. Realizacja działań edukacyjnych w ramach projektu

a) przygotowanie 2 publikacji

Zgodnie z założeniami przygotowano dwie publikacje: broszurę edukacyjno-informacyjną „Demokracja bezpośrednia. Podstawowe informacje” oraz książkę „Demokracja bezpośrednia. Wizja – postulaty – doświadczenia – badania”. Autorem broszury jest prof. Mirosław Matyja, koordynator merytoryczny Zadania. Autorami rozdziałów (części) książki są:

Mirosław Matyja – politolog, ekonomista i historyk. Jest badaczem systemów demokratycznych na świecie i zwolennikiem bezpośrednio-demokratycznego modelu funkcjonowania ponowoczesnych państw. Obronił doktorat „Demokracja bezpośrednia i jej dysfunkcjonalność w systemie politycznym Szwajcarii” na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Zatrudniony jako profesor akademicki na uniwersytetach w następujących krajach: Włochy, USA, Indie, Indonezja, Ukraina. Jest założycielem i dyrektorem Mirosław-Matyja-Academia for Democracy w Indonezji oraz koordynatorem merytorycznym LubBezpośrednio.pl – Instytutu Demokracji Bezpośredniej w Polsce. Autor ponad 20 publikacji książkowych oraz ponad 400 artykułów naukowych i popularno-naukowych.

Piotr Trudnowski – działacz organizacji pozarządowych, ekspert ds. partycypacji obywatelskiej, publicysta. W 2023 roku koordynator zadania publicznego Instytut Demokracji Bezpośredniej. W latach 2018-2023 prezes Klubu Jagiellońskiego. Wcześniej związany z sektorem pozarządowym m.in. w Klubie Jagiellońskim, Fundacji Republikańskiej i Polskim Towarzystwie Crowdfundingu. W latach 2012-2013 w Ministerstwie Sprawiedliwości uczestniczył w przygotowaniu tzw. ustaw deregulacyjnych oraz w pracach nad reformą procesu stanowienia prawa. W latach 2016-2017 był członkiem Zespołu ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw przy ministrze rozwoju i finansów.

Tomasz Synowiec – politolog, specjalista w zakresie systemów wyborczych na świecie, ekspert i researcher Instytutu Demokracji Bezpośredniej w zakresie prawa ustrojowego oraz zastosowania narzędzi demokracji bezpośredniej na świecie. Od 2016 roku członek Klubu Jagiellońskiego. Współpracownik czasopisma „Wspólna Perspektywa”. Były redaktor portalu 300polityka. Absolwent studiów politologicznych I i II stopnia oraz studiów administracyjnych I stopnia na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Działacz społeczny i aktywista. W latach 2015-2016 fact-checker portalu Demagog. Autor strony *Wybory na Świecie* opisującej odbywające się aktualnie w państwach całego świata oraz współautor podcastu *Rytm Polityki* analizującego bieżącą rywalizację polityczną w Polsce.

Roch Zygmunt – student politologii na Uniwersytecie Jagiellońskim, absolwent I Liceum Ogólnokształcącego w Grudziądzu, publicysta. Współpracownik Instytutu Demokracji Bezpośredniej. Publikuje m.in. w „Rzeczpospolitej”, „Plusie Minusie” i Klubie Jagiellońskim. W przeszłości zaangażowany w redakcję młodzieżowego portalu „Gazeta Kongresy” i autor lokalnego dodatku do „Gazety Wyborczej”. Prowadził też program telewizyjny „Czas Młodych” na antenie lokalnej telewizji kablowej.

Ostatecznie zdecydowano się na czterech w miejsce pięciu prognozowanych autorów ze względu na wyczerpanie (przekroczenie) prognozowanej objętości książki i chęć optymalizacji kosztów realizacji Zadania. Nadmienić należy, że książka złożona z 4 rozdziałów ma ponad 280 stron wobec 200 prognozowanych w Ofercie.

Tematykę książki, opisowo przedstawioną w części dot. rezultatów zadania, w sposób bardziej szczegółowy przedstawia niniejszy spis treści:

„Część I – Otworzyć układ. Dlaczego Polska potrzebuje demokracji bezpośredniej? – Mirosław Matyja

- 1.1 Wprowadzenie. Dlaczego układ trzeba otworzyć?
- 1.2 Potrzeba zmiany w Polsce
- 1.3 (Nie)odpowiedzialność polskich polityków
- 1.4 Dlaczego demokracja bezpośrednia?
- 1.5 Demokracja na poziomie samorządu gminnego
 - 1.5.1 Referendum lokalne i konsultacje społeczne
 - 1.5.2 Deficyt pomocniczości
 - 1.5.3 Szwajcarski przykład
 - 1.5.4 Wnioski dla polskiego samorządu
 - 1.5.5 Weźmy przykład ze stowarzyszeń
 - 1.5.6 Samoorganizacja wzorem dla gmin
- 1.6 Demokracja bezpośrednia na szczeblu państwowym
 - 1.6.1 Referendum
 - 1.6.2 Inicjatywa obywatelska
 - 1.6.3 Weto obywatelskie
- 1.7 Zmiana układu sił w polskim systemie politycznym
- 1.8 Gdzie szukać inspiracji? Szlachecka tradycja demokracji bezpośredniej w Polsce
- 1.9 Podsumowanie

Część II – Jak zreformować polskie referenda? 14 punktowych postulatów zmian – Piotr Trudnowski

- 2.1 Wprowadzenie: propozycje reform *a la carte*
- 2.2 Długa geneza dzisiejszych problemów
- 2.3 Jak zmienić referendum ogólnokrajowe?
 - 2.3.1 Referendum ogólnokrajowe: bezprogowe lub z obniżonym progiem
 - 2.3.2 Obligatoryjne referendum na wniosek obywateli
 - 2.3.3 Nowe przepisy o finansowaniu
 - 2.3.4 Obowiązkowe konsultacje pytań i możliwość ich korygowania
 - 2.3.5 Uporządkowanie kwestii łączenia referendum z wyborami
- 2.4 Jak zmienić referendum lokalne?
 - 2.4.1 Likwidacja lub obniżenie progu w referendum lokalnym
 - 2.4.2 Uprościć zbieranie podpisów pod wnioskiem o referendum
- 2.5 Innowacje dla demokracji bezpośredniej
 - 2.5.1 Weto ludowe
 - 2.5.2 Dzień referendalny
 - 2.5.3 Elektroniczna zbiórka podpisów
 - 2.5.4 Książeczka referendalna
 - 2.5.5 Panel obywatelski jako metoda układania pytań
 - 2.5.6 Opcja „żadna z powyższych”
 - 2.5.7 Referendum ws. wyroków Trybunału Konstytucyjnego

Część III – Inspiracje ze świata. Jak wyglądają i czego dotyczą referenda w innych państwach? – Tomasz Synowiec

- 3.1 Nie tylko Szwajcaria. Referenda na świecie
- 3.2 Referenda aborcyjne na świecie
- 3.3 Referenda „alkoholowe” na świecie
- 3.4 Referenda dotyczące monarchii na świecie
- 3.5 Weto ludowe, recall i inne powracające tematy referendów
- 3.6 Referenda stanowe w USA
- 3.7 Podsumowanie

Część IV – Polacy o demokracji bezpośredniej. Wyniki badań Instytutu Demokracji Bezpośredniej – Roch Zygmunt

- 4.1 Wprowadzenie
- 4.2 Polacy o referendum lokalnym
- 4.3 Polacy o odrzucaniu ustaw w referendum
- 4.4 Polacy o referendach po wyborach i referendum 15 X
- 4.5 Polacy o referendach w sprawach Unii Europejskiej
- 4.6 Polacy o cyfryzacji procesów demokratycznych”

b) redakcja, edycja i skład przygotowanych tekstów

Po przekazaniu tekstów obu publikacji przez autorów przeprowadzona została redakcja merytoryczna, językowa i stylistyczna tekstów, a także korekta w zakresie ortografii i interpunkcji. Za redakcję merytoryczną odpowiadał Piotr Trudnowski, koordynator Zadania, zaś za redakcję językową, stylistyczną i korektę – Izabela Bielec.

Następnie publikacje zostały zaprojektowane pod kątem graficznym, zilustrowane, przeprowadzono skład, łamanie i przygotowanie obu publikacji do druku.

Zadania w zakresie redakcji językowej, stylistycznej, korekty, edycji, składu i ilustracji zarówno broszury, jak i książki koordynował Grzegorz Karasiński w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.

c) wydruk i dystrybucja publikacji i osób zainteresowanych otrzymaniem publikacji

Broszura wydrukowana została w nakładzie 15 000 egzemplarzy (gramatura papieru 130 g/m²; szyta zszywkami) w formacie a4. Książka wydrukowana została w nakładzie 15 egzemplarzy (okładka: gramatura papieru 250 g/m², kolor, klejona; środek: gramatura papieru 130 g/m², czarno-biały) w formacie a5. Za druk odpowiadała Angelika Marek prowadząca działalność gospodarczą pn.: Meson Digital Angelika Marek.

Firma Meson Digital odpowiadała również za konfekcjonowanie i wysyłkę 9000 pakietów wysyłkowych skierowanych do bibliotek i osób zainteresowanych otrzymaniem publikacji. Listę bibliotek publicznych opracowano na podstawie danych zagregowanych w ramach projektu „Mapa kultury 2015” realizowanego w ramach programu dotacyjnego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Obserwatorium Kultury 2016”, którego operatorem było Narodowe

Centrum Kultury. Nie znaleziono pełniejszego i bardziej aktualnego publicznie dostępnego wykazu bibliotek wraz z adresami. Listę szkół opracowano z kolei na podstawie aktualnych danych dostępnych w publicznych Rejestrze Szkół i Placówek Oświatowych prowadzonym przez ministerstwo właściwie ds. edukacji w ramach Systemu Informacji Oświatowej.

Rozszerzenie adresatów o szkoły wynikało z następujących powodów:
- na zgromadzonej liście bibliotek publicznych odnotowano zaledwie 2845 podmioty,
- rekomendacja ministra właściwego ds. edukacji i kuratorów oświatowy w zakresie wykorzystania broszury edukacyjnej w szkołach przemawiałaa jednoznacznie za jej dostarczeniem do szkół właśnie,
- w piśmie do szkół wskazano, by skierowane do szkół pakiety umieszczone zostały w bibliotekach szkolnych.

Pakiety		skierowano	do:
- 2954 bibliotek publicznych i pedagogicznych			
- 2320 liceów ogólnokształcących			
- 1818 techników			
- 1646 branżowych szkół I i II stopnia			
- 164 liceów plastycznych, ogólnokształcących szkół muzycznych i innych szkół artystycznych			
- 15 specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych,			

a także osób, które przekazały Oferentowi swój adres korespondencyjny z prośbą o przestanie publikacji.

d) przygotowanie i uruchomienie platformy do e-votingu, audyt, utrzymanie systemu, obsługa IT i helpdesk

Skrócony harmonogram prac

Po etapie wstępnym omówionym w podsumowaniu działania nr 1 podjęto decyzje o kontynuowaniu negocjacji z firmą Cyber World Space s.r.o. Negocjacje mające na celu ustalenie ram i zasad współpracy, oczekiwanego produktu docelowego, kalendarza prac etc. prowadzone były w okresie od drugiej połowy marca do pierwszych dni maja. W kwietniu odbyły się trzydniowe warsztaty produktowe przedstawiciela Oferenta i potencjalnego Wykonawcy mające na celu stworzenie specyfikacji MVP.

Ostatecznie umowa podpisana została 8 maja. Od maja do sierpnia prowadzone były prace nad wersją podstawową platformy (tzw. MVP - minimum viable product). Platforma w wersji do testów została przedstawiona przez Wykonawcę w drugiej połowie lipca. Od lipca do połowy sierpnia trwały wewnętrzne testy i wdrażano szereg usprawnień i korekt.

16 sierpnia dokonany został odbiór tej pierwszej tury prac. Platforma w działającej wersji minimalnej, realizującej cel projektu („stworzenie i wdrożenie w pełni działającej platformy e-votingowej, opartej na technologii blockchain gwarantującej transparentność i pewność wyników głosowania, w tym dającej pewność weryfikacji oddanego głosu i zabezpieczającej przed możliwością sfałszowania wyniku”) została przekazana Fundacji.

W sierpniu i wrześniu w modelu time&materials trwały prace nad udoskonaleniem platformy –

stworzeniem dodatkowych funkcjonalności zwiększających jej atrakcyjność dla użytkowników i organizatorów głosowań (m.in. możliwość tworzenia list potencjalnych głosujących; możliwość tworzenia wersji roboczych list i głosowań oraz ich edycji etc.) oraz podnoszących poziom transparentności głosowań (m.in. eksplorator blockchain). Prace te zakończone zostały w drugiej połowie września. Od września Cyber World Space s.r.o. odpowiadała na podstawie odrębnej umowy również za utrzymanie systemu, obsługę i helpdesk platformy.

Od września trwały również przygotowania do przeprowadzenia audytu zewnętrznego platformy i negocjacje w tej sprawie. Ze względu na skomplikowaną materię prawną i napięty terminarz ostatecznie do podpisania umowy z wykonawcą audytu, firmą Securitum Audyty sp. z o.o., doszło w połowie listopada.

Audyt objął:

- testy bezpieczeństwa aplikacji webowej,
- audyt kodu źródłowego,
- audyt infrastruktury w chmurze,
- testy infrastruktury zewnętrznej,
- analizę konfiguracji.

Ostatnia część raportu z audytu przekazana została 27 grudnia. Większość przedstawionych rekomendacji została wdrożona przez Wykonawcę do 30 grudnia. W styczniu 2024 r. Wykonawca przedstawił również szczegółowy raport z wdrożenia rekomendacji z audytu. W roku 2024 planowane są tzw. retesty, tj. przeprowadzenie ponownej analizy podatności platformy na zidentyfikowane w pierwszym audycie zagrożenia, co pozwoli na ostateczne sprawdzenie poprawności wdrożeń.

Platforma decyduj.lubbezposrednio.pl dostępna jest on-line w wersji produkcyjnej od połowy sierpnia. W okresie od sierpnia do grudnia, ze względu na prowadzone dalsze prace, poprawki, audyt i wdrożenia efektów audytu, była ukryta za dodatkowym hasłem. Od 30 grudnia dostępna jest powszechnie, bez dodatkowych zabezpieczeń. Ze względu na opóźnienia w negocjacjach umowy dot. audytu i koniecznością wstrzymania się od prowadzenia aktywnych działań na platformie w czasie jego prowadzenia ostatecznie zrezygnowano z przeprowadzenia szkoleń dla administratorów systemu w ramach Zadania. Nie poniesiono z tego tytułu żadnych kosztów.

Jak działają głosowania na platformie?

Głosowania mogą być tworzone przez Organizatorów. By utworzyć głosowanie Organizator musi dokonać rejestracji, a następnie się zalogować. W celu stworzenia nowego głosowania zalogowany Organizator powinien przejść do strony „Utwórz głosowanie”.

Tworząc głosowanie Organizator musi określić:

- typ głosowania (niepubliczne lub jawne)
- nazwę głosowania
- czas trwania głosowania
- co najmniej jedno pytanie z co najmniej dwiema sugerowanymi odpowiedziami
- załączyć listę adresów e-mail uprawnionych do głosowania w pliku .csv lub wpisać adresy e-mail ręcznie

Dodatkowo Organizator może:

- załączyć własny Regulamin
- załączyć własną Politykę Prywatności
- zapisać wersję roboczą głosowania
- dodać więcej pytań lub pytanie z większą liczbą możliwych odpowiedzi.

Po uzupełnieniu treści strony „Utwórz głosowanie” lub jej przejrzaniu w wersji roboczej użytkownik widzi podsumowanie danych głosowania. Głosowanie jest tworzone w momencie kliknięcia „Zatwierdź głosowanie”, a możliwe do wyświetlenia przez pozostałych Użytkowników od momentu rozpoczęcia czasu trwania głosowania. W chwili rozpoczęcia czasu trwania głosowania link z zaproszeniem do głosowania jest rozsyłany do osób Zaproszonych zgodnie z listą załączonych adresów e-mail. Utworzonego głosowania Organizator nie może edytować ani zakończyć przed upływem czasu trwania głosowania. Wszystkie głosowania (tj. trwające, planowane i zakończone) oraz kopie robocze danego Organizatora dostępne są po zalogowaniu na stronie „Twoje głosowania”. Głosowanie kończy się wraz z upływem wskazanego terminu jego zakończenia. Po zakończeniu głosowania do Organizatora i Głosujących rozsyłane są protokoły z wynikami głosowania.

Tworząc głosowanie Organizator oświadcza, że posiada prawo do jego przeprowadzenia (np. będąc osobą uprawnioną do reprezentowania Organizacji, w sprawie której prowadzone jest głosowanie). Dodając listę uprawnionych do głosowania Organizator oświadcza, że posiada niezbędne i aktualne ku temu zgody, ma prawo dysponowania adresami e-mail osób Zapraszanych, oraz, w przypadku przetwarzania danych osobowych osób Zaproszonych, posiada prawo do przetwarzania danych osobowych tych osób. Zabronione jest umieszczanie w głosowaniach jakichkolwiek treści o charakterze bezprawnym, w szczególności naruszających w jakikolwiek sposób obowiązujące prawo, wzywających do nienawiści rasowej, etnicznej, wyznaniowej, zawierających treści pornograficzne, pochwalających faszyzm, nazizm, komunizm, propagujących przemoc, obrażających uczucia religijne, naruszających prawa innych osób, zasady współżycia społecznego lub dobre obyczaje.

Jak można głosować na platformie?

W głosowaniach brać udział mogą jedynie osoby uprawnione, tj. Zaproszone do konkretnego głosowania przez Organizatora posiadające dostęp i prawo do posługiwania się wskazanym przez Organizatora adresem e-mail. zakończenia. Po zakończeniu głosowania do Organizatora i Głosujących rozsyłane są protokoły z wynikami głosowania.

Zaproszeni otrzymują zaproszenie do głosowania za pośrednictwem wiadomości e-mail. W przypadku głosowań jawnych możliwe jest także oddanie głosu w poziomym strony „Aktywne głosowania”, jednak niezbędne jest do tego podanie adresu e-mail zamieszczonego na liście uprawnionych do głosowania przez Organizatora. Możliwe jest także głosowanie po otrzymaniu linku od Organizatora inną drogą (np. umieszczenie przez Organizatora linku w mediach społecznościowych, wysłanie go sms przez Organizatora etc.), jednak każdorazowo oddanie głosu możliwe jest wyłącznie po podaniu adresu e-mail zamieszczonego na liście uprawnionych do głosowania przez Organizatora.

Oddanie głosu możliwe jest wyłącznie w czasie trwania głosowania. Oddanie głosu przed terminem głosowania jest niemożliwe. W wyjątkowych przypadkach (kliknięcie w link do głosowania w ostatnich minutach przed jego zakończeniem lub kliknięcie w link zatwierdzający głosowanie po terminie głosowania) głosy oddane po terminie głosowania nie są zliczane. Do oddania głosu niezbędne jest zatwierdzenie zgody Polityki Prywatności i Regulaminu, a w przypadku, gdy Organizator załączył własną Politykę Prywatności Organizatora i Regulamin Organizatora – również tych dokumentów. Po udzieleniu odpowiedzi na pytania w głosowaniu i zatwierdzeniu odpowiedzi Zaproszony otrzymuje e-mail pt. „Potwierdzenie oddanego głosu”. Głos zliczany jest dopiero w momencie poprawnego kliknięcia w zawarty w wiadomości link aktywacyjny. Potwierdzenie oddanego głosu konieczne jest przed terminem zakończenia głosowania.

W jaki sposób można zweryfikować przebieg głosowania?

Dzięki wykorzystaniu rozwiązań kryptograficznych i technologii blockchain wszystkie przeprowadzone głosowania są możliwe do weryfikacji, a jego przebieg – nienaruszalny. Na blockchain po każdym głosowaniu zapisywana jest zaszyfrowana wiadomość z głosowania. Szyfrowana jest wiadomość będąca wynikiem funkcji skrótu SHA-512 na obiekcie typu JSON. Obiekt ten jest tablicą zawierającą funkcje skrótu SHA-512 z danych każdego biorącego udział w głosowaniu. Dane te zawierają w sobie informacje takie jak ID głosowania, email głosującego, tytuł głosowania, listę pytań, odpowiedzi oraz losowo generowany token dla każdego głosującego. Po zakończeniu głosowania Organizator otrzymuje w protokole z głosowania:

- funkcję skrótu SHA-512 z danego głosowania,
- ID potrzebne do odnalezienia zapisu w systemie blockchain
- listę funkcji skrótu głosujących

Po zakończeniu głosowania Głosujący otrzymuje protokół z głosowania zawierający funkcję skrótu SHA-512 z oddanego przez siebie głosu.

Weryfikacja przebiegu głosowania jest możliwa przy współpracy wszystkich osób uprawnionych do głosowania oraz Organizatora. Konieczne jest zestawienie omówionych w powyżej danych i sprawdzenie ich zgodności z treścią transakcji w eksploratorze dostępnym pod adresem: <https://decyduj.lubbezposrednio.pl/explorer>. Pozwala to m.in. na zdiagnozowanie problemów i wypaczeń takich jak np. dopuszczenie do głosu osób nieuprawnionych.

Weryfikacja przebiegu głosowania nie narusza tajności głosu. Osoby dokonujące weryfikacji nie mają możliwości zapoznania się z treścią głosowania konkretnego Głosującego. Skuteczność procesu weryfikacji przebiegu głosowania zależna jest od woli i działań Organizatora i osób prawidłowo uprawnionych do głosowania.

e) Realizacja spotkań: warsztatów, wykładów i debat

Zrealizowano następujące spotkania:

1. Warsztat w Lublinie

Data: 16 IV 2023

Tytuł: Kościół i demokracja: sojusznicy czy konkurenci?

Warsztat prowadzony był w ramach trzydniowej konferencji Tygiel 2.0.

Partner: Fundacja Instytut Tertio Millennio

Prowadzący: Piotr Trudnowski

2. Debata w Kaliszu z wprowadzeniem merytorycznym

Data: 5 VI 2023

Tytuł: Czy demokracja bezpośrednia może służyć nie tylko samorządom, ale też samorządowcom?

Debata przeprowadzona została w ramach konferencji III Kongres Aglomeracji

Partner: Fundacja im. Bolesława Pobożnego

Wprowadzenie: Piotr Trudnowski

Udział w debacie wzięli:

- poseł Artur Dziambor (Wolnościowcy)
- poseł Tomasz Ławniczak (Prawo i Sprawiedliwość)
- radna Milena Kowalska (Koalicja Obywatelska, b. prezes Stowarzyszenia Młodzi Demokraci)
- Patryk Hańczkiewicz (OK Samorząd)
- dr Michał Sopiński (Suwerenna Polska)
- Piotr Trudnowski (LubBezpośrednio.pl)

3. Warsztat w Katowicach

Data: 6 VI 2023

Tytuł: Obywatelskie narzędzia w służbie cyfrowej odpowiedzialności. Jak rodzice mogą wykorzystać prawo do wpływu na swoją szkołę?

Warsztat przeprowadzono w ramach konferencji „Uwaga! Smartfon”

Partner: Fundacja ProjektPL

Prowadzący: Piotr Trudnowski

Przed warsztatem koordynator Zadania wzięł weź udział w debacie plenarnej pt. *Czy technologia jest zagrożeniem dla demokracji?*

4. Warsztat w Katowicach

Data: 9 VI 2023

Tytuł: Demokracja bezpośrednia – czy to w ogóle możliwe?

Warsztat przeprowadzono w ramach festiwalu ForumGen

Partner: Fundacja Projekt PL

Prowadzący: Piotr Trudnowski

5. Warsztat w Serpelicach nad Bugiem

Data: 10 VI 2023

Tytuł: Demokracja bezpośrednia, republikanizm, polaryzacja.

Warsztat przeprowadzono w ramach Czerwcówki Klubu Jagiellońskiego jako wydarzenie towarzyszące Festiwalu Chadeckiego Wschód – Sztuka – Chrześcijaństwo

Partner: Klub Jagielloński

Prowadzący: Piotr Trudnowski

6. Wykład w Krakowie

Data: 11 VII 2023

Tytuł: Dlaczego miasta potrzebują rewolucjonistów?

Prowadzący: dr Jan Śpiewak

7. Debata w Krakowie

Data: 11 VII 2023

Tytuł: Czy zmiana w Krakowie jest możliwa?

Uczestnicy debaty:

dr Jan Śpiewak

Monika Konieczna

Mateusz Jaśko

8. Warsztat w Spale

Data: 12 VII 2023

Tytuł: Jak zatrzymać złe prawo (albo przeforsować dobre?)

Warsztat przeprowadzono w ramach szkoły kompetencji przywódczych dla aktywistów obywatelskich Kuźnia Kampanierów

Partner: Fundacja Kuźnia Kampanierów

Prowadzący: Piotr Trudnowski

9. Warsztat w Olsztynie

Data: 27 VIII 2023

Tytuł: Demokracja bezpośrednia lokalnie. Jak stworzyć obywatelską uchwałę albo zorganizować referendum w swoim mieście?

Warsztat przeprowadzono w ramach festiwalu Campus Polska Przyszłości

Partner: Fundacja Campus Polska Przyszłości

Prowadzący: Piotr Trudnowski i Arkadiusz Regiec

W ramach Campus Polska Przyszłości koordynator Instytutu Demokracji Bezpośredniej wziął też udział w debacie pt. „Czy małe miasta mają przyszłość?”

10. Warsztat w Przywidzu

Data: 2 września

Tytuł: Demokracja bezpośrednia w praktyce. Jak z niej korzystać

Warsztat przeprowadzono w ramach Obozu Letniego Młodzieży Wszechpolskiej

Partner: Stowarzyszenie im. Przemysła II, Stowarzyszenie Młodzież Wszechpolska

Prowadzący: Piotr Trudnowski

11. Wykład w Przywidzu

Data: 2 września

Tytuł: Demokratyzm w tradycji narodowej demokracji

Wykład przeprowadzono w ramach Obozu Letniego Młodzieży Wszechpolskiej

Partner: Stowarzyszenie im. Przemysła II, Stowarzyszenie Młodzież Wszechpolska

Prowadzący: Jakub Siemiątkowski

12. Wykład w Zduńskiej Woli

Data: 6 IX 2023

Tytuł: Demokracja bezpośrednia. Jak zmienić politykę na lepsze?

Prowadzący: Piotr Trudnowski

13. Debata w Warszawie

Data: 1 X 2023

Tytuł: Gotówka, GMO, imigranci – kto powinien decydować – obywatele czy politycy?

Debatę przeprowadzono w ramach Forum Geopolitycznego

Partner: Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich

Wprowadzenie do debaty: Piotr Trudnowski

Udział w debacie wzięli:

Jarosław Sachajko (Kukiz'15)

Piotr Gadzinowski (Lewica)

Marek Sawicki (PSL-Trzecia Droga)

Anna Siarkowska (Konfederacja)

14. Wykład we Wrocławiu

Data: 25 X 2023

Tytuł: Demokracja bezpośrednia w Polsce – utopia czy szansa?

Prowadzący: prof. Mirosław Matyja

15. Debata we Wrocławiu

Data: 25 X 2023

Tytuł: Demokracja bezpośrednia. Czy i jak ją wzmocnić?

Udział w debacie wzięli:

prof. Mirosław Matyja

dr Mateusz Radajewski

Mateusz Bartoszewicz

16. Wykład w Nysie

Data: 26 X 2023

Tytuł: Demokracja bezpośrednia. Podstawowe informacje. Prezentacja broszury

Prowadzący: prof. Mirosław Matyja

17. Wykład w Brzegu

Data: 27 X 2023

Tytuł: Demokracja bezpośrednia. Zalety i wady

Prowadzący: prof. Mirosław Matyja

18. Wykład w Namysłowie

Data: 27 X 2023

Tytuł: Wzmocnienie demokracji bezpośredniej. Jak zmieniliby Polskę?

Prowadzący: prof. Mirosław Matyja

Partner: Fundacja MUNDI

19. Wykład w Opolu

Data: 28 X 2023

Tytuł: Instrument referendum na szczeblu państwowym

Prowadzący: prof. Mirosław Matyja

20. Debata w Opolu

Data: 28 X 2023

Tytuł: Polityka bliżej obywateli. Czy to możliwe?

Udział w debacie wzięli:

prof. Mirosław Matyja

dr Katarzyna Daniel

Maciej Dobrzański

21. Warsztat w Starachowicach

Data: 30 X 2023

Tytuł: Jak podejmować decyzje w Waszej organizacji? O demokracji wewnątrz organizacji

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partner dnia szkoleniowego: Stowarzyszenie Wrażliwi Społecznie

22. Warsztat w Starachowicach

Data: 30 X 2023

Tytuł: Jak zdobyć środki na Wasze działania? O demokratycznym budżecie na działania społeczne

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partner dnia szkoleniowego: Stowarzyszenie Wrażliwi Społecznie

23. Warsztat w Starachowicach

Data: 30 X 2023

Tytuł: *Jak przeprowadzić konkretną zmianę w Waszym samorządzie? O demokracji bezpośredniej lokalnie*

Prowadzący: Piotr Zając

Partner dnia szkoleniowego: Stowarzyszenie Wrażliwi Społecznie

24. Warsztat w Piotrkowie Trybunalskim

Data: 4 XI 2023

Tytuł: Jak podejmować decyzje w Waszej organizacji? O demokracji wewnątrz organizacji

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partnerzy dnia szkoleniowego: Krajowa Izba Targowa, Łódzka Federacja Kupiecka, grupa inicjatorów referendum w Piotrkowie Trybunalskim RPT'23, Ogólnopolska Federacja Małych i Średnich Przedsiębiorców

25. Warsztat w Piotrkowie Trybunalskim

Data: 4 XI 2023

Tytuł: Jak zdobyć środki na Wasze działania? O demokratycznym budżecie na działania społeczne

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partnerzy dnia szkoleniowego: Krajowa Izba Targowa, Łódzka Federacja Kupiecka, grupa inicjatorów referendum w Piotrkowie Trybunalskim RPT'23, Ogólnopolska Federacja Małych i Średnich Przedsiębiorców

26. Warsztat w Piotrkowie Trybunalskim

Data: 4 XI 2023

Tytuł: Jak przeprowadzić konkretną zmianę w Waszym samorządzie? O demokracji bezpośredniej lokalnie

Prowadzący: Tomasz Synowiec

Partnerzy dnia szkoleniowego: Krajowa Izba Targowa, Łódzka Federacja Kupiecka, grupa inicjatorów referendum w Piotrkowie Trybunalskim RPT'23, Ogólnopolska Federacja Małych i Średnich Przedsiębiorców

27. Debata w Piotrkowie Trybunalskim

Data: 4 XI 2023

Tytuł: Referendum w Piotrkowie Trybunalskim. Wnioski systemowe

Partnerzy dnia szkoleniowego: Krajowa Izba Targowa, Łódzka Federacja Kupiecka, grupa inicjatorów referendum w Piotrkowie Trybunalskim RPT'23, Ogólnopolska Federacja Małych i Średnich Przedsiębiorców

Udział wzięli:

Arkadiusz Regiec

Tomasz Synowiec

Mariusz Maciołek

Agnieszka Chojnacka

28. Warsztat w Czarnej Górnej

Data: 7 XI 2023

Tytuł: Jak podejmować decyzje w Waszej organizacji? O demokracji wewnątrz organizacji

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partner dnia szkoleniowego: Koło Gospodyń Wiejskich Babiniec – Czarna i Przyjaciele

29. Warsztat w Czarnej Górnej

Data: 7 XI 2023

Tytuł: Jak zdobyć środki na Wasze działania? O demokratycznym budżecie na działania społeczne

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partner dnia szkoleniowego: Koło Gospodyń Wiejskich Babiniec – Czarna i Przyjaciele

30. Warsztat w Czarnej Górnej

Data: 7 XI 2023

Tytuł: Jak przeprowadzić konkretną zmianę w Waszym samorządzie? O demokracji bezpośredniej lokalnie

Prowadzący: Tomasz Synowiec

Partner dnia szkoleniowego: Koło Gospodyń Wiejskich Babiniec – Czarna i Przyjaciele

31. Warsztat w miejscowości Ślipcze

Data: 8 XI 2023

Tytuł: Jak podejmować decyzje w Waszej organizacji? O demokracji wewnątrz organizacji

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partner dnia szkoleniowego: Koło Gospodyń Wiejskich Ślipcze

32. Warsztat w miejscowości Ślipcze

Data: 8 XI 2023

Tytuł: Jak zdobyć środki na Wasze działania? O demokratycznym budżecie na działania społeczne

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partner dnia szkoleniowego: Koło Gospodyń Wiejskich Ślipcze

33. Warsztat w miejscowości Ślipcze

Data: 8 XI 2023

Tytuł: Jak przeprowadzić konkretną zmianę w Waszym samorządzie? O demokracji bezpośredniej lokalnie

Prowadzący: Tomasz Synowiec

Partner dnia szkoleniowego: Koło Gospodyń Wiejskich Ślipcze

34. Warsztat w Toruniu

Data: 15 XI 2023

Tytuł: Jak podejmować decyzje w Waszej organizacji? O demokracji wewnątrz organizacji

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partner dnia szkoleniowego: Fundacja Kosmos, Centrum Integracji Łącznik

35. Warsztat w Toruniu

Data: 15 XI 2023

Tytuł: Jak zdobyć środki na Wasze działania? O demokratycznym budżecie na działania społeczne

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partner dnia szkoleniowego: Fundacja Kosmos, Centrum Integracji Łącznik

36. Warsztat w Toruniu

Data: 15 XI 2023

Tytuł: Jak przeprowadzić konkretną zmianę w Waszym samorządzie? O demokracji bezpośredniej lokalnie

Prowadzący: Piotr Trudnowski

Partner dnia szkoleniowego: Fundacja Kosmos, Centrum Integracji Łącznik

37. Warsztat w Katowicach

Data: 16 XI 2023

Tytuł: Jak podejmować decyzje w Waszej organizacji? O demokracji wewnątrz organizacji

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partner dnia szkoleniowego: AD REM Ewa Ochman

38. Warsztat w Katowicach

Data: 16 XI 2023

Tytuł: Jak zdobyć środki na Wasze działania? O demokratycznym budżecie na działania społeczne

Prowadzący: Piotr Zając

Partner dnia szkoleniowego: AD REM Ewa Ochman

39. Warsztat w Katowicach

Data: 16 XI 2023

Tytuł: *Jak przeprowadzić konkretną zmianę w Waszym samorządzie? O demokracji bezpośredniej lokalnie*

Prowadzący: Piotr Zając

Partner dnia szkoleniowego: AD REM Ewa Ochman

40. Wykład w Lublinie

Data: 23 XI 2023

Tytuł: Dlaczego miasta potrzebują rewolucjonistów?

Prowadzący: dr Jan Śpiewak

41. Debata w Lublinie

Data: 23 XI 2023

Tytuł: Oddolna demokratyzacja. Czy to możliwe w Polsce po wyborach?

Uczestnicy:

dr Jan Śpiewak

Dawid Błaszkiwicz

Konrad Ślizień-Kuczapski

42. Wykład w Poznaniu

Data: 25 XI 2023

Tytuł: Dlaczego miasta potrzebują rewolucjonistów?

Prowadzący: dr Jan Śpiewak

43. Debata w Poznaniu

Data: 25 XI 2023

Tytuł: Oddolna demokratyzacja. Czy to możliwe w Polsce po wyborach?

Uczestnicy:

dr Jan Śpiewak

Kacper Nowicki

Tomasz Dworek

prof. Przemysław Rotengruber

44. Warsztat w Opolu

Data: 9 XI 2023

Tytuł: *Demokracja bezpośrednia w służbie zrównoważonego rozwoju*

Warsztat przeprowadzono jako wydarzenie towarzyszące w ramach konferencji „Jak pojmujemy zrównoważony rozwój?”

Prowadzący: Piotr Trudnowski

Partner: Fundacja GEKO

Koordynator IDB w trakcie konferencji wziął również udział w dyskusji dot. znaczenia zrównoważonego rozwoju

45. Warsztat w Zielonej Górze

Data: 11 XII 2023

Tytuł: Demokracja bezpośrednia – remedium na polaryzację?

Prowadzący: Tomasz Synowiec

46. Debata w Zielonej Górze

Data: 11 XII 2023

Tytuł: Jak odbudować normalną politykę i wzmocnić głos obywateli?

Uczestnicy:

dr Michał Zieliński

Anna Czepiel

Robert Bagiński

Tomasz Synowiec

47. Wykład w Szczecinie

Data: 11 XII 2023

Tytuł: Ordynacja dla lepszej demokracji

Prowadzący: prof. Jarosław Flis

48. Debata w Szczecinie

Data: 11 XII 2023

Tytuł: Czy i jak można zmienić ordynację wyborczą w Polsce?

Uczestnicy:

prof. Jarosław Flis

prof. Maciej Drzonek

Tomasz Synowiec

49. Warsztat w Płocku

Data: 16 XII 2023

Tytuł: Jak zdobyć środki na Wasze działania? O demokratycznym budżecie na działania społeczne

Prowadzący: Arkadiusz Regiec

Partner dnia szkoleniowego: Stowarzyszenie Klub Sportowy „Focus”

50. Warsztat w Płocku

Data: 16 XII 2023

Tytuł: Jak przeprowadzić konkretną zmianę w Waszym samorządzie? O demokracji bezpośredniej lokalnie

Prowadzący: Tomasz Synowiec

Partner dnia szkoleniowego: Stowarzyszenie Klub Sportowy „Focus”

51. Wykład w Płocku

Tytuł: Demokracja bezpośrednia w Płocku

Prowadzący: prof. Mirosław Matyja (zdalnie, na żywo)

Partner dnia szkoleniowego: Stowarzyszenie Klub Sportowy „Focus”

52. Warsztat w Warszawie

Data: 16 XII 2023

Tytuł: Demokracja w Twojej organizacji i Twojej okolicy. Dlaczego warto angażować młodych w procesy decyzyjne?

Warsztat przeprowadzono jako wydarzenie towarzyszące konferencji organizowanej w ramach projektu „Młodzi w obliczu wyzwań społecznych współczesności”

Partner: Fundacja Wczoraj i Jutro

Jak wspomniano już w części I Sprawozdania, na zaawansowanym etapie przygotowywać były również kolejne wydarzenia. Podpisano umowy na z partnerami na współpracę przy realizacji trzech szkoleń w ramach dnia warsztatowego w Białymstoku oraz trzech szkoleń w ramach dnia warsztatowego w Olsztynie, ostatecznie jednak doszło do odstąpienia od niej. Zaplanowano, a nawet rozpoczęto promocję dwóch dodatkowych wydarzeń w Toruniu w drugiej połowie listopada (wykład i debata), jednak również zostały one odwołane w ostatniej chwili (kilka dni przed wydarzeniem) z uwagi na okoliczności zewnętrzne – zmianę zobowiązań i dyspozycyjności czasowej po stronie dwójki zaproszonych wykładawców i dyskutantów. Z tytułu ww. niezrealizowanych spotkań nie poniesiono żadnych wydatków.

Działania podejmowane na rzecz realizacji spotkań

Wymienić należy pokrótce najważniejsze aktywności podejmowane przez zespół Zadania (specjalista ds. organizacyjnych wydarzeń, a także: koordynator projektu, koordynator merytoryczny, zespół medialny, zespół graficzno-filmowy etc.):

Etap koncepcyjno-organizacyjny:

- opracowanie wzorcowego planu idealnego przebiegu spotkania (checklista) ze wskazaniem wszystkich składowych zadań
- opracowanie listy potencjalnych, co do zasady unikalnych tematów debat
- opracowanie listy potencjalnych, powtarzalnych tematów warsztatów
- opracowanie listy potencjalnych, co do zasady unikalnych tematów wykładów
- opracowanie listy potencjalnych wykładawców i warsztatowców (wymiar ogólnopolski)
- opracowanie listy potencjalnych lokalnych dyskutantów i moderatorów
- opracowanie listy wydarzeń w ramach których możliwe i pożądane wydało się zaproponowanie gościnnego warsztatu
- opracowanie listy miejscowości w których potencjalne mogłyby się odbyć spotkania, research w zakresie potencjalnych partnerów społecznych, mediów lokalnych i dostępnych sal
- opracowanie formularza zachęcającego do zapraszania Oferenta na spotkania w ramach strony internetowej Zadania
- publikacje medialne (lipiec-sierpień) materiałów partnerskich zachęcających do zapraszania Oferenta do przeprowadzania spotkań na zaproszenie lokalnych partnerów

Etap planistyczno-wykonawczy:

- rozmowy/negocjacje z wykładawcami i warsztatowcami o potencjalnej współpracy
- rozmowy/negocjacje z przedstawicielami organizacji odpowiedzialnych za większe wydarzenia nt. możliwości przeprowadzenia gościnnego warsztatu
- opracowanie kilku kolejnych wersji kalendarium spotkań
- opracowanie wzorów umów: wynajęcia sali, umowy dla prowadzących warsztaty, umowy dla prowadzących wykłady, umowy dla uczestników debat, umowy dla prowadzących debaty

Powtarzalne działania powielane przy okazji wydarzeń:

- potwierdzenie daty, miejsca, godziny, prowadzących, charakteru spotkania (warsztat / wykład / debata)
- opracowanie tytułu i opisu spotkania
- znalezienie i wynajem sali
- zamówienie grafik i plakatów promocyjnych (zwykle 5 grafik: ilustracja do posta na stronie, grafika kwadratowa, ilustracja do zdjęcia w tle w na Facebooku, ilustracja w formacie relacji na FB/IG oraz plakat)
- publikacja informacji na www Zadania
- publikacja wydarzenia na Facebooku
- zlecenie płatnej promocji wydarzenia na kanałach Meta (Facebook / Instagram)
- prowadzenie organicznej promocji w mediach społecznościowych
- wydrukowanie plakatów
- podpisanie umów
- wysyłka informacji do mediów lokalnych
- bieżąca koordynacja i kontakt z uczestnikami, partnerami, wynajmującymi salę etc.
- odpowiedź na zapytania mediów i interesariuszy
- oznaczenie sali właściwymi plakatami z informacją o realizowaniu zadania publicznego oraz plakatami promocyjnymi
- dokumentacja fotograficzna i audio-video
- umieszczenie relacji w mediach społecznościowych, na stronie internetowej oraz YouTube

Dodatkowe działania podjęte w związku z brakiem satysfakcjonujących efektów organizacji spotkań:

- opracowanie koncepcji alternatywnej realizacji warsztatów w postaci dni szkoleniowych skierowanej dla lokalnych NGO, Kół Gospodyń Wiejskich etc.
- opracowanie wzoru umów dla partnerów dni szkoleniowych i regulaminu rekrutacji
- prowadzenie różnych form promocji partnerstwa przy organizacji dni szkoleniowych (m.in. publikacje informacji w grupach dla NGO i KGW w mediach społecznościowych, wykonanie kilkuset telefonów do właściwych wydziałów gmin oraz organizacji pozarządowych z wytypowanych województw, prowadzenie w mediach społecznościowych – na Facebooku – płatnej promocji ogłoszeń o rekrutacji partnerów do realizacji dnia warsztatowych, promocja organiczna w mediach społecznościowych etc.)

Przeszkody w realizacji spotkań:

Wśród głównych przeszkód realizacji Zadania w zakresie organizacji spotkań w sposób pozwalający na osiągnięcie 100% wskaźników rezultatów wskazać należy:

- konsekwencje nieprzychylnych materiałów medialnych, które wzbudziły znaczne wątpliwości wśród istotnej części potencjalnych partnerów (wykładowcy, warsztatowcy, wynajmujący sale, organizacje etc.) co do gotowości do współpracy
- okres wakacyjny, w ramach którego większość potencjalnych partnerów odmawiała gotowości do zaangażowania w realizację spotkań
- okres kampanii wyborczej i kampanii referendalnej, który dodatkowo wzmacniał wątpliwości co do zaangażowania partnerów, osłabiał zainteresowanie tematyką Zadania, a jednocześnie utrudniał Oferentowi prowadzenie aktywności w tym czasie (szerzej ten problem omówiono w części III)

- problemy z zaakceptowaniem obszernych i wymagających wzorów umów na wynajem sal – hotele, domy kultury czy firmy prowadzące wynajem sal wielokrotnie odmawiały podpisania umów z uwagi na ich obszerną i szczegółową treść; przy jednodniowych, kilkugodzinnych najmach standardem są krótkie, wzorcowe umowy oferowane przez właściciela sali; umowy zaawansowane i szczegółowe, zawierające wszystkie wymogi przewidywane umową między Oferentem a KPRM, były podstawą do odrzucenia możliwości współpracy.

f) Przygotowanie animacji

Przygotowano i opublikowano następujące animacje:

1. Prawa kobiet, Konstytucja, Unia Europejska. Czy o tym można robić referendum? (Czas trwania animacji: 2:03) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 133523
2. Referendum lokalne to bat na PATOLOGIE. Dlaczego ZMIANA prawa jest potrzebna? (Czas trwania animacji: 2:17) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 103562
3. Konstytucja RP NIE JEST PRZESTRZEGANA od 26 lat | Film edukacyjny (Czas trwania animacji: 2:11) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 195784
4. Gdyby nie eurosceptycy referendum o wejściu do Unii Europejskiej skończyłoby się porażką! (Czas trwania animacji: 1:54) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 108535
5. Prezydent Krakowa Jacek Majchrowski wściekł się na obywateli. ZOBACZ DLACZEGO! (Czas trwania animacji: 2:19) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 122208
6. Dzień referendalny. Więcej władzy dla obywateli, niższe koszty dla podatnika. (Czas trwania animacji: 2:12) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 138260
7. Weto ludowe. Polacy chcą blokować złe prawo w referendum! (Czas trwania animacji: 2:12) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 303874
8. Niepotrzebne progi, zła ordynacja. To Komisja Wenecka i OBWE mówią o polskiej demokracji! (Czas trwania animacji: 2:00) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 164150
9. Panel obywatelski - co to jest? Jak działa? Demokracja wraca do korzeni! (Czas trwania animacji: 2:00) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 58480

10. Kampania referendalna nie tylko dla polityków. Jak wziąć w niej udział? (Czas trwania animacji: 1:47) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 61235
11. Czy można zostać radnym bez głosowania? JOW w gminach (Czas trwania animacji: 1:53) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 16895
12. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza - jak działa w praktyce? (Czas trwania animacji: 1:42) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 35959
13. Dziś to politycy układają pytania do referendum. A jak być powinno? (Czas trwania animacji: 2:02) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 102829
14. Kampania referendalna i jej finansowanie. Jak jest? Jak być powinno? | (Czas trwania animacji: 2:00) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 98412
15. Referendum równe dla wszystkich. Jak to robią Szwajcarzy? Książeczką! | (Czas trwania animacji: 1:43) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 91321
16. Referendum dla obywateli, nie dla polityków. Czy to możliwe? | (Czas trwania animacji: 1:53) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 640
17. Jakie pytania w referendum? Politycy nie powinni mieć na nie monopolu | (Czas trwania animacji: 2:06) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 66109
18. W przełomowych momentach ważny jest USTRÓJ. Władza i odpowiedzialność w ręce obywateli! (Czas trwania animacji: 2:30) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 60003
19. Jak cyfryzacja może zmienić demokrację na lepsze? | (Czas trwania animacji: 1:56) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 98945
20. Wystarczy kilkaset podpisów, by zmienić lokalną politykę! Inicjatywa uchwałodawcza mieszkańców (Czas trwania animacji: 1:58) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 51650
21. Czy próg frekwencji ma sens? Gdyby obowiązywał w wyborach, wiele skończyłoby się klapą! (Czas trwania animacji: 2:13) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 46979

22. Polityka to nie tylko wybory raz na 4 lata. Jak TY możesz troszczyć się o DOBRO WSPÓLNE? (Czas trwania animacji: 2:02) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 94240

23. Ile osób poszło do referendum 15 października? Czy było nieważne? | (Czas trwania animacji: 2:08) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 3407

24. Żadna z powyższych. Co zrobić, by nie trzeba było bojkotować referendum? (Czas trwania animacji: 1:46) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 47513

25. Sądy, aborcja, CPK, handel w niedzielę. Referendum w nowej kadencji? (Czas trwania animacji: 2:01) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 45566

26. Demokracja zaczyna się w Twojej wspólnocie, stowarzyszeniu, spółdzielni | (Czas trwania animacji: 1:54) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 66003

27. Dlaczego posłów do Sejmu nie wybieramy bezpośrednio? Spot anty-wyborczy (Czas trwania animacji: 2:03) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 43623

28. Ordynacja wyborcza w Polsce. Jak działa dziś, a jak działają JOW, STV i ordynacja mieszana? (Czas trwania animacji: 2:01) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 47601

29. Głosowanie on-line: referendum, wybory, małe wspólnoty. Czego chcą Polacy? | (Czas trwania animacji: 1:59) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 64841

30. Platforma do głosowań LubBezposrednio.pl | Jak stosować demokrację w Twoim NGO? (Czas trwania animacji: 1:48) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 64687

31. Bezpieczne głosowanie on-line w Twojej spółdzielni, samorządzie, NGO, KGW? Zobacz jak to zrobić! (Czas trwania animacji: 1:49) - liczba wyświetleń filmu edukacyjno-promocyjnego w serwisie YouTube w czasie realizacji Zadania: 63022

Działanie nr 5. Realizacja działań koordynacyjno-administracyjnych

a) działania koordynatora merytorycznego

Koordinatorem merytorycznym Zadania był prof. Mirosław Matyja. W toku Zadania odpowiadał m.in. za:

- przygotowanie kilkudziesięciu materiałów tekstowych (artykuły, felietony) publikowanych na stronie internetowej Zadania

- udzielenie 20 wywiadów-wykładów w ramach kanału na YouTube w których opowiadał o różnych aspektach demokracji bezpośredniej, w tym o doświadczeniach szwajcarskiego modelu demokracji bezpośredniej
- opracowanie listy tematów potencjalnych spotkań realizowanych w toku Zadania
- weryfikowanie prawidłowości merytorycznej pozostałych treści publikowanych na stronie internetowej, kanale YouTube i mediach społecznościowych
- promocja Zadania w krajowej i międzynarodowej społeczności zwolenników demokracji bezpośredniej
- udzielanie wypowiedzi medialnych i akademickich na temat Zadania w Polsce i zagranicą
- przekazywanie koordynatorowi Zadania oraz Zarządowi Oferenta sugestii w zakresie kierunków rozwoju Zadania
- z tytułu pozostałych umów: opracowanie treści broszury edukacyjnej, opracowanie treści rozdziału do książki oraz udział w cyklu spotkań: przeprowadzenie wykładów i udział w debatach

b) działania koordynator Zadania

Koordynatorem Zadania był Piotr Trudnowski. W toku zadania odpowiadał m.in. za:

- rekrutację części zespołu,
- opracowanie głównych osi komunikacyjnych Zadania w celu możliwie najskuteczniejszej promocji celów Zadania
- opracowanie koncepcji strony internetowej i mediów społecznościowych
- kierunkowe nadzorowanie i wsparcie członków zespołu w realizacji ich zadań
- współpracę z podmiotami zewnętrznymi m.in.: firmą odpowiedzialną za prowadzenie pozycjonowanie (płatną promocję) treści strony internetowej i w mediach społecznościowych, Biurem Reklamy Gazet Lokalnych, organizacjami odpowiedzialnymi za wydarzenia w ramach których przeprowadzono gościnne warsztaty, Fundacją IBRIS etc.
- doprecyzowanie koncepcji platformy internetowej, bieżącą współpracę z Wykonawcą platformy, bieżącą współpracę z firmą audytorską
- opracowanie koncepcji badań
- opracowanie koncepcji książki
- przygotowanie większości spośród 31 scenariuszy zrealizowanych filmów edukacyjnych
- bieżącą komunikację medialną i kryzysową
- redakcję merytoryczną broszury i książki
- monitorowanie postępów realizacji Zadania
- opracowywanie alternatywnych wobec pierwotnych założeń rozwiązań w sytuacjach problematycznych,
- bieżący kontakt z Zarządem Oferenta
- z tytułu pozostałych umów: opracowanie treści rozdziału do książki oraz przeprowadzenie części warsztatów.

c) działania Kancelarii Prawnej:

Kancelaria Radcy Prawnego Michała Kardasza odpowiadała m.in. za:

- opracowywanie umów dla członków zespołu
- opracowywanie umów dla podmiotów zewnętrznych
- opiniowanie umów proponowanych przez podmioty zewnętrzne

- udział w negocjacjach z kluczowymi kontrahentami w toku realizacji Zadania
- udzielanie bieżących wyjaśnień koordynatorowi i Zarządowi co do pojawiających się wątpliwości związanych z wykonaniem umów
- przygotowywaniem opinii prawnych niezbędnych do podjęcia decyzji dot. sposobu realizacji Zadania
- wsparciem Zarządu i koordynatora Zadania od strony prawnej w procesie przygotowywania rozmaitych pism, wyjaśnień i odpowiedzi – m.in. wniosków do KPRM, odpowiedzi na zapytania prasowe czy odpowiedzi na wnioski o udostępnienie informacji publicznej

d) działania osoby odpowiedzialnej za obsługę administracyjną Zadania

Osobą odpowiedzialną za obsługę administracyjną Zadania była Aleksandra Maciejewska.

Odpowiadała m.in. za:

- kompletowanie dokumentów rozliczeniowych i prawnych
- opisywanie dokumentów rozliczeniowych i prawnych
- prowadzenie wykazu dokumentów rozliczeniowych i prawnych

e) działania biura księgowego

Podmiotem odpowiedzialnym za obsługę finansowo-księgową była firma Grand Livre Sp. z o.o.

Odpowiadała we współpracy z Zarządem oferenta za kompleksową obsługę księgową i rachunkową Zadania.

¹⁾ Dotyczy podzlecenia realizacji zadania, o którym mowa w art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Część II. Sprawozdanie z wykonania wydatków

1. Rozliczenie wydatków za rok 2023

Lp.	Rodzaj kosztu	Koszty zgodnie z umową (w zł)	Faktycznie poniesione wydatki (w zł)
I.	Koszty realizacji działań		
1.1.	Działanie 1. Przygotowanie organizacyjne projektu	55 000,00 zł	54 999,95 zł
1.1.1.	Zakup sprzętu oraz oprogramowania potrzebnego do realizacji projektu - Aparat SONY ZV-E10LBD	16 000,00 zł	15 999,99 zł
1.1.2.	Zakup sprzętu oraz oprogramowania potrzebnego do	10 000,00 zł	10 000,00 zł

	realizacji projektu - Laptopy montażowe HP		
1.1.3.	Zakup sprzętu oraz oprogramowania potrzebnego do realizacji projektu - Kamera internetowa Jabra PanaCast 20	6 000,00 zł	5 999,99 zł
1.1.4.	Zakup sprzętu oraz oprogramowania potrzebnego do realizacji projektu - Zestaw: prompter, tablet, statyw	6 000,00 zł	6 000,00 zł
1.1.5.	Zakup sprzętu oraz oprogramowania potrzebnego do realizacji projektu - zestaw: mikrofony bezprzewodowe Shudder mikrofony, 2x ręka i 2x bodypack z akcesoriami wraz z osprzętem i okablowaniem	4 500,00 zł	4 500,00 zł
1.1.6.	Zakup sprzętu oraz oprogramowania potrzebnego do realizacji projektu - Dyski zewnętrzne 1T Samsung	1 300,00 zł	1 299,99 zł
1.1.7.	Zakup sprzętu oraz oprogramowania potrzebnego do realizacji projektu - Monitory Zewnętrzne montażow	2 000,00 zł	2 000,00 zł
1.1.8.	Zakup sprzętu oraz oprogramowania potrzebnego do realizacji projektu. - Statywy	2 000,00 zł	1 999,98 zł
1.1.9.	Zakup sprzętu oraz oprogramowania potrzebnego do realizacji projektu - zestaw: karty pamięci, akcesoria	2 200,00 zł	2 200,00 zł
1.1.10.	Zakup sprzętu oraz oprogramowania potrzebnego do realizacji zadania – zakup sprzętu do streamingu	5 000,00 zł	5 000,00 zł
1.2.	Działanie 2. Przygotowanie platform do komunikacji projektu oraz skompletowanie zespołów je obsługujących	20 000,00 zł	17 000,00 zł
1.2.1.	Stworzenie strony internetowej projektu oraz administrowanie strony	20 000,00 zł	17 000,00 zł
1.3.	Działanie 3. Kampania informacyjno-promocyjna projektu (debat, spotkań, warsztatów, kanałów komunikacji w social	1 455 000,00 zł	881 158,65 zł

	media oraz kanału edukacyjnego na YouTube)		
1.3.1.	Funkcjonowanie zespołu medialnego - Wynagrodzenie osoby prowadzącej kanały w social mediach, obsługa debat internetowych	95 700,00 zł	87 000,00 zł
1.3.2.	Funkcjonowanie zespołu medialnego - Wynagrodzenie osoby zbierającej aktualne informacje dot. demokracji bezpośredniej w Polsce i za granicą	95 700,00 zł	74 816,24 zł
1.3.3.	Funkcjonowanie zespołu medialnego - Wynagrodzenie osoby odpowiedzialnej za promocję w mediach tradycyjnych	95 700,00 zł	34 800,00 zł
1.3.4.	Funkcjonowanie zespołu przygotowującego materiały dla kanału szkoleniowego oraz debaty internetowe	90 000,00 zł	81 600,00 zł
1.3.5.	Funkcjonowanie zespołu graficzno-filmowego - Wynagrodzenie osoby przygotowującej grafiki edukacyjne oraz do promocji projektu	95 700,00 zł	78 300,00 zł
1.3.6.	Funkcjonowanie zespołu graficzno-filmowego - Wynagrodzenie osoby odpowiadającej za przygotowanie i edycję materiałów filmowych	95 700,00 zł	87 000,00 zł
1.3.7.	Promocja projektu za pomocą mediów tradycyjnych	330 000,00 zł	121 525,20 zł
1.3.8.	Promocja projektu za pomocą mediów społecznościowych	330 000,00 zł	201 628,90 zł
1.3.9.	Pozycjonowanie strony internetowej projektu i treści publikowanych na platformach społecznościowych	75 000,00 zł	52 500,00 zł
1.3.10.	Przygotowanie długopisów dla uczestników szkoleń z nazwą projektu	13 500,00 zł	0,00 zł
1.3.11.	Promocja platformy do e-votingu;	28 000,00 zł	2 948,31 zł
1.3.12.	Badania opinii publicznej w zakresie tematów ważnych społecznie i opinii społeczeństwa na temat rozwiązania go w referendum	110 000,00 zł	59 040,00 zł
1.4.	Działanie 4. Realizacja działań edukacyjnych w ramach projektu	2 521 700,00 zł	1 804 527,82 zł

1.4.1.	Wynagrodzenie za przygotowanie broszury o demokracji bezpośredniej wraz z przekazaniem praw autorskich	5 000,00 zł	5 000,00 zł
1.4.2.	Wynagrodzenie dla wykładowców (5) za przygotowanie materiałów do publikacji książki wraz z przekazaniem praw autorskich	75 000,00 zł	60 000,00 zł
1.4.3.	Wynagrodzenie za skład, korektę i redakcję broszury	7 500,00 zł	7 500,00 zł
1.4.4.	Wydruk broszury	75 000,00 zł	42 066,00 zł
1.4.5.	Wydruk książki	375 000,00 zł	139 387,50 zł
1.4.6.	Wysyłka publikacji do bibliotek i uczestników spotkań – koszt wysyłki oraz konfekcjonowania	180 000,00 zł	120 109,50 zł
1.4.7.	Uruchomienie platformy do e-votingu	900 000,00 zł	897 330,60 zł
1.4.8.	Szkolenia dla administratorów systemu e-votingu	75 000,00 zł	0,00 zł
1.4.9.	Utrzymanie systemu, obsługa IT i helpdesk	175 000,00 zł	140 000,62 zł
1.4.10.	Koszty organizacji spotkań stacjonarnych i internetowych (debat, wykładów, szkoleń) - organizacja sali, przygotowanie sali i sprzętu, przygotowanie materiałów dla uczestników, ubezpieczenie uczestników	144 000,00 zł	48 009,60 zł
1.4.11.	Poprowadzenie 80 spotkań stacjonarnych (wykłady w ilości 40 i szkolenia w ilości 40)	80 000,00 zł	34 000,00 zł
1.4.12.	Przeprowadzenie 16 debat stacjonarnych/internetowych (wynagrodzenie dla prowadzących i dyskutantów)	80 000,00 zł	26 000,00 zł
1.4.13.	Przygotowanie krótkich filmów rysunkowych tłumaczących podstawy demokracji bezpośredniej	108 000,00 zł	104 324,00 zł
1.4.14.	Specjalista ds. organizacyjnych spotkań, wykładów, debat	123 200,00 zł	100 800,00 zł
1.4.15.	Wynagrodzenie koordynatora merytorycznego szkoleń	110 000,00 zł	80 000,00 zł
1.4.16.	Wynagrodzenie administratora systemu	9 000,00 zł	0,00 zł
Suma kosztów realizacji zadania		4 051 700,00 zł	2 757 686,42 zł

II.	Koszty administracyjne		
1.5.1.	Wynagrodzenie koordynatora projektu	95 700,00 zł	87 000,00 zł
1.5.2.	Wynagrodzenie osoby do obsługi administracyjnej	22 000,00 zł	16 000,00 zł
1.5.3.	Wynagrodzenie za obsługę prawną projektu	99 000,00 zł	99 000,00 zł
1.5.4.	Wynagrodzenie za obsługę księgową projektu	16 500,00 zł	7 981,50 zł
Suma kosztów administracyjnych		233 200,00 zł	209 981,50 zł
Suma wszystkich kosztów realizacji zadania		4 284 900,00 zł	2 967 667,92 zł

2. Rozliczenie ze względu na źródło finansowania zadania publicznego

Lp.	Źródło finansowania	Koszty zgodnie z umową	Faktycznie poniesione wydatki
1	Dotacja, w tym odsetki bankowe od dotacji oraz inne przychody ogółem:		2 967 667,92 zł
	1.1 Kwota dotacji	4 284 900,00 zł	2 967 667,92 zł
	1.2 Odsetki bankowe od dotacji		0,00 zł
	1.3 Inne przychody		0,00 zł
2	Inne środki finansowe ogółem²⁾: (należy zsumować środki finansowe wymienione w pkt 2.1–2.4)	0,00 zł	0,00 zł
	2.1 Środki finansowe własne	0,00 zł	0,00 zł
	2.2 Świadczenia pieniężne od odbiorców zadania publicznego	0,00 zł	0,00 zł
	2.3 Środki finansowe z innych źródeł publicznych^{2), 3)}	0,00 zł	0,00 zł
	Nazwa(-wy) organu(-nów) administracji publicznej lub jednostki(-tek) sektora finansów publicznych, który(-ra, -re) przekazał(a, y) środki finansowe):	0,00	0,00
NIE DOTYCZY	0,00	0,00
	2.4 Pozostałe²⁾	0,00 zł	0,00 zł
3	Wkład osobowy i wkład rzeczowy ogółem: (należy zsumować środki finansowe wymienione w pkt 3.1 i 3.2)	0,00 zł	0,00 zł
	3.1 Koszty pokryte z wkładu osobowego	0,00 zł	0,00 zł
	3.2 Koszty pokryte z wkładu rzeczowego^{4), 5)}	0,00 zł	0,00 zł
4	Udział kwoty dotacji w całkowitych kosztach zadania publicznego⁶⁾	100,00 %	100,00 %

²⁾ Wypełnić jedynie w przypadku wsparcia realizacji zadania publicznego.

- 3) Na przykład dotacje z budżetu państwa lub budżetu jednostki samorządu terytorialnego, funduszy celowych, środki z funduszy strukturalnych.
- 4) Wypełnić jedynie w przypadku, gdy umowa dopuszczała wycenę wkładu rzeczowego.
- 5) Wkładem rzeczowym są np. nieruchomości, środki transportu, maszyny, urządzenia. Zasobem rzeczowym może być również zasób udostępniony, względnie usługa świadczona na rzecz tej organizacji przez inny podmiot nieodpłatnie (np. usługa transportowa, hotelowa, poligraficzna itp.) wykorzystana w realizacji zadania publicznego.
- 6) Procentowy udział kwoty dotacji, o której mowa w pkt 1.1, w całkowitych kosztach zadania publicznego należy podać z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku.

5	Udział innych środków finansowych w stosunku do otrzymanej kwoty dotacji ⁷⁾	0,00 %	0,00 %
6	Udział wkładu osobowego i wkładu rzeczowego w stosunku do otrzymanej kwoty dotacji ⁸⁾	0,00 %	0,00 %

3. Informacje o innych przychodach uzyskanych przy realizacji zadania publicznego
(należy opisać przychody powstałe podczas realizowanego zadania, które nie były przewidziane w umowie, np. pochodzące ze sprzedaży towarów lub usług wytworzonych lub świadczonych w ramach realizacji zadania publicznego)

Nie dotyczy

4. Informacje o świadczeniach pieniężnych pobranych w związku z realizacją zadania od odbiorców zadania (należy wskazać warunki, na jakich były pobierane świadczenia pieniężne, jaka była faktyczna wysokość świadczenia poniesiona przez pojedynczego odbiorcę oraz jaka była łączna wartość tych świadczeń)

Nie dotyczy

Część III. Dodatkowe informacje

Oferent uznaje za istotne uzupełnienie powyższego Sprawozdania o cztery istotne konteksty wpływające na przebieg realizacji Zadania i jego ocenę.

1. Kontekst finansowy: duża skala oszczędności

Jak wskazano w punkcie 1 części I niniejszego sprawozdania zrealizowano, a w wielu przypadkach wielokrotnie przekoczono, zdecydowaną większość wskaźników rezultatów przedstawionych w części w punktach 5. i 6. części III Oferty. Wyjątkiem od tej reguły jest kwestia organizacji spotkań, w których wskaźnik realizacji należy określić na 54%. Jak wskazano jednak, gdy wziąć pod uwagę poniesione koszty z tytułu organizacji spotkań wydatkowano na nie 35% prognozowanego budżetu. A więc nie tylko niewykorzystane środki zostały zwrócone, ale również zwrócono istotną część (ok. 1/3) budżetu prognozowanego na przeprowadzenie 52 zrealizowanych spotkań.

Patrząc z perspektywy budżetu projektu komponent dot. organizacji spotkań (zsumowane pozycje 1.4.10, 1.4.11, 1.4.12 oraz 1.4.15) stanowił ok. 10% zakresu Zadania. Zrealizowanie go w wymiarze 54% pozwala przyjąć założenie, że wskaźniki rezultatu Zadania zrealizowane zostały w ponad 95%.

Oferent, świadom konieczności oszczędnego i gospodarnego dysponowania przyznanymi środkami publicznymi, realizował działania w sposób mający gwarantować możliwie najwyższe standardy gospodarności. Podkreślić należy, że w toku realizacji Zadania wydatkowano ostatecznie 2 967 667 zł i 92 grosze wobec przewidzianej w Ofercie i przyznanej kwoty 4 284 900 zł. Zwrócona została kwota:

- 900 000,00 zł (zwrot w dniu 15.01.2024 r.),
- 417 172,08 zł (zwrot w dniu 15.01.2024 r.),
- 60,00 zł (zwrot w dniu 30.01.2024 r. dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem - błędnie wyliczona i zapłacono zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych od wynagrodzenia Zleceniobiorcy z działania 1.4.11)

stanowiąca blisko 1/3 przyznanego budżetu.

Pozwala to na konkluzję, że do realizacji Zadania, którego wskaźniki rezultatów zostały osiągnięte – a w wielu przypadkach przekroczone – w ok. 95% wydano zaledwie ok. 69% przewidzianych i przyznaných na ten cel środków.

2. Kontekst medialny: wysoki poziom przejrzystości projektu

Oferent był świadom możliwości wystąpienia istotnych kontrowersji medialnych związanych z realizacją projektu i od samego początku jego realizacji dążył do zapewnienia najwyższych standardów przejrzystości jego realizacji.

Z związku z tym od początku, decyzją koordynatora projektu wspartą przez Zarząd i członków Radę Fundacji, zdecydowano o prowadzeniu projektu w sposób gwarantujący możliwie największą wiarygodność i przejrzystość jego realizacji. Od momentu prowadzenia komunikacji projektu i uruchomienia jego strony internetowej publicznie dostępne są: kopia oferty realizacji zadania publicznego oraz podpisana z KPRM umowa na realizację zadania publicznego. Prowadzony był również, aktualizowany średnio raz w miesiącu, rejestr umów zawierający informacje o podpisanych umowach i realizowanych wydatkach zawierający informacje o stronach umowy i kwotach ponoszonych wydatków. Podkreślić należy, że Wnioskodawca nie jest zobowiązany prawnie do omawianych tutaj standardów przejrzystości i realizował je z własnej inicjatywy, w trosce o przejrzystość i zaufanie do sposobu wydatkowania środków publicznych i w celu podniesienia wiarygodności realizowanych działań.

Dodatkowo, w etapie organizacyjnym projektu, przeprowadzono również rozmowy z przedstawicielami (członkami zarządów) dwóch wiodących organizacji pozarządowych zajmujących się tematyką jawności życia publicznego i wydatków publicznych, którym to organizacjom zaproponowano możliwość prowadzenia tych rejestrów. Prowadzenie rejestrów przed wyspecjalizowane podmioty zewnętrzne zwiększyłoby wiarygodność i jakość tych działań, jednak inicjatywy te nie zostały podjęte z powodu decyzji tych organizacji.

O wysokim standardzie przejrzystości świadczyć może również gotowość Oferenta do udzielania wszelkich informacji publicznych, gdy kierowali się do wnioskodawcy w tej sprawie przedstawiciele mediów i obywatele, w tym również parlamentarzyści. Na wnioski o udostępnienie informacji

publicznej i zapytania dziennikarskie odpowiadano szczegółowo i terminowo.

Podkreślić należy jednocześnie, że Zadanie od początku jego realizacji był narażone na dużą krytykę medialną, w opinii Oferenta nieusprawiedliwioną i przedwczesną, nie biorącą pod uwagę choćby opisanych wyżej standardów. Utrudniało to jego realizację i skutkowało m.in. wycofywaniem się partnerów po wstępnej deklaracji gotowości do współpracy. W sposób szczególny miało to wpływ na realizację jednego z niezrealizowanych w pełni wskaźników rezultatów, tj. liczby planowanych spotkań. Dotyczyło to zarówno potencjalnych gości spotkań – wykładowców i dyskutantów – jak i partnerów w organizacji wydarzeń, w tym potencjalnych organizacji partnerskich czy podmiotów wynajmujących sale.

3. Kontekst referendum i kampanii wyborczej

Istotnym i niepomijalnym, co wykazały poprzednie fragmenty Sprawozdania, kontekstem realizacji Zadania był fakt jego realizacji w czasie kampanii referendalnej i kampanii wyborczej. Jakkolwiek fakt kampanii wyborczej mógł być przez Oferenta uwzględniony w planach na realizację Zadania, tak ogłoszenie pierwszego od 8 lat i trzeciego od wejścia w życie Konstytucji RP referendum ogólnokrajowego, dodatkowo po raz pierwszy w historii Polski połączonego z dniem wyborów i wikłającego tematykę referendum w bieżący kontekst polityczny, było niemal niemożliwie do przewidzenia. Biorąc pod uwagę tematykę Zadania, a więc właśnie promocję demokracji bezpośrednio w tym jej najważniejszego narzędzia, jakim jest referendum ogólnokrajowe, miało to istotny wpływ na przebieg realizacji Zadania.

Po pierwsze wskazać należy, Oferent zrezygnował z przystępującego mu jako organizacji pozarządowej możliwości udziału w kampanii referendalnej, w tym korzystania z darmowego czasu antenowego w mediach publicznych. Warto podkreślić tutaj, że zgodnie z prawem możliwe było wykorzystanie przepisów również do promocji Zadania oraz agitacji referendalnej, w tym również wydatkowanie na ten cel (tworzenie materiałów) środków przyznanych na realizację Zadania. Oferent krytycznie ocenia jednak wpływ tych przepisów na przejrzystość procesów referendalnych, o czym wielokrotnie informował w toku realizacji Zadania w publikowanych materiałach edukacyjnych i eksperckich.

Po drugie, czas kampanii referendalnej, co omówiono we wcześniejszych częściach sprawozdania, wykorzystany został do stworzenia materiałów formułujących postulaty de lege ferenda dotyczące takich zmian prawa, które zwiększyłyby zaufanie do procesów demokracji bezpośrednio.

Po trzecie, trwanie kampanii referendalnej wpłynęła negatywnie na możliwość realizacji części planowanych działań. W związku z dużymi emocjami, często krytycznymi, które budziło referendum utrudnione było promowanie referendum jako optymalnego sposobu rozwiązywania sporów politycznych, co było efektem uwikłania tej instytucji demokracji bezpośrednio w proces wyborczy. W związku z tym w czasie kampanii referendalnej utrudniona była organizacja spotkań czy realizacja badań opinii publicznej, ponieważ groziło to zakłóceniem ich wyników kontekstem sporu o referendum 15 X 2023 r..

Po czwarte, również trwanie kampanii wyborczej w połączeniu z formułowanymi względem Oferenta zarzutami medialnymi i politycznymi utrudniało realizację Zadania. W związku z tymi

zarzutami podjęto decyzję o minimalizacji liczby spotkań planowanych w czasie kampanii wyborczej, by nie narażać się na zarzuty wykorzystania środków publicznych do celów kampanii politycznej. W opinii

Oferenta istniało duże ryzyko negatywnego wpływu powielania takich zarzutów na możliwość realizacji celów Zadania tj. zwiększenia wiedzy Polaków o demokracji bezpośredniej i wzrostu zaufania do służących im narzędzi.

Po piąte, podkreślić należy, że w toku kampanii wyborczej stosowano najwyższe standardy pluralizmu w realizacji Zadania. Jak wspomniano, realizowane debaty, jeżeli brali w nich udział politycy, były organizowane tylko w przypadku możliwości zapewnienia szerokiej reprezentacji różnych ugrupowań politycznych. Również treści na kanale YT realizowane były z poszanowaniem równych standardów

względem wszystkich ugrupowań. Przykładem takich działań może być cykl rozmów, w którym omawiano obecność postulatów związanych z demokracją bezpośrednią w programach ugrupowań tworzących wszystkie ogólnopolskie komitety wyborcze: Koalicję Obywatelską, Prawo i Sprawiedliwość, Trzecią Drogę, Lewicę, Konfederacją i Bezpartyjnych Samorządowców.

Po szóste, na osobne zaznaczenie zasługuje również fakt, że w związku z zarzutami medialnymi i kalendarzem wyborczym właściwie całkowicie ograniczono zaangażowanie w realizację Zadania ze strony członków Rady Fundacji (Oferenta), którzy są zawodowymi politykami. Decyzje o tym podjęto również z uwagi na konieczność zapewnienia najwyższych standardów apartyjności i przejrzystości w realizacji zadania.

4. Kontekst instytucjonalny: zgłaszane wnioski do Zleceniodawcy

Oferent pragnie jednocześnie wyjaśnić, iż w dniu 25 października 2023 r. Oferent wnioskował o możliwość zmiany Umowy i tym samym korektę Oferty w celu usunięcia pewnych nieścisłości oraz zgodę na ograniczenie liczby realizowanych spotkań z uwagi na wskazane wcześniej okoliczności, w tym w szczególności kwestię kampanii referendalnej i kampanii wyborczej. Wniosek Oferenta szczegółowo wyjaśniał i uzasadniał potrzebę dokonania zmian w Ofercie. Ponadto wskazane w w/w Wniosku okoliczności zaistniały już na etapie realizacji zadania publicznego, a ich przewidzenie było niemożliwe w chwili składania Oferty. Co istotne odmowna odpowiedź na ów Wniosek wpłynęła po stosunkowo długim okresie oczekiwania, tj. dnia 30 listopada 2023 r., co zgodnie z § 14 ust. 2 Umowy uniemożliwiło złożenie kolejnego wniosku o dokonanie niezbędnej korekty i dostosowania Oferty do zaistniałych okoliczności. W wyniku powyższego Oferta nie została dostosowana do zmian stanu faktycznego w trakcie realizacji zadania publicznego, mimo stosownego Wniosku Oferenta.

Niemniej podkreślić należy, że zgodnie z umową Oferent poinformował omawianym pismem o trudnościach w realizacji Zadania, w jego niewielkim zakresie wymiarze związanym z organizacją spotkań, z wyprzedzeniem.

Dodatkowo podkreślić należy, że część działań w pierwszym okresie realizacji Zadania również została czasowo zawieszona ze względu na zdiagnozowaną potrzebę konsultacji sposobu ich realizacji z KPRM. Wniosek w tej sprawie skierowano 21 marca, zaś odpowiedź wpłynęła 19 kwietnia 2023 r.

Tym samym Oferent pragnie wskazać, iż niewykonanie przez niego zadania publicznego w około 5% nastąpiło bez jego winy, co nie wpłynęło na dokonany zwrot dofinansowania w tym zakresie.

Oświadczam(y), że:

- 1) od daty zawarcia umowy nie zmienił się status prawny Zleceniobiorcy(-ców);
- 2) wszystkie informacje podane w niniejszym sprawozdaniu są zgodne z aktualnym stanem prawnym i faktycznym;
- 3) w zakresie związanym z otwartym konkursem ofert, w tym z gromadzeniem, przetwarzaniem i przekazywaniem danych osobowych, a także wprowadzaniem ich do systemów informatycznych, osoby, których dotyczą te dane, złożyły stosowne oświadczenia zgodnie z przepisami o ochronie danych osobowych.

.....
.....
.....
.....

Podpis osoby upoważnionej lub podpisy osób upoważnionych do składania oświadczeń woli w zakresie zobowiązań finansowych w imieniu Zleceniobiorców.
W przypadku podpisów nieczytelnych należy czytelnie podać imię i nazwisko osoby podpisującej.⁹⁾

Data

POUCZENIE

Sprawozdania składa się osobiście lub przesyła przesyłką poleconą na adres Zleceniodawcy w terminie przewidzianym w umowie.

Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało wysłane w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 570, z późn. zm.), za poświadczeniem przedłożenia Zleceniodawcy, lub nadane w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego.

⁷⁾ Procentowy udział innych środków finansowych, o których mowa w pkt 2, w stosunku do otrzymanej kwoty dotacji należy podać z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku.

⁸⁾ Procentowy udział środków niefinansowych, o których mowa w pkt 3, w stosunku do otrzymanej kwoty dotacji należy podać z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku.

⁹⁾ Nie dotyczy sprawozdania sporządzanego w formie dokumentu elektronicznego.